

TC

MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER

ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

**TÜRKİYE'DEKİ YEREL HALKIN SURİYELİ
GÖÇMENLERE YÖNELİK ALGISI: MARDİN ÖRNEĞİ**

Arya BAYRAM

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Hasibe GÜL SEVİNÇ

Mardin-2021

TC
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI
Yüksek Lisans Tezi

TÜRKİYE’DEKİ YEREL HALKIN SURİYELİ
GÖÇMENLERE YÖNELİK ALGISI: MARDİN ÖRNEĞİ

Arya BAYRAM

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Hasibe GÜL SEVİNÇ

Mardin-2021

ETİK BEYAN

Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içindeki bütün bilgileri etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tez çalışmasının hazırlık, bilgi, belge, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarda bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun davrandığımı,
- Tez çalışmada kullanılan tüm eserlere eksiksiz atıf yaptığımı ve kullanılan tüm eserlere kaynaklar/kaynakçada yer verdiğimi,
- Tez çalışmasının özgün olduğunu,
- Tez çalışmasının Mardin Artuklu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı” ile tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan eder, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabullendiğimi bildiririm.

Arya BAYRAM

17/12/2021

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Türkiye’deki Yerel Halkın Suriyeli Göçmenlere Yönelik Algısı: Mardin Örneği

Arya BAYRAM

Mardin Artuklu Üniversitesi

Yüksek Lisans Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

2021: 90 Sayfa

Türkiye jeopolitik konumu, tarihsel, sosyal ve kültürel yapısı sebebi ile 2011 yılında Suriye’deki iç karışıklıklar nedeniyle başlayan göçmen krizinden en fazla etkilenen ülkedir. 2021 yılı itibari ile 3 milyondan fazla Suriyeli Türkiye’ye göç etmiş ve Türkiye’de yeni bir sosyal grup meydana gelmiştir. Bu durum Türkiye’deki yerel halk ile Suriyeli göçmenler arasında toplumsal ve kültürel sorunlara yol açmıştır. Bir sınır kenti olarak Mardin ili, bu kültürel gerilimin en yoğun gözlemlendiği bölgelerden biri olmuştur. Bu sebeple Mardin’deki yerel halkın, Suriyeli göçmenlere yönelik algısını anlayabilmek, göç eden ve göç alan toplulukların uyum sürecinin anlamlandırılmasına katkı sağlayacaktır. Bu amaçla yapılan araştırmada, Mardin’deki yerel halktan 30 katılımcı ile görüşmeler yapılmıştır. 15 sorudan oluşan görüşmeler sonucunda yerel halkın Suriyeli göçmenlere yönelik algısı ve bunu etkileyen ekonomik, kültürel, toplumsal ve sosyal etmenler incelenmiştir.

Araştırma sonucunda yerel halkın Suriyeli göçmenlere yönelik çoğunlukla olumsuz yargılara sahip oldukları ve bu algının sosyal adaptasyonu güçleştirdiği gözlemlenmiştir. Bu sorunun giderilmesi için gerekli sosyal uyum çalışmalarının artırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Algı, Mardin halkı, Suriyeli göçmenler, Uyum

ABSTRACT

Master Thesis

Local People's Perception of Syrian Migrants In Turkey: The Case Of Mardin

Arya BAYRAM

Mardin Artuklu University

The Institute for Graduate Educational Studies

Department of Political Science and International Relations

2021: 90 pages

Due to its geopolitical location, historical, social and cultural structure, Turkey is the country most affected by the migrant crisis that started in 2011 due to internal turmoil in Syria. As of 2021, more than 3 million Syrians have migrated to Turkey and a new social group has emerged in Turkey. This situation has led to social and cultural problems between the local people in Turkey and Syrian immigrants. As a border city, the province of Mardin has been one of the regions where this cultural tension is observed most intensely. For this reason, understanding the perception of the local people in Mardin towards Syrian immigrants will contribute to the understanding of the integration process of immigrant and immigrant communities. For this purpose, interviews were conducted with 30 participants from the local people in Mardin. As a result of the interviews consisting of 15 questions, the perception of the local people towards Syrian immigrants and the economic, cultural, social and social factors affecting this were examined.

As a result of the research, it has been observed that the local people mostly have negative judgments towards Syrian immigrants and this perception makes social adaptation difficult. In order to solve this problem, it is necessary to increase the necessary social adaptation studies.

Keywords: Migration, Perception, Mardin residents, Syrian immigrants, Integration

ÖNSÖZ

Bu çalışma ile Mardin ili örneği üzerinden Türkiye'deki yerel halkın Suriyeli göçmenlere yönelik algısı incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, göç ve göç alan toplumların algısı konusunda farkındalık yaratmak, bilgi edinmek ve bu konuda etkili sosyal politikalara kaynak sağlamak amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın hayata geçirilmesi sürecinde; araştırmanın her bir aşamasında görüşleri ile beni yönlendiren ve destekleyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Hasibe GÜL SEVİNÇ'e, bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım Prof. Dr. Hakan SAMUR'a, kaynak sağlama ve literatüre hâkim olma konularında bana yardımcı olan Nazlı YILDIZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmamda desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen, bana olan güvenlerini hiç kaybetmeyen aileme ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Arya BAYRAM
MARDİN-2021

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
HARİTALAR DİZİNİ	xi
GİRİŞ	1
1. GÖÇ KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ	4
1.1. Göç Kavramının Tanımı ve Önemi.....	4
1.2. Göç Çeşitleri ve Nedenleri.....	6
1.2.1. İç göçler – dış göçler.....	6
1.2.2. Zorunlu göç – gönüllü göç.....	7
1.2.3. Geçici göç – kalıcı göç.....	7
1.3. Göç Kavramının Tarihçesi	8
1.4. Göç Kuramları	11
1.4.1. Ravenstein kuramı.....	11
1.4.2. Kesişen fırsatlar kuramı	12
1.4.3. İtme çekme kuramı.....	13
1.4.4. Peterson’ın beş göç tipi	15
1.4.5. Merkez çevre kuramı	16
2. ALGI VE GÖÇMEN ALGISI	18
2.1. Algı Kavramının Tanımı	18
2.2. Algı Yönetimi	20
2.3. Göçmen Algısı	21
2.3.1. Bölünmüş iş gücü piyasası teorisi.....	21
2.3.2. Temas teorileri	23
2.3.3. Tehdit teorileri.....	24

3. MARDİN İLİ GENEL DURUM İNCELEMESİ.....	26
3.1. Mardin İlinin Tarihi	26
3.2. Mardin İlinin Genel Özellikleri: Coğrafya – Nüfus – Kültür.....	32
3.3. Türkiye ve Mardin’deki Suriyeli Göçmenler İle İlgili Güncel Bilgiler	35
4. TÜRKİYE’DEKİ YEREL HALK VE SURİYELİ GÖÇMENLER ÜZERİNE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR	45
4.1. Suriyeli Göçmenlerin Türkiye’deki Yerel Halka Dair Görüşleri.....	46
4.2. Türkiye’deki Yerel Halkın Suriyeli Göçmenlere Yönelik Görüşleri	47
5. MARDİN’DEKİ YEREL HALKIN SURİYELİ GÖÇMENLERE YÖNELİK ALGISI.....	51
5.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	51
5.2. Araştırmanın Yöntemi.....	51
5.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	52
5.4. Araştırma Soruları.....	52
5.5. Mardin’deki Yerel Halk İle Suriyeli Göçmenler Hakkında Yapılan Görüşmelerin Analizi	53
5.5.1. Aile ve sosyal hayata dair analizler.....	53
5.5.2. Ekonomiye dair analizler	57
5.5.3. Kültürel uyuma dair analizler	63
5.5.4. Güvenlik faktörüne dair analizler.....	67
5.5.5. Eğitime dair analizler	69
5.5.6. Şehirleşmeye dair analizler	72
5.5.7. Sosyal ve kültürel kabule dair analizler	74
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	79
KAYNAKÇA	82
EKLER.....	88
ÖZGEÇMİŞ.....	91

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. 2018 yılı Türkiye'ye Göç İstatistikleri.....	36
Tablo 2. Vatandaşlık Ülkesine Göre Türkiye'ye Gelen ve Türkiye'den Giden Göçün En Fazla Olduğu İlk 5 Ülke.....	36
Tablo 3. Dünya'da Suriyeli Sığınmacı Sayısı.....	37
Tablo 4. Türkiye'deki Suriyelilerin Şehirlere Göre Dağılımı.....	38
Tablo 5. Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Yaşadığı İlk On İl.....	42
Tablo 6. Suriyeli Nüfusun İl Nüfusuna Oranı.....	42
Tablo 7. Suriyeli Sığınmacıların Yaş Dağılımı.....	43
Tablo 8. Mardinli Yerel Halkın Suriyeli Göçmenleri Tanımlamak İçin Kullandıkları Sözcükler.....	76

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1: Suriyeli Göçmenlerin Bölge Ülkelere Dağılımı.....2

Şekil 1.2: Katılımcıların Suriyeli Göçmenler ile Sosyal Uyum Oranları.....74

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1.1: Mardin İli Siyasi Haritası.....	32
--	----

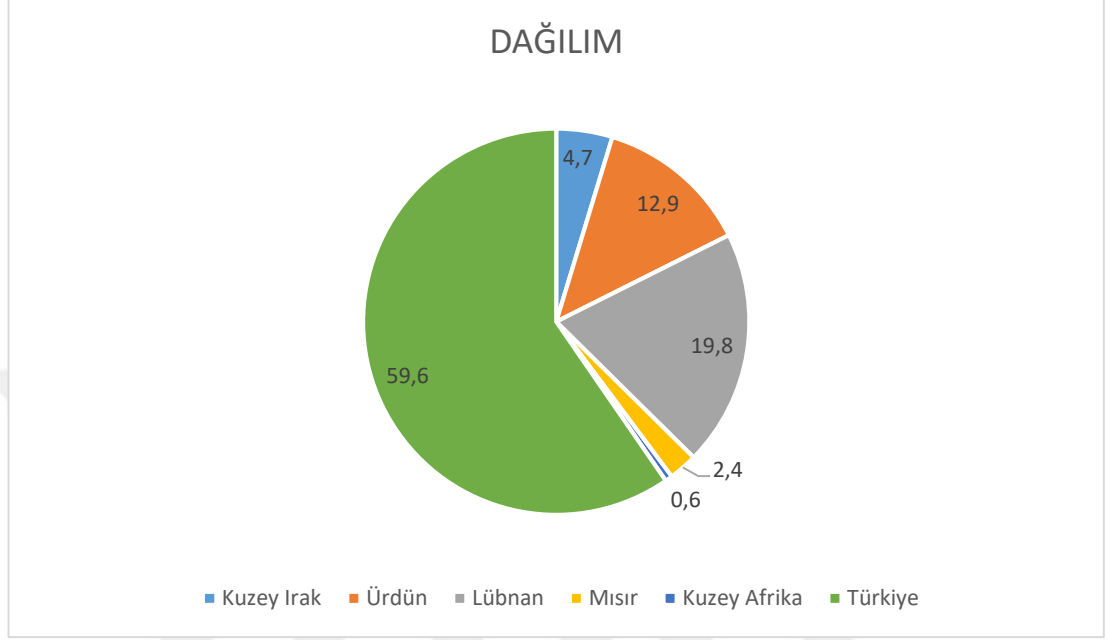
GİRİŞ

2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaşa bağlı meydana gelen iç çatışmalar, İŞİD vb. terör örgütlerinin sebep olduğu güvenlik tehlikesi sebebi ile milyonlarca Suriyeli göçmen hayatını kaybetmiş, ağır fiziksel ve ruhsal yaralar almış ve milyonlarcası evlerinden, ülkelerinden göç etmek durumunda kalmıştır. Başlangıçta geçici süreli bir göç olacağı düşünülürken, Suriye’de güvenliğin sağlanamaması sebebi ile bu göç hareketi giderek artmış ve günümüzde kalıcı hale gelmiştir. Öyle ki artık Suriye’yi hiç görmemiş Suriyeli bir nesil ortaya çıkmıştır. Bu zorunlu göç sebebi ile 2011 yılından günümüze kadar yaklaşık 13 milyon Suriyeli ülkelerinden ayrılmak durumunda kalmıştır. Uzun süren savaş ortamından kurtulan göçmenler evlerinden ayrılmakla kalmamış yeni yerleştikleri ülkelerde de çeşitli sorunlar ile karşılaşmışlardır.

Genel itibari ile toplumsal hareketlilik olarak tanımlayabileceğimiz göç kavramı, temelinde iki topluluğun birçok konuda değişimine sebep olan bir faktördür. Göç eden topluluğun yanı sıra göç alan topluluk da sosyal, kültürel, ekonomik vb. açılardan olumlu ve ya olumsuz değişimler yaşamaktadır. Ülkelerini mecburi sebepler ile ve birçok zorluk altında terk etmiş olan bir kitlenin mevcudiyetinden söz ederken, alışlagelmiş toplum yapısı ve yaşam biçimi yeni gelen misafirler ile değişen bir kitleden de bahsetmek gerekmektedir. Bu bağlamda, kısa bir süre içerisinde milyonlarca sığınmacıya ev sahipliği yapan ülkelerin toplum yapısı, vatandaşlarının göçmenlere yönelik algısı ve adaptasyon süreçleri dikkate alınmalıdır.

Jeopolitik konumu sebebi ile Türkiye, tarih boyunca göç yolları üzerinde yer almış ve Ortadoğu ile Avrupa ülkeleri arasında köprü görevi görmüştür. Bu durumda Suriye’deki iç savaştan en fazla etkilenen ülke olması kaçınılmazdır. Suriye’ye coğrafi, tarihsel, dinsel ve kültürel yakınlığı sebebi ile göç etmek için ilk tercih edilen ülke olması da öngörülebilir bir durumdur. Türkiye’nin sınır komşusu olması ve Suriyeli göçmenlere karşı “Açık kapı politikası” uygulaması göç edenlerin sayısının artmasının nedenleri olmuştur. 2021 yılına geldiğimizde, göç eden 13 milyonu aşkın Suriyeli göçmenlerin %49’unun Ortadoğu ülkelerini tercih ettiğini, yaklaşık 1 milyon Suriyeli göçmenin Avrupa ülkelerine gittiğini istatistiksel verilere bakarak

söyleyebiliriz. Türkiye bünyesindeki 3 milyon 700 bini aşan sığınmacı ile Suriyeli göçmenlerin en fazla göç ettiği ülke olmuştur (Sputniknews, 2021).

Şekil 1. Suriyeli Göçmenlerin Bölge Ülkelere Dağılımı

Kaynak: (Sputniknews, 2021).

Mülteci kamplarının sayıca yetersiz olması ve başka gerekçeler ile birçok Suriyeli göçmen şehirlere yerleşmeyi tercih etmiştir. Sınıra yakın olmaları sebebi ile birçok Suriyeli göçmenin Mardin gibi Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki şehirleri tercih ettiğini söyleyebiliriz. Yaklaşık on yıldır devam eden bu göç dalgası Türkiye'nin birçok büyük kentinde özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yeni bir sosyal grubun şekillenmesine neden olmuştur. Ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan yerel halktan çok farklı olan bu grubun oluşumu beraberinde değişimler, etkileşimler ve problemleri de getirmiştir. Bu süreçte bazı bölgelerde Suriyeli göçmenler hakkında olumlu bir algı oluşurken bazı bölgelerde olumsuz bir algı meydana gelmiş ve toplumsal sorunlar ortaya çıkmıştır.

Suriye halkı tarihsel, dini, hukuksal, eğitim, aile yapısı, gelenek göreneklere, yaşam biçimi vb. pek çok açıdan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından farklılık göstermektedir. Savaş, kayıp ve göç travmaları taşıyan bu farklı sosyal grubun bir anda alışlagelmiş toplumsal bütünlüğe dâhil olması yerel halkta şaşkınlık, uyum sağlama

çabası ve kimi zaman çatışmalara yol açmıştır. Birçok farklı milleti bünyesinde barındıran bir ülke olarak Türkiye göç alma kavramına yabancı olmasa da bir anda artan nüfus ve buna bağlı oluşan ekonomik problemler vatandaşların göçmenlere yönelik algısının çoğunlukla negatif olarak belirlenmesine sebep olmuştur. Bu noktada göç alan toplumun psikolojik ve sosyolojik durumunu göz önünde bulundurmak, toplumun algısını, tutumunu ve bakış açısını öğrenmek önem arz etmektedir. Edinilen bu bilgiler ışığında barışçıl çözümler üreterek göç eden ve göç alan toplulukların uyum süreci geliştirilebilir ve olası çatışmalar önenebilir.

Bu amaçla Suriyeli göçmenlerin ve yerel halkın bakış açısını ve tutumlarını ölçen pek çok farklı araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada sınır kenti olması, etnik çeşitliliği ve misafir ettiği Suriyeli göçmen sayısı sebebi ile önemli bir rolü olan Mardin şehri incelenmektedir. Bu bağlamda Mardin'in yerlisi olan kadın ve erkek, farklı meslek gruplarından, farklı etnik kökenden, farklı aile yapısına ve sosyal gruplara sahip katılımcılar ile görüşme metodu kullanılarak veriler toplanmıştır. Görüşme metodunun tercih edilmesinin sebebi, algı kavramının karmaşık yapısının ve katılımcıların düşüncelerinin çok boyutlu incelenmesini sağlamaktır. Kozmopolit yapısı, tarihsel, ekonomik ve kültürel öğeleri itibari ile Türkiye'deki farklı şehirlerin özelliklerini barındıran Mardin ilinde çeşitli sosyal gruplardan katılımcılar ile yapılan detaylı görüşmelerin Türkiye'deki yerel halkın Suriyeli göçmenlere yönelik algısını tanımlamaya yardımcı olması amaçlanmaktadır. Çalışmanın temel amaçları:

- Göç kavramı ile birlikte göç eden ve göç alan toplumların bakış açılarının incelenmesi,
- Algı kavramı ve toplumsal algının oluşumunun incelenmesi,
- Mardin örneği üzerinden Türkiye'deki yerel halkın göç hareketi ve göçmenlere yönelik düşünce ve davranışlarının belirlenmesi,
- Göç konusu ve sonuçları konusunda farkındalık sağlanması,
- Göç hareketi sonucunda oluşan olası problemlerin belirlenmesi, buna yönelik tedbirlerin alınması ve sorunların olası çözümlerinin oluşturulmasına katkı sağlanması,
- Göç eden ve göç alan toplumlar arasında sosyal uyumun sağlanması yardımcı olmaktadır.

1. GÖÇ KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

Çalışmanın bu bölümünde göç kavramı ve tarihsel gelişim süreci alt başlıklar halinde ayrıntılı bir şekilde irdelenmiştir.

1.1. Göç Kavramının Tanımı ve Önemi

Sosyal Bilimlerde doğru bir bakış açısı yakalamak doğru bir tanımlama yapmakla doğrudan bağlantılıdır. Bir durumu veya olguyu tanımlama şeklimiz bakış açılarımızla da doğrudan bağlantılıdır. Sosyal Bilimlerde neredeyse hiçbir durum veya olguyu tanımlarken tam bir uzlaşma göremeyiz çünkü çeşitli anlayışlara sahip sosyal bilimciler çeşitli tanımlamalar getirmiştir. Bunun yanı sıra sosyal bilimlerin temel gündemi olan toplumun kendisi de dinamik bir yapıya sahiptir. Bu dinamizmi tanımlamaları yenilenmeyi de mecbur bırakıyor. Örneğin bundan on beş bin yıl önce bir göç tanımlaması yapmamız gerekseydi sebep olarak iklim koşulları ve besin kaynakları gibi durumları öne sürerdik. Oysa günümüzde karmaşık sosyal yapıların ve ilişkilerin artmasıyla birçok sebepten ve göç çeşidinden bahsedilebilir. Göç olgusunu doğru anlamlandırmak doğru tanımlamak ile başlar. Örneğin Edward Said'in göç kavramına ilişkin vurgulu tanımı "kesintili bir var olma biçimi" olmuştur. Bu vurgu daha çok göç eden kişide oluşan parçalanmayı ortaya çıkarır.

Göç kavramı mekân ile doğrudan ilişkisi bulunan bir kavramdır. İnsan yaşadığı çevre ile ilişkilidir. İbn-i Haldun meşhur asabiyyet teorisini büyük oranda çevresel koşullara dayandırmıştır. Fiziksel ve sosyal çevre toplumsal yaşamı ve insanı büyük oranda etkiler. Kalıcı ya da geçici olarak yapılan mekânsal değişime de göç denir (Ekinci Süleyman, 2015). Mekânsal değişimler kendisi ile beraber toplumsal, kültürel, dinsel ve dilsel değişimleri de getirir. Göçmenler kendi coğrafyalarının özelliklerini, göç ettikleri coğrafyaya taşırlar. Fiziksel temas, kültürel etkileşimi sağlar. Göçü tanımlarken mekân ilişkisi önem kazanmaktadır.

Ancak göç tanımlarına bakıldığında çeşitlilik arz ettiğini söylemek mümkündür. Bunlardan bir diğeri ise Uluslararası İlişkiler Sözlüğünde geçer. Bu tanıma göre iki tanım yapılır biri Migration diğeri ise Immigration kelimelerinin kökleri üzerine yapılır.

Birinci tanımda Göç (Immigration), genellikle iş aramak, maaşlarını iyileştirmek, aile üyelerine katılmak ya da kötü yaşam koşullarını değiştirmek amacı ile devletlerinden başka bir devlete hareketlerini ifade eder ve bu hali ile hareketi bir mülteci den farklıdır çünkü yaptığı hareket zorunlu değil gönüllüdür. İkinci tanımda ise (Migration), insanların kitleler halinde hareket etmesinden ve öngörülemez dahi uluslararası ilişkiler üzerindeki bariz etkisinden bahsedilmektedir (Evans Graham, 2007).

Türk Dil Kurumundaki tanımlamada ise şöyle açıklanmakta: Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret (Türk Dil Kurumu, 2020). Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM, International Organization for Migration) tanımlamasında ise göç, bir kişinin ya da bir grup insanın sınırları geçerek, devletlerarası yer değiştirmesi olarak tanımlanır ancak sosyal bir konu olarak ele alınır (Muhtaroglu, 2019).

Göçün tarihine genişçe bakacak olursak, insanların ilk var oldukları dönemlerden bugüne göç ettiklerini görürüz. İlk göçleri etkileyen sebeplere örnek olarak iklim koşulları, daha bol besin kaynaklarının olduğu bölgelere gitme isteği gibi durumlar ön plana çıkar. En nihayetinde insanlar kendileri için daha iyi yaşam koşullarının arayışına girince göç ederler (Memiş & Bülbül, 2014). Göç sebepleri olarak fiziksel koşullar da oldukça yaygındı ancak göçler her zaman fiziksel koşullar sebebi ile olmaz, sosyal koşullar da göçü oldukça etkilemektedir. Göçmen kavramı ise, göç eyleminin temelini oluşturanlardır. Göçmenleri de neden ve amaçlarına göre beş grupta aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- **Geçici Göçmen:** Özellikle İşçiler: Çalışıp ailesine para göndermek için bir süreliğine gelen bir nevi misafir işçilerdir.

- **Ticaretle Uğraşan Vasıflı Göçmenler:** Uluslararası şirketlerde çalışan veya yeni iş arayışında olan vasıflı göçmenlerden (idareci, yönetici, tekniker vb.) oluşan, aynı zamanda göç edilen ülke tarafından kolayca kabul edilen göçmenlerdir.

- **Yasadışı Göçmenler:** Yasadışı yollardan genelde ekonomik sebeplerden göç eden kişilerdir.

• **Mülteciler:** Ülkelerinde politik sebeplerden baskıya maruz kalıp göç eden kişilerdir.

• **Zorunlu Göçmenler:** Savaş ve doğal afetler gibi yaşanan büyük toplumsal sorun yaratan olaylardan kaynaklı göç eden gruplardır (Avcı, 2020). Göçün tanımlarını etkileyen en önemli unsur göçü ortaya çıkaran nedenler olduğu için göç türlerinin de ayrıntılı bir şekilde analiz edilmesi gerekmektedir.

1.2. Göç Çeşitleri ve Nedenleri

Göç, farklı zamanlarda ve farklı nedenler doğrultusunda her zaman karşılaşılabileceğimiz bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerçekleşen her göçün mutlaka bir nedeni bulunmaktadır. Bu nedenler çerçevesinde yapılan göçlerin türleri de farklılık arz eder. Çalışmanın bu bölümünde göç türleri iç ve dış göç, zorunlu ve gönüllü, geçici ve kalıcı göç şeklinde üç ayrı alt başlık halinde ayrıntılı bir şekilde irdelenmiştir.

1.2.1. İç göçler – dış göçler

Göçler sınıflandırılırken çeşitli durumlar göz önünde bulundurulur. İlk sınıflandırma göçlerin yapıldığı yöne göre belirlenir. Bir ülke sınırları içerisinde yapılan göçlere iç göçler, sınırlar arası yapılan göçlere ise dış göçler denir. Son dönemlerde ise dış göç artık uluslararası göç olarak tanımlanmaya başladı (Özkan, 2019). Bir ülke sınırları içerisinde olmak kaydıyla ekonomik, toplumsal, politik sebeplerden dolayı nüfusun yerleşim yerini değiştirmesi iç göçler olarak tanımlanır. Kişi ya da kişilerin yaşadıkları bölgeyi, şehri ya da kasabayı değiştirmesi olarak tanımladığımız iç göçler mevsimlik işçi göçlerini de kapsamaktadır. Bunun yanı sıra iç göçler daha çok sanayinin gelişmesi ile birlikte iş imkânlarından dolayı köyden kente göç şeklinde gerçekleşir. Sanayileşmenin gelişmesi ile bağlantılı olarak az iş imkânının olduğu şehirden daha çok iş imkânının olduğu şehre göç olarak da görülmektedir (Avcı, 2020).

Ülke sınırlarını aşarak gerçekleştirilen göç biçimi ise dış göç ya da uluslararası göç olarak adlandırılır. Bu göçler işçi göçlerini ve beyin göçlerini de kapsar. Genel olarak daha iyi yaşama arzusu ve daha iyi ekonomik koşullar arayışı bu göçlere doğrudan sebep olmaktadır. Toplu göçler daha çok doğal afetler ya da savaşlardan

dolayı gerçekleşir. Bununla birlikte etnik ayrımcılığın yaşandığı ülkelerde ya da anti demokratik ülkelerde baskı altında tutulmaya çalışılan politik kişi veya toplumların gerçekleştirdiği göçler de dış göçlerin yaygın sebeplerindendir (Osmanoğlu, 2016).

1.2.2. Zorunlu göç – gönüllü göç

Göçün zorunluluğu ve gönüllülüğü konusu ise epey tartışmalıdır çünkü bir grubun veya topluluğun önemli gerekçeler olmadan yaşadığı coğrafyayı terk etmesi pek rastlanılan bir olgu değildir. Zorunlu göç tanımı, demografiyi değiştirme gibi siyasi amaçlar ile devletin bir topluluğu yaşadığı bölgeden zorla başka bir yere göç ettirmesi (İskân Politikaları) yani sürgün etmesi olarak tanımlanır. Bu anlamda kullanılan zorunlu göç genellikle ülke sınırları içerisinde olsa da zaman zaman başka ülkeye göçertme, sürgün etme politikaları da görmektediriz. Ancak gönüllü olarak tabir edilen göçler de aslında tam anlamıyla bir gönüllülüğü ifade etmemekte çünkü ekonomik ya da politik sebeplerden dolayı yapılan göçlerde de zorunluluk oluşmaktadır. Bu nedenle gönüllü yerine isteğe bağlı zorunlu tanımı da kullanılır (Özkan, 2019).

Göçler konusunda inceleme yapan sosyal bilimcilere göre hiçbir kişi ya da toplum keyfi olarak yaşadığı toprakları terk etmemiştir. İnsan topluluklarının yaşayıp anılarını biriktirdikleri topraklardan geri dönmek üzere ayrılmaları toplum psikolojisini oldukça olumsuz etkilemiştir. Yani topluluklar zorlayıcı bir neden olmaksızın yaşadıkları yerleri terk etmemişlerdir (Çapan & Güvenç, 2017). Zorunlu ve gönüllü göç tanımlaması ise genellikle şöyle yapılmaktadır: Zorunlu göç; savaş, tabi afet, sürgün gibi nedenlerle insanların yaşadıkları yerden ayrı kalmak zorunda olmaları veya buna mecbur bırakılmaları sebebiyle oluşan göçtür. Bireylerin göç etmeye kendilerinin karar verdiği gönüllü göçte ise esas dürtü insanların daha iyi yaşam şartları elde edeceklerini ummalarıdır (Yılmaz, 2014).

1.2.3. Geçici göç – kalıcı göç

Göçleri biçimlerine göre ayırırken biçimine, nedenine ve amaçlarına göre sınıflandırmalar yapabilmekteyiz. Bu sınıflandırmalardan bir diğeri ise göç edilen bölgede kalınan zamana göre yapılan ayırmadır. Geçici göçler için kullanılan bir diğer tanımlama mevsimlik göçtür. Bu göç biçiminde çeşitli sebepler bulunabilir. Örneğin

eğitim için kişinin yaşadığı yerden ayrılması bir sebep olabileceği gibi, yazları yazlık evlerinde yaşayanların kafa dinleme isteği de bir sebep olabilir. Yine ger kültüre sahip kimi topluluklar mevsimsel olarak yaylalarda tarım ve hayvancılık ile uğraşırken belirli bir süreliğine g edebilir. Yaşadığı bölgeden başka bir bölgeye çalışmaya giden iş insanları ya da işçiler ise ekonomik sebeplerden dolayı mevsimlik g etmektedirler. Tüm bunların ortak noktası ise belirli bir süre sonra daha önceden yaşadıkları bölgelere geri dönüyor olmalarındır (akı, 2018). Kalıcı g ise dönmeme arzusuyla, legal ya da illegal yollarla yapılan g aktivitesidir. Daimi g aktivitesinde sebepler yine ekonomik, politik, doğal afetler, savaşlar ya da eğitim olabilir ancak g edilen yerde daimi kalma isteği ayırt edici unsurdur (şimşek, 2017).

1.3. G Kavramının Tarihçesi

Bilindiği üzere g tarihi hesaplanamayacak kadar eskilere dayanmaktadır. dem ile Havva'nın cennetten kovulması ile başlatılabilecek bir g tarihi bulunmaktadır. Bu glerin açlık, sefalet, afetler gibi sebepleri vardı. İnsanlığın binlerce yıl önceki göçerliği günümüzdeki gibi gerekleşmemekteydi. Daha önce yüzyıllar süren gler yapılırken şimdi çok daha kısa sürede gler yapılmaktadır (Memiş & Bülbül, 2014). Gn tam anlamıyla tarihçesini çıkarmak mümkün olmadığı için kısaca birkaç büyük g üzerinde durulmuştur.

Tarihi etkileyen en önemli glerden biri Sümerlerin gdr. Araştırmacılar tarafından Sümerlerin ilk kent devletlerini kurdukları bölgeye göç ettikleri iddia edilmektedir. Bu g tarihin en önemli toplumsal ve siyasal etkilerini yaratan glerden biridir. Aşağı Mezopotamya bölgesine g ile gelip Ur, Uruk, Eridu, Kiş gibi şehirleri kurmuşlardır. Kendileri ile beraber kültürlerini de getirerek çivi yazısı, tekerlek, yeni tür ev inşa biçimleri ile geldikleri bölgenin ve ardından tüm dünyanın kültürünü etkileyen Sümerler g bize gösteriyor ki gn yarattığı olumlu – olumsuz yeni toplumsal etkileşimler büyük önem arz etmektedir (Memiş Ekrem, 2014).

Dünyayı etkileyecek kadar büyük olan glerden biri de kavimler gdr. Kavimler g Türk'lerin Orta Asya'dan Batı'ya doğru gerçekleştirdikleri gleri tanımlar. Bu gler yüzlerce yıl sürmüştür. Dönemin Türk Devleti olan Asya Hun Devleti Çin'e komşuydu ve Çin ile sorunlar yaşıyordu. Bu sorunlar savaşlara sebebiyet

verdi. Bu çatışmalarla nasıl baş edeceği noktasında ortak bir karara varamayan Asya Hun Devleti ikiye bölündü. Güney Asya Hunları Çin egemenliğinde kalmayı tercih ederken Kuzey Asya Hunları ise bağımsızlıklarında ısrarcı oldu. Güney Hunlarından yeni yeni şehirler de almaya başlayınca artık Çin'in doğrudan hedefi Kuzey Asya Hunları oldu. Çin'in saldırılarına dayanamayan Kuzey Asya Hunları M.S. 155 yılında Çin tarafından yıkılarak dağıldı. Bu noktadan sonra Kuzey Asya Hunları topluluklar halinde göç etmeye başladı ve bağımsız devlet kurabilecekleri yeni yurtlar aramaya başladı. Çok büyük kalabalıklarla göç eden Hunlar gittikleri bölgelerde yaşayan diğer toplulukları korkutuyor ve onların üstlerinde de göç etme baskısı oluşturuyorlardı. Örneğin, bu kalabalık göçmen grubu Avrupa önlerinde görülmeye başlandığında bölgede yaşayan Alanlar ve Gotlar da batıya doğru göç etmeye başladılar. Bu şekilde Hun göçebelerinden kaçıp Batı'ya yönelen diğer göçebe gruplar Batı Roma'yı sıkıştırırken Doğu Roma'yı ise Hunların kendileri yıllarca sıkıştırdı (Çapan & Güvenç, 2017).

Kavimler Göçü, bugünkü Avrupa'nın oluşumunun temellerinin oluşumunda büyük etki sahibi olan büyük yer değişimi hareketidir. Bu büyük göç miladi takvime göre IV. Yüzyılın son çeyreğinde başlayıp V. Yüzyılın ortalarına kadar devam etmiştir. Bu büyük kargaşa ve kaynaşma hareketinde en önemli üç faktör Roma İmparatorluğu, Avrupa Hunları ve Roma İmparatorluğu'nun egemenliği altında olan barbar kavimlerdir (Memiş Ekrem, 2014). Tarih öncesi bir göç ile İlk Çağda gerçekleşmiş büyük iki göçten sonra yakın zamanda yapılmış göçlere bakıldığında zaman ilerledikçe göçlerin sebepleri ve şekillerinin de değiştiği bir gerçektir. Modern olarak tanımlanabilecek göçler beş dalga olarak ayrıntılı bir şekilde aşağıda incelenmiştir.

• **Birinci Dalga:** Avrupa devletlerinin güç kazanarak dünya sahnesinde çok etkin aktörler olarak meydana çıkmalarıyla XVII. yüzyıldan, I. Dünya Savaşının sonuna kadar olan ortalama 400 yıllık süreci kapsamaktadır. Avrupa devletleri bu dönemde sahip oldukları nüfus fazlalığı ve koloni kurdukları coğrafyalara nazaran gelişmiş teknolojileri ile toplum üzerinde baskılar oluşturdular. Batı dışında kurdukları kolonilerle bunu kazanca dönüştürmüşlerdir.

• **İkinci Dalga:** XVII. ve XVIII. Yüzyıllara geldiğimizde koloniler kurmuş Avrupalı tüccarların kendi ülkelerine köleleştirdikleri yerli halkı taşımaları, kölelik kalktıktan sonra ise uşak ve işçileri götürmelerini tanımlamaktadır. Bu dönemde oluşan göçler sonucu birçok bölgede demografi değişmiş toprakların esas sahipleri olan yerli nüfus azınlık durumuna düşmüştür. Toprak sahipleri köleler ve işçiler haline gelirken toprağın sahipleri değişmiştir.

• **Üçüncü Dalga:** I. Dünya Savaşı'nın sonucu olarak büyük imparatorlukların yıkılarak dağılması ile ulus-devletlerin ortaya çıktığı süreçte ortaya çıkan göç dalgasıdır. Burada kendi ulusuyla yakında olmak amacıyla göç edenler olduğu gibi devletlerin iskân politikalarıyla zorla göçerttiği topluluklar da olmuştur.

• **Dördüncü Dalga:** II. Dünya Savaşı sonrası güçlenen milliyetçilik ve bağımsızlık akımlarıyla sömürgeleştirilmiş toplumların bağımsızlıkları için mücadele etmeye başladı. Bu mücadelelerin başarıya ulaşmasıyla oluşan göç dalgasıdır. Bu dalga sömürgeci güçlerin özelde Avrupalı kolonyalistlerin toplu halde kendi ülkelerine geri dönüşlerini de içerir

• **Beşinci Dalga:** II. Dünya Savaşı bittikten sonra oluşan yenedünya düzeninde ekonomide yeni dinamiklerin gelişmesiyle başlayan günümüzde de etkisini sürdüren uluslararası işçi göçü dalgasıdır. Bir yandan savaş sonrası kötü ekonomik koşullar varken bir yandan da sanayileşmenin gelişmesi artıyordu. Bu nedenle iş imkânlarının daha çok olduğu sanayi bölgelerine büyük işçi göçleri olmuştur (Şimşek, 2017).

Bu göç dalgalarının hepsi de günümüz dünya toplumunun oluşumunda büyük etkenler olarak ortaya çıkmıştır. Ancak 18. ve 19. yüzyıla bakıldığında muhtemelen en baskın göç olayı Afrikalı 'kölelerin' zorla göç ettirilmesi olacaktır. Yaklaşık 12 milyon insanın Batı Afrika'dan Yeni Dünyaya göç ettirildiği bu dalga belki de modern göç tarihinin ilk büyük dalgası da sayılabilir. Köleliğin kaldırılmasından sonra da çok fazla Hindistanlı, Çinli ve Japon işçi Avrupa'daki plantasyonlarda çalışmak üzere buralara göç etmeye devam etti. Göç olarak tanımlanacak olan sadece doğudan batıya gelen göç değil kolonyalistlerin sömürgeleştirme amacıyla doğu topraklarına gelmesi de aynı zamanda bir göç hareketidir (Alarçin, 2019).

1.4. Göç Kuramları

Çok boyutlu bir olgu olan göç, değişik alanlardaki gelişmelerden etkilenen ve yine birçok alanı etkileyen bir olgu olarak karşımıza çıkar. Sosyolojik açıdan bu karmaşıklığı nedeniyle tanımlanması zor olduğu gibi kuramsallaştırılması da zor ve sınırlıdır. Göç teorik bağlamda ele alındığında, bu olguyu inceleyenlerin çalışma yaptıkları bilime/bilim dalına ve araştırdıkları konu bölümlerine göre bazı tespitlerden yola çıkarak kimi kuramlar, teoriler, açıklamalar oluşturmaya çalıştıkları görülmektedir. Bu durum, göçün çok boyutlu bir olgu olarak tek bir kuramsal çatı altında toplanamadığını göstermektedir. Böyle bir kuramsal çatının olmayışı göçün her dönem kendine özgün sebeplerini dolayısıyla kuramlarını oluşturmasındandır (Şimşek, 2017). Ravenstein Kuramı, Kesişen Fırsatlar Kuramı, İtme-Çekme Kuramı, Petersen'in Beş Göç Tipi Kuramı ve Merkez-Çevre Kuramı çalışmanın bu bölümünde alt başlıklar halinde ayrıntılı bir şekilde irdelenmiştir.

1.4.1. Ravenstein kuramı

Kimi göç kuramcıları göçün geçerli kanunlarının olmadığını belirtir. Ravenstein ise her yerde geçerli olabilecek göç kanunlarının olduğunu kanıtlamak için çalışmalarına başlamıştır. Göç kuramları arasında Ravenstein'in kuramı, üzerinde önemle durulan ve incelenen araştırmalardandır. Ravenstein'in çalışmaları kendisinden sonra gelen kuramcılarca kaynak olarak kullanılmış ve onları etkilemiştir. Yani Ravenstein 1885'te yayınlanan çalışmasıyla ilk göç kuramı oluşturan kişi unvanıyla bilinir. Ravenstein'in çalışmasını yaptığı dönemle de alakalı olarak kuramının hareket noktası kentleşme süreci ve endüstrileşme çalışmalarıdır. Sanayinin gelişmesi iş imkânlarını arttırmış bu da işsizlik sorunu yaşayan kitlelerin evlerini, yurtlarını ve topraklarını terk etmelerine ve Avrupa'ya, Amerika'ya doğru göç hareketlerinin başlamasına sebep olmuştur. Ravenstein, 1885 ve 1889 yıllarında yayımladığı Göç Kanunları (The Laws Of Migration) adlı makalesinde yedi göç kanunu oluşturmuştur (Çakı, 2018). Ravenstein'in yedi göç kanunu aşağıdaki gibidir:

- Göç eden kişi veya topluluklar yüksek oranda kısa mesafeli göç ederler. Bununla beraber göç eden kişi veya topluluklar endüstrileşmenin geliştiği yerlere

doğru göç ederler. Göç edenler iş imkânlarının az olduğu bölgelerden göçmenleri kendine çeken büyük ticaret ve endüstri merkezlerine doğru hareket ederler.

- Merkezi bir bölgede örneğin bir şehirde gelişen endüstrileşmeden dolayı çevre yerleşkelerden hızla şehre doğru göç başlar. Böylece şehre göç eden kırsal nüfusun olduğu alanlar terk edilerek boşalır. Bu terk edilmiş bölgeler ise daha uzak bölgelerden gelen göç edenlerce dolar. Bu göç şekli adım adım tüm ülkeyi kapsar. Göçmenler için çekici olan merkezi bölgedeki göçmen sayısı zamanla yerli nüfustan da daha fazla olacaktır.

- Şehrin kendine çekme durumu ile (emme sürecinin) tersi olan dağılım süreci benzer özelliklere sahiptir. Göç kendi başına bir amaç değil kentte gelişen ekonomi ve ticaret olanaklarından faydalanmak amaçtır.

- Her ana göç akımı dengeleyici bir zıt akımı üretir. Yani en yoğun şekilde göç alan bölgeler aynı zamanda göç de verir.

- Uzun zamanlı ve mesafeli göçlerde, göç edenlerin tercih ettikleri bölgeler genel olarak endüstri ve ticaret merkezi haline gelmiş yerleşim yerleri olmaktadır.

- Bir bölgenin kırsal bölgelerinde yaşayan nüfus kent yerleşim yerlerinde yaşayan nüfusa oranla göç etmeye daha çok meyillidirler. Yine kırsal bölgeden kente göç oranı kentten kırsal bölgeye göç oranından daha fazladır.

- Göç etme eğilimi cinsiyetlere göre değerlendirildiğinde kadınların erkeklere nazaran göç etme eğilimi daha fazladır (Şimşek, 2017).

1.4.2. Kesişen fırsatlar kuramı

Stouffer'ın 1940'lı yıllarda hazırladığı bu çalışmaya göre belli bir uzaklığa giden insanların sayısı gittikleri yerdeki fırsatların bolluğuyla doğru orantılıdır. Göçün azlığını çokluğunu temellendiren bu kuram kapitalist sistemde ihtiyaç duyduğu işçiler kadar onlarla emek pazarında rekabet edebilecek işsizlerin olmasına da ihtiyacı vardır. Marx'ın söylemiyle “yedek işçi ordusu” ihtiyacı konusunda açıklayıcı olmamaktadır (Şimşek, 2017). Bu kurama göre göç olgusunda üç önemli faktör mevcut; göç edilecek mesafe, göç edilecek coğrafyanın imkânları ve bu imkânların miktarıdır. Fakat Stouffer oluşturduğu kuramda, bu üç önemli faktörden mesafeyi analiz nesnesi olarak

diğer faktörlerin önüne koymaktadır. Stouffer'ın kuramına göre, göç incelemelerinde çekim etkisi üzerinde daha fazla yoğunlaşılmalıdır. İki bölgedeki merkezlerin çekim etkileri, göç edilecek yerle çekim merkezi arasındaki uzaklık hesaba katılarak analiz yapılmalıdır. Stouffer net bir şekilde iki farklı merkeze doğru hareket edecek olan göçte, çekme faktörlerinin önemli olduğunu fakat bu unsurların esas önemini belirleyen temel noktanın da uzaklık olduğunu söylemektedir. Buna göre, belli bir mesafeye göç edecek kişilerin sayısı bu mesafedeki iş imkânlarının çokluğuyla doğru orantılıdır. Ayrıca göç edilecek merkezi bölge ile hali hazırda yerleşik bulunan bölge arasındaki uzaklığın az olması da göç etme hedefi olan kişi veya toplulukları göç için cesaretlendirmekte ve göçü pozitif olarak etkilemektedir. Yani göç edilecek bölgenin iş olanaklarının çokluğu ve göç hedefinin çok uzak olmaması, çekim merkezi olan bölgeye göç eden kişi veya toplulukların sayısını etkileyen unsurlardır (Çağlayan, 2006).

1.4.3. İtme çekme kuramı

Göç kuramlarının en önemli iki kavramını Everett Lee ortaya koydu. İtme - çekme kuramı 1966 yılında geliştirilmiştir. Göç literatüründe neredeyse en çok kullanılan terimler olarak itici ve çekici faktörleri belirten Lee'nin bu kavramsallaştırması göç sosyolojisi araştırmaları temel terimler olma özelliğini taşımaktadır. “Ekonomik fırsatların yetersizliği”, “yaşam standartlarının düşük olması” “siyasi baskılar” ve nüfusun fazlalığı gibi olgular göçün itici etkenlerini oluştururken; “göç edilen ülkedeki ekonomik fırsatlar”, “işgücü talebi”, “siyasi olarak özgür bir alan” gibi nedenler de göç için çekici etkenleri oluşturur. Göçmenlerin göç sebeplerini ekonomik fırsatlar ile daha çok açıklar. Yani göç edecekler açısından neden - sonuç ilişkisi temelinde de istihdam gibi nedenler bulunmaktadır. Bu basit itme - çekme kuramının modern kullanımlarında başka faktörler de kabul edilmekte ancak ekonomik etkenlere hala güçlü vurgular yapılır. Neden - sonuç ilişkisine vurgu yapılması aslında göç edeceklerin tercih edecekleri ülkelerin niçin çekim merkezi kabul ettikleri hususunda sağlam veriler oluşturmaktadır. Lakin “zorunlu göç” e sebep olan etkenlerin istek dışında olduğu durumlarda göçmenler açısından göç edilecek yerin “çekim merkezi” olma niteliği de etkisini yitirmektedir. Günümüzde zorunlu göçte mecbur kalmış çok fazla kişi veya topluluk bulunmakta ve bunlar kaçabilecekleri

en yakın ülkeleri tercih etmekte. Göçmen tercihini yaptığı dönemde ki şartlarını göz önünde bulundurmak zorunda olduğu için gitmek istediği yere gidemeyip şartlarca en uygun yere gitmek mecburiyeti ile karşı karşıya kalmaktadır (Alarçin, 2019).

Lee, göçü kalıcı veya yarı kalıcı yerleşim yeri değiştirmek şeklinde tanımlamıştır. Lee gidilen mesafenin ne derece uzun yahut kısa olduğuna, yolun ne ölçüde zor yahut kısa olmasına bakmadan tüm göçlerin bir kalkış noktası, bir varış noktası ve de bu iki bölge arasındaki hareketin uzaklığını da kapsayan bir takım engellerin var olduğunu belirtir. Lee göç faktörlerini dört unsurla açıklığa kavuşturur:

- Köken/kalkış yeriyle ilişkili unsurlar.
- Varış yeriyle ilişkili unsurlar.
- Müdahil engeller.
- Kişisel unsurlar (Şimşek, 2017).

Kuramın temel çerçevesini oluşturan ve işlerliğini sağlayan önemli bir nokta da yaşanan yer ile göç edilecek yerdeki pozitif ve negatif etkenlerin birbirlerinden farklı olarak ele alınması gerekliliğidir. Daha açık dile getirecek olursak yaşanan bölgedeki itme – çekme faktörleri kendi arasında bütünlüğü sağlayarak; gidilecek bölgedeki itme – çekme faktörleri de kendi içerisinde bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Yani kurama göre, hiçbir bağlam ve düzlemde mutlak itme ve mutlak çekme faktörü yoktur. İtme çekme faktörlerinin içeriğinin belirlenmesi birçok etkene bağlıdır (Çağlayan, 2006). Bu faktörlerin işleyişinde ise hem yaşanan hem de göç edilmesi düşünülen yerlerdeki itici ve çekici unsurların oranlarında yukarıda belirttiğimiz unsurların belirleyiciliğini öne sürer. Bu faktörlerin duruma ve kişi veya topluluklara göre değişken olduğunu belirtir. Göçün yoğunluğu ile ilgili olarak ise 6 temel oluşturmaktadır:

- Kimi bölgelerdeki göç yoğunluğu bu konumda bulunan çeşitliliğe göre değişmektedir. Göç, varsayıldığı üzere kalkış ve varış noktalarındaki olumlu ve olumsuz hususları değerlendirmenin sonucuysa bu bölgeler arasında çok fazla bir farklılık varsa bu durum fazla göç oluşturmaktadır.

- Göç yoğunluğu kişilerin farklılığına göre değişir. İnsanların farklılığı olarak adlandırdığımız etken ise şöyledir: Irk, etnik köken, eğitim, gelir, gelenek birçok yönden kişilerin birbirlerine benzediği yerlerde farklılıkların daha çok olduğu yerlere oranla beklenen göç daha azdır.

- Göç yoğunluğu engellerle ters orantılıdır. Göç edilecek noktaya varmak zor ise ve engel çok ise göçün tercih edilme oranı düşer.

- Göç yoğunluğu bölgelerin ekonomik durumu ile doğrudan bağlantılıdır.

- Göç yoğunluğunun minimize edilmesi sert kontrollerle mümkündür. Yani göçün yoğunluğu bölgelerdeki farklılıkların artması kişilerin farklılığının artması ve aradaki engellerin kalkması veya azalması gibi değişken durumlardan dolayı artmaya eğilim gösterir. Bu yoğunluğa sert önlemlerle engel olunabilir.

- Ülkelerin nüfus yoğunluğu ve nüfusun azalış, artış durumları bölgeden göç etme eğilimini ve bölgeye göç eğilimini etkilemektedir (Şimşek, 2017).

1.4.4. Peterson'in beş göç tipi

Petersen göç kuramlarını tarihselleştirmeyi hedeflemiş ve tarihten bu yana göçün en büyük faktörünün ekonomi olduğunu vurgulamaktadır. İtme-çekme etkenleri üzerine de oldukça fazla kafa yormuştur. Ancak, “rasyonel kararlar veren birey” kavrayışını da aşarak beş göç tipi belirlemiştir. Çalışmaları göç kavramının ve sosyolojisinin algılanmasında büyük rol oynamıştır (Eklemezler, 2018). Bu göç tipleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- **İlkel (primitive) Göçler:** Doğa koşullarının yarattığı itme etkisiyle yapılan göçlere denir. Göçebe toplulukların (Göçer, Koçer) mevsimlik yayla göçlerini de bu tip göçler içerisine alır. Ancak Petersen'in bu kuramında asıl üzerinde durulan husus, kuraklık ve kötü hava koşulları gibi doğal çevrenin oluşturduğu itme kuvvetidir.

- **Zoraki ve Yönlendirilen Göçler:** Petersen, ilkel göçlerde açıkladığı belirleyici özellik olarak doğanın oluşturduğu baskıyı öne çıkarırken; ikinci göç tipi olarak açıkladığı zoraki göç ve üçüncü olarak da yönlendirilen göçte toplumsal durumların oluşturduğu baskıyı farklı bir etken olarak açıklamaktadır. Bu farklılık oluşturan özellik noktasında göçmen potansiyeli olan kişilerin, göç etme kararını kendi

iradeleriyle verebildikleri durum Petersen'in kuramında yönlendirilen göç diye tanımlanmaktadır. Diğer bir deyişle sosyal toplumsal baskılara rağmen kişi veya topluluklar göç etme noktasında kendi kararlarını verebiliyorlarsa ve oluşturdukları karar mekanizmasını işletebiliyorlarsa Petersen'in yönlendirilen göç tanımlaması içine girer. Ancak göç etme potansiyeli bulunan kişiler, kendi iradeleriyle göç etme noktasında bir karar yetkisine sahip değillerse bütünlük Petersen'in kuramında zoraki göçe karşılık gelmektedir. Bu noktada önemli olan, toplumsal bir baskı oluşması sonucunda kişilerin veya toplulukların kendi iradeleriyle bir karar mekanizmasına sahip olmayışlarıdır. Petersen, Naziler ve Yahudiler örneğini gerçek bir örnek olarak tanımlamaktadır. Nazilerin Yahudi toplumunu göçe zorlayarak yaptıkları Yahudi karşıtı kanunları ve onları toplama kampına götürmek için izledikleri politikaları, zoraki göçün örneği olarak göstermiştir.

- **Serbest Göç:** Yukarıda belirtilen göç biçimlerini serbest göçten ayırt eden önemli bir nokta vardır. Serbest göç olarak belirtilen göç biçiminde kişi ve topluluklar üstünde herhangi bir baskı, zorlama ve itici kuvvet yoktur. Petersen'in kuramında serbest göç tanımında, göç potansiyeli bulunan kişi veya topluluklar kendi iradeleriyle göç kararı verebilmekteler. Genel olarak topluluklardan ziyade bireyleri kapsamaktadır.

- **Kitlesele Göç:** Petersen'in beş göç tipine göre dünyada bilinen göçlerin üçüncü basamağını ifade eden bu göç teknolojik gelişmelerle doğru orantılı oluşan bu durumu anlatır. Dünyadaki ulaşım yollarının işlevselliğinin artması ve uzun yol gitmenin kolaylaşması ile göçlerin kitlesele bir boyut kazandığını söyler. Diğer göç biçimlerinden ayırt edici en önemli özelliği bir yerleşkeden başka bir yerleşkeye geçişin toplu halde yapılmasıdır (Çağlayan, 2006). Petersen'in bu tanımlamalarının yanı sıra günümüzde gerçekleşmekte olan kitlesele göç hareketlerinin birçoğunun yaşanan teknolojik gelişmeler ve fırsatlardan çok çaresizlik temelinde açıklanması gerekmektedir (Eklemezler, 2018).

1.4.5. Merkez çevre kuramı

Bu kuram diğer kuramlara nazaran daha güncel bir kuramdır. 1970'li yıllarda Wallerstein, Kosack ve Âmin gibi sosyologlar ve sosyal bilimciler geliştirmişlerdir.

Kuramın temelini gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arası sömürü ilişkileri oluşturmaktadır. Marksist düşünceye göre şekillendirilmiş kuramın ana fikri Dünya'nın Merkez – Çevre olarak ikiye bölünmüş olduğu üzerinedir. Dünya'nın eşitsiz olarak kutuplaşması sonucu göçlerin oluştuğunu savunur (Çakı, 2018). Wallerstein'ın büyük oranda oluşturduğu bu kuramın açıklamalarına göre kapitalist sistem ve sistemin çeşitli mevcut dönemde var olan ekonomiyi ve dolayısıyla yaşamsal olguları belirlemektedir. Wallerstein'ın yaklaşımıyla merkez-çevre teorisine bakacak olursak, merkez diye tabir ettiğimiz ülkeler toplumsal ve ekonomik düzeyde gelişmişlerdir ve çoğunlukla da kapitalist ekonomi ve sistemle yönetilmektedirler. Çevre diye tabir ettiğimiz ülkeler ise bu kapitalist sistemli ülkelere onların değerleriyle kuşatılmışlardır. Bir diğer deyişle çevre ülkeler merkez ülkelere bağımlı olan ülkelerdir. Merkez ülkeler ise çevre ülkelerin iş gücüne bağımlıdır. Birbirlerine eşitsizlik ile bağımlıdır (Çağlayan, 2006).

2. ALGI VE GÖÇMEN ALGISI

Çalışmanın bu bölümünde göç kavramı ve süreci ile yakından ilgili olan algı ve göçmen algısı kavramları analiz edilerek algı kavramı, algı yönetimi ve göçmen algısı şeklinde üç ayrı alt başlık halinde ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

2.1. Algı Kavramının Tanımı

Algı kavramının çeşitli tanımları mevcuttur. Bu tanımlardan birini de Türk Dil Kurumu yapmıştır. Algı kavramını en özet haliyle şöyle açıklamıştır: “Bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varma, idrak” (TDK, 2019). Gerçeğin ne olduğunu felsefi olarak ele alacak olursak bu soruya tek bir net ve doğru cevap veremeyiz. Bu soruya verilen cevaplar değerlendirildiğinde genel olarak karşımıza çıkan sonuç cevabın değişkenliği üzerine olur. Toplumsal yapı ekseninde soruya cevap arayacak olursak, her topluluğun görüşleri ve inançları doğrultusunda kendi çıkarım ve cevaplarına ulaştıklarını söyleyebiliriz. Kavramsal çerçeveden gerçek olgusunu değerlendirdiğimizde algının objeler ile objeler arasında oluşan ve bilince sahip deneyimlerden oluştuğunu görürüz. Bu açıdan bir toplumdaki güncel durumda kişi herhangi bir olguyu doğru kabul ederken, toplumsal durumlarda oluşan çevresel faktörlerdeki değişkenler ile aynı kişi doğru kabul ettiği bir olguyu yanlış kabul etmeye başlayabilir. Diğer yandan farklı toplumsallıkları olan kişiler aynı olguyu farklı değerlendirebilirler. Biri doğru kabul ederken bir diğeri kabul etmeyebilir. Bu durumda gerçek kavramı; kıtalar arası, bölgeler arası, ülkeler arası, hatta kişiden kişiye bile farklılık arz eder. Yani doğru ya da gerçek bir tane değildir. Toplumsal kültür, yetişilen çevre, hayat görüşü ve dini inançlar gibi durumlar gerçek tanımını etkiler (Bakan & Kefe, 2012).

Tamalgı (Apperzeption/ Apperception), ilk defa karşılaşılan bir içeriğin, anlaşılır ya da kavranır kılabilme amacıyla bilinçte daha önceden var olan diğer içeriklerle bütünleştiği psişik bir süreci tanımlar. Tamalgıyı iki bölümle sınıflandırırız: İlk süreç olarak tanımladığımız, özne algılayanın ilk defa karşılaşılan içeriği içgüdüleriyle, bilinçle kavradığı ve algılanan içeriği daha önceden var olan içeriklerle bütünleştirdiği süreçtir. İkinci süreci ise ilk defa karşılaşılan içeriğin beş duyu organı ile ya da dıştan veya içten zorlayarak bilince girdiği ve kavrayışı tam olarak kendi

üstünde biriktirmesiyle tanımlarız. Birinci süreçte etkenlik “ben” dedir, ikinci süreçte ise etkenlik kendini dayatan ilk olarak algılanan içeriktedir (Gustav, 2016).

Algı terimini beş duyu organımızca duyumsanan “gerçek” verilerin zihinde örgütlenerek yorumlanması için kullanırız. Kişi doğa ve toplumla ilişkilerini duyu organları aracılığıyla yürütür. Verilerin algılanması ile bilgiler beyine iletilir ve kişi kavranan olayla ilgili düşünme sürecini başlatır. Anlam, kişilerin zihninde böyle oluşmaktadır. Kişi bu verileri anlamlandırırken; değerlerini, inançlarını, içinde yaşadığı kültürü, toplumsal normları da bu sürecin içine katar. Dolayısıyla algılama toplumdan ve çevreden bağımsız düşünülemez çünkü algılarımız beklenti ve ihtiyaçlarımızdan, geçmişimizde beliğimize kodlanmış kimliklerimizden etkilenmektedir hatta bunlarla birlikte oluşmaktadır. Algıların bölgeden bölgeye, yöreden yöreye hatta kimi zaman kişiden kişiye değişiklik gösterebildiği bir gerçektir.

Kişi devam eden yaşamına etrafında biriktirdiği veriler ile anlam katmakta ve devam ettirmektedir. Algı kavramı, kişinin etrafındaki somut dünyayı duyularıyla kendi bilincinde yorumlayarak oluşturmasıdır. Bir başka söylemle beş duyu organımızın çevreden gelen uyarıcılara anlam biçmesidir. Algı kavramını etimolojik olarak değerlendirecek olursak tıpkı diğer batı dillerinde olduğu gibi dilimizdeki oluşumu almak kelimesinin köküyle oluşturulmuştur. ‘Perception’ kelimesi batı dillerinde, Hint – Avrupa dil ailesinde de almak manasındaki kap kelime kökünden gelmektedir. Buraya ise Latince’de de aynı anlamda olan ‘capere’ sözüyle girmiştir (Göler, 2009).

Kişinin yapay olarak var olan çevresi ile bir uyum yakalayabilmesi için hem fizyolojik hem biyolojik hem de psikolojik bir denge kurarak dıştan gelen fiziki uyarılara yani etkilere tepkiler göstermesi gerekmektedir. Kişinin bu uyumu yakalayabilmesi için her şeyden önce etrafını tanıması ve onu algılaması gerekmektedir (Aslan, Aslan, & Atik, 2015). Algıların temel özellikleri oldukça çeşitlilik arz etmektedir. Algı kişilere ve topluluklara göre değişkenlik gösterir. Algıda hareketlilik önemli bir role sahiptir. Herhangi bir bilginin kaynakları ve geçerlilikleri hususundaki sorulardan ötürü en başından bu yana bir felsefe konusudur. Epistemoloji kuramcıları, tecrübeler olmadan nesnel dünyanın varlığının doğruluğunun nasıl tespit edilebileceğini araştırırlar (Göler, 2009).

Algıları iç algılar ve dış algılar olarak iki bölümde sınıflandırabiliriz. Kişinin dışında gerçekleşen yani çevresel uyarıcıların kişinin zihninde yarattığı algıyı dış algı olarak tanımlarız. Bu algı türünde veriler duyu organlarımızca elde edilir. Diğer sınıflandırmamız olan iç algılar sınıflandırmasındaysa beş duyu organımız ile elde edemediğimiz verilerdir ancak öngörü, sezgi ve hislerle oluşan algılarımızdır. Bu sınıflandırmanın dışında Stupak da algıyı sınıflandırır. Onun sınıflandırması da ikiye ayrılır: Birincisi; Tecrübe ile oluşan algıdır, ikincisi ise zihinsel algıdır. Duyu organlarımız ile yarattığımız algıyı Tecrübe ile oluşan algı sınıflandırmasına koymuştur. Zihinsel algıların oluşumunu ise altıncı his diye tanımlamıştır (Özdemir, 2017).

2.2. Algı Yönetimi

Kişinin daha önceden edindiği bilgiler algıları şekillendirir. Bireylerin bir duruma ilişkin sahip oldukları bilgiler algılarını şekillendirmektedir. Daha önceden edinilen bu bilgilerin doğruluğu, yanlışlığı ya da değişebilir olması kişilerin bilgi niteliklerine göre değişkenlik göstermektedir. En nihayetinde kişinin inanç ve değerlerini değiştirmek oldukça zordur ancak algıları manipüle etmek mümkündür ve eskiye oranla daha kolaydır (Özdemir, 2017). Algının manipüle edilmesi ise algı yönetimidir.

Kişi veya toplulukların hareket tarzında etkili olan durumlardan öncelikli olan veriler ve verilere nasıl ulaşıldığıdır yani bilgi kaynağının ne olduğudur. Örneğin insan zihni çalışma epizodik biçimi ve semantik bilgilerin bütünleşmesi biçimindedir. Epizodik bilgilerimiz epizodik belleğimizde yer alır ve bu bellekte deneyimlerimiz yer alırken semantik bilgi dediğimiz ise öğrenilmiş bilgileri içerir ve bunlara genel kültür bilgileri de diyebiliriz. Kitap okuyarak öğrendiğimiz bilgiler bu türde sınıflandırılır. Ancak kişiler konuşurken bu bilgi türlerinin bütünlüğünden faydalanarak konuşurlar. Psikolojik olarak daha çok güvenilen bilgi türü Epizodik bilgi türüdür. Bu nedenle halkla ilişkilerde algı yönetimi çalışmalarında Epizodik bilgiye vurgu çok daha fazladır. İstenilen davranışı yaratmak bunu gerektirecektir (Kınacı, 2011).

Algı yönetiminin tarihsel olarak çok eskilere dayandığını belirtebiliriz. Örneğin Devletler hem savaş hem de barış dönemlerinde kendi halklarına karşı algı yönetimi

ya da algı oluşturma çalışması yürütmüşlerdir. Savaş dönemlerinde savaşın haklılığı algısını oluşturmaya çabalarken, barış döneminde ise barışın olması gerektiği algısını oluşturmaya çalışmışlardır. Devletlerin izlediği bu tarz yani algı yönetimi çok eskilerden beri uygulanmaktadır. Kimi zaman propaganda kimi zaman psikolojik savaş kimi zamanda toplum mühendisliğine soyunarak algı yönetimi çalışmaları yapılmıştır. Önceleri genellikle askeri alanda kullanılan algı yönetimi çalışmaları özelde 1980’li yıllar sonrası televizyon vb. propaganda araçlarıyla iletişim sahalarında da sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Algı yönetimi devletlerin, şirketlerin, askeri kurumların yöneldiği bir uygulamadır. Bu kuruluşlar toplumlara yönelik algı yönetimi çalışmaları yürüterek kendi amaçlarını gerçekleştirmeye çabalarlar (Özdemir, 2017).

2.3. Göçmen Algısı

Ülkemizde şu zamana kadar göçmenler üzerindeki algılar hakkında çok sayıda çalışmalar yürütülmüştür. Göç alan bölgelerde yaşayan toplumların olumlu ya da olumsuz az ya da çok göçmenler hakkında algıları vardır. Bu algıların oluşmasında gelen göçmenlerin nereden geldiği, hangi koşullarda geldiği ve göç edilen ülkedeki göçmen politikaları gibi faktörlerin etkisi olmaktadır. Yaş, kültür, eğitim, gelir düzeyi, ideoloji vb. sosyolojik sınıflandırmalara göre göçmen algısı değişiklik gösterir. Ortak sınıflarda bulunanların algıları birbirine daha yakındır. Suriyeli göçmenlere insani ve dini duyguların ön planda olduğu yaklaşımlar gösterilirken göçmenlerin Türkiye’de yaşamaları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı almaları ve iş hayatına dâhil olmaları noktasında olumsuz algılar daha çok ön plana çıkmaktadır (Andiç, 2018).

Türkiye’deki çalışma hayatını, iş gücünü oldukça etkilemeleri Suriyeli göçmenlere karşı oluşan algıların önemli sebeplerinden bir tanesidir. Göçmenler ve yerliler arasındaki ilişkiyi ve yerlilerin göçmenler hakkındaki algılarını etkileyen çeşitli sebepler bulunmaktadır. Yerlilerin göçmenler hakkındaki olumsuz algılarının ve ön yargılarının oluşmasını açıklamada ve bunun önüne geçmede gerekli politikaları geliştirmekte bir kaynak sunmaktadır (Çolak, 2019).

2.3.1. Bölünmüş iş gücü piyasası teorisi

Bölünmüş iş gücü piyasası teorisi, uluslararası göçlerin temel nedenini endüstrileşmiş toplumların işgücü yani emek talebinden dolayı olduğu üzerinde

durulmaktadır. Göç hareketlerinin ekonomideki değişikliklerle güçlü bağlarını kurarak göç sebeplerini talep bağlamında incelemektedir. Teori Piore tarafından 1979 yılında geliştirilmiştir. Gelişkin ekonomide sınıflı meslek yapıları ve ikili ekonomik yapılanmanın olduğunu söylemektedir. Emek piyasasında; nitelikli ve niteliksiz işgücünün işe alındığı sermaye-yoğun ile sadece niteliksiz işgücünün işe alındığı emek-yoğun olarak iki çeşit yapılanma arasında bir tür ikililik vardır. Piore teorisinde göç hareketleri, iş arzından ziyade işverenin işgücü talepleri tarafından şekillenmektedir. Endüstriyel açıdan gelişmiş ülkelerde yerli olan mevcut işgücünün çalışmayı dahi istemeyeceği düşük vasıflı işler için bir talep yaratır. Bu sebeple düşük vasıflı işlerde oluşan boşluğu doldurabilmek amacıyla göçmenlik de özelden patronlar tarafından arzu edilir bir duruma kavuşur. Yani Piore teorisinde göçlerin esas sebebi göç alan ülkelerdeki emek piyasasının vasıfsız eleman arayışıdır (Özcan, 2016).

Bu çalışmada bu kuramla ilgili olarak üzerinde durulan nokta, maddi kaynaklar üzerinden açıklanan etnik gruplar arası düşmanlıklardır. Aynı işi yaparken aynı işe verilen ücretlerin değişmesi çatışmanın sebebi olmaktadır. Teoride kullanılan etnik grup kavramı işçinin irksal kökenini tanımlamaz. Daha çok işçiler arasında patronların dayattığı ücret farkının aslında o etnik grubun yani toplumun bağlantılı olduğu kaynaklarla alakalı olarak bu kavram kullanılır. Bölünmüş iş gücü piyasası teorisinde çatışmaların üç tarafı vardır: Sermaye sınıfı (İşveren – Patron) ve birbiri ile rekabet halinde olan iki farklı işgücü grubudur. Adı geçen etnik çatışmada farklı iki form bulunur: Dışlama (ötekileştirme) hareketleri ile kast sistemi. İki form da fazla ücret alan işçiye göre bir zafer niteliği taşımaktadır. Çünkü fiyatların azalmasının önüne geçen bu etnik ayrıştırmalar bir araç olarak kabul edilmektedir. Teoride kullanılan etnik terimi toplumun farklı gruplarını da ifade etmektedir; bu gruplar işgücü piyasasında rekabet halindedir. Etnik çatışma ise bu grupların arasındaki bağların tarihiyle ilişkilendirilebilir bu teoride esas olan rekabettir. Rekabetin etkin ise patronların tercihi elbette ucuz olan işgücünden olmaktadır bu durum yerli işgücünün yerini sarsmaktadır. Göçmenler ve yerliler arasında sık sık rastladığımız bu rekabette göç edenlerin emeği çok daha ucuza satılır bu da yerli işgücünün emeğinin de ucuzlamasını beraberinde getirebilir. Bu durum yerli işgücünde olanlarda olumsuz bir

göçmen algısı oluşmasını tetikler bu da dolaylı olarak da olsa iki grubu etnik bir düşmanlığa da çeker (Çolak, 2019).

Genel olarak göç hareketi ekonomik olarak ve endüstriyel açıdan daha gelişkin olan bir bölgeye doğru gerçekleşir. Göçmenler genelde zorlayıcı sebeplerle hareket ettiklerinden gittikleri yerlerde hızla bir iş bulmak mecburiyetinde kalırlar. Göçmenler ekonomik açıdan daha gelişmiş bir ülkeye gittiklerinde ve çalışma zorunluluğu barındırdıklarından o ülkeye göre kötü olan çalışma koşullarına ya da düşük ücretlere önem vermeksizin çalışırlar. Bu durum patronlar için kullanılmaya elverişlidir ve çoğunlukla kullanılır da. Bundan etkilenen yerli işçilerin ise algıları negatif şekillenir.

2.3.2. Temas teorileri

Temas teorileri gruplar arası ilişkilenmeleri açıklığa kavuşturan bir teoridir. Teori daha çok bu temasların olumlu bir şekilde evirilebilmesi amacıyla tavsiyelerde bulunan bir kaynaktır. Temas kuramlarının temeli şu düşünceye dayanmaktadır. İki grubun çatışmalı ilişkilerini düzenlemek amacıyla toplumsal bir temasın oluşturulması gerekir çünkü temas ön yargıları azaltır yaklaşımı vardır. Bütün toplumlarda kişilerin okul, aile, sendika vb. sosyal çevresi vardır ve kişiler toplumsal çevresinden ve kimliğinden ayrı tutulamaz. Bu durum kişiyi bir gruba dâhil kılar. Bir gruba dâhil olan kişi ise kendi grubuna anlam verip kendini grubuyla birlikte biz olarak tanımlar. Bu da dâhil olunmayan bir diğer grupla karşılaştırmalar yapılmasına sebep olur. Bu durum ise sosyal bir mesafe yaratır. Temas teorisi bu mesafenin önüne ancak ve ancak temas ile geçilebileceğini söyler (Çolak, 2019).

Temas kuramı için çeşitli ülkelerde, bölgelerde ve değişik durumlarda yapılan çalışmalarda kuram koşullardan bağımsız olarak etkisini ortaya çıkartmaktadır. Bunun dışında çok fazla göç almış bölgelerde kaynak kullanımını tüm gruplar için sorun teşkil eder. Bu durumda bu kuramın etki etmesini zorlaştırmaktadır. Andrej Kokkonen, Peter Esaiasson ve Mikael Gilijam'ın temas kuramları üzerine 2015'de yazdıkları makalede çalışmalarda elde edilen pozitifliğin temastan dolayı olmadığı zaten göçmen algısı pozitif kişilerin değerlendirmeye alındığı eleştirisini yaptılar. Yazında bulunan bu diğer bulgular Allport'un hazırladığı şartların önemini sorgulanır kıldırıyor. Yapılan meta analiz çalışmalarında Allport'un şartlarını karşılamasa da pozitif etkilerin

olacağını söylemektedir ancak negatif bir temas durumuna karşı neredeyse hiç çalışma yapılmamıştır. Dolayısıyla Allport'un şartları pozitif temas durumlarında bir mecburiyet olmasa da negatif temas durumlarında gereklilik olabilir. Husnu ve Mertan'ın araştırmasında Allport koşulları sağlanmamıştı ve negatif etkiler bulundu. Araştırmacılar pozitif sonuçlar alınmamasının sebebini Allport koşullarının sağlanmamış olması ile alakası olması gerekeceğini belirtmişlerdir (Küçükkömürler & Sakallı Uğurlu, 2017).

Bu teoriye göre göçmen ve yerli gruplar arasındaki çatışmanın yani oluşturdukları negatif algının esas sebebi tanışmamaktan kaynaklıdır. Biz grup aidiyeti olan kişiler ötekilere karşı ön yargılar oluşturup negatif algılar biriktirir. Bunun önüne geçmek ise ancak temas ile mümkündür. Temas tanımayı tanımak da anlamlandırmayı getirecektir. Ancak bu teoride açıklanmamış ve dolayısıyla eleştirilen yönler vardır.

2.3.3. Tehdit teorileri

Tehdit teorileri ise yerli ve göçmen grupların birbirlerini tehdit olarak görmesi durumlarını açıklar. Özellikle de yerli grupların göçmen gruplara düşmanlık beslemesi durumlarını ortaya koyar. Blalock 1957 yılında bu çalışmasını yayımlamıştır. Özalde Güney (Latin) Amerika'daki beyaz derili olmayanlar karşısında oluşturulan ayrımcılığı ve ötekileştirmeyi bu çalışmasında araştırmıştır. Göçmen gruba karşı düşmanca ve ötekileştirici yaklaşım gelen grubun kalabalıklığıyla doğru orantılı bir biçimde artmaktadır. Yani göçmen grubu arttıkça yerli grubunun nefreti de artmaktadır. Blalock başka bir hipotezini ise şöyle ifade etmektedir: Ekonomik ve refah açısından gelişmişliği yüksek bölgelerde göçmen gruba uygulanan iş ve gelir ayrımcılığı daha az olmaktadır. Ancak ekonomik ve refah koşulları iyi olmayan bölgelerde durum değişmektedir. İşsizliğin çok olduğu yerlerde işgücü rekabeti çoktur, emek piyasasında rekabet istemeyen yerli grup bu sebeple göçmen gruba karşı negatif algılar ve önyargılar oluşturur. Göçmenler ise daha kötü ekonomik koşullardan, afetlerden veya savaşlar gibi zorlu sebeplerden ülkelerinden göç etmiş kişiler olarak yerli grupların kabul etmek istemeyecekleri iş koşullarında ve onlardan daha ucuza çalışabilirler. Bu da göç ettikleri bölgedeki emek ücretinin düşmesine

neden olmakta, yerli ve göçmen gruplar arasında çatışma zemini oluşturmaktadır (Çolak, 2019).

Gelen göçmenler için devlet tarafından uygulanacak sistematik bir program yoksa ve göçmenler öylece yaşama dâhil olduklarında yerli halkta genel olarak negatif bir göçmen algısı oluşmaktadır. Göçmenlerin mağdur edilmeden yaşama adaptasyonları konusunda yapılması gerekenler yapılmadığında sorunlar çıkmaktadır. Negatif algıların oluşmaması bu durumda sadece kişinin niteliğine ve ideolojik olarak göçmen karşıtı bir ideolojiye sahip olup olmamasına kalmaktadır.

3. MARDİN İLİ GENEL DURUM İNCELEMESİ

Mardin ili özelinde yapılan çalışmada Suriyeli göçmenlere yönelik Mardin ilindeki yerel halkın algısının ölçümünde ilin kendine özgü yapısı ve konumunun büyük bir etkiye sahip olduğu bir gerçektir. Sahip olunan sosyal, kültürel ve etnik yapının gelen göçlere veya halka yönelik tepkinin de seyrini önemli ölçüde etkilemektedir. Algı ölçümüne geçmeden önce çalışmanın bu bölümünde Mardin ilinin tarihi ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

3.1. Mardin İlinin Tarihi

Mardin şehri El-Cezire'nin Diyar-ı Bekir mıntıkasında yer almaktadır. Tam olarak ne zaman ya da nasıl kurulmuş olduğuna dair kesin bilgiler bulunmamaktadır. Süryanice Marde, Arapça Mardin diye yazılan Mardin sözcüğü yerel halk tarafından Merdin olarak telaffuz edilir. Sözcüğün etimolojisi hakkında farklı fikirler mevcuttur. Modern tarih araştırmacıları Savaşçı bir topluluk olan Mardeler ile Mardin arasındaki olası bir bağa dikkat çeker. Savaşçı bir kavim olan Mardelerin, III. Yüzyılda İran hükümdarlarından Erdeşir zamanında ve Erdeşir eliyle bu bölgelere yerleştirildiği söylenir. Yine bir başka fikre göre Merdin olarak söylenen şehrin “kaleler” anlamına geldiği yönündedir. Bu ismin şehirde doğal olarak bulunan savunma ve gözetleme faaliyetleri ile ilgili olduğu düşünülmektedir (Minorsky, 1991).

Asur'un bilindik krallarından Adadnirari (M.Ö. 1305-1274) ve Adadnirari'nin oğlu Salmanasar'dan (M.Ö. 1274-1244) bahseden kitabelerde, Kaşari Dağları olarak geçen Tur Abdin bölgesinden epeyce bahsedilmiştir. Yine bu kitabelerde Nirbu olarak adlandırılan bölgenin de Tur Abdin bölgesinin ortaları olduğu düşünülmektedir. İzala coğrafi teriminin ise Tur Abdin dağlarının güney taraflarını tanımlamaktadır. Bu bölgede Mardin Dağı'na denk düşmektedir. Mardin Dağı'nı tanımlayan İzala sözcüğü Süryani kaynaklarda da geçmiştir (Göyünç, 1996). Bugünkü kullanımıyla Mardin adı bilindiği kadarıyla ilk kez M.S. IV. Yüzyıl'da Roma Tarihçilerinin eserlerinde geçmiştir. Bu dönemden İslamiyet' in yayılışına kadar da Mardin ikinci derecede bir kale olma pozisyonunu korumuştur. Roma tarihçilerinden Prokopios, Margdis diyerek

bölgeyi ikinci kale olarak tanımlar. XI. yüzyıla kadar da bölge daha çok askeri amaçlar için kullanılmıştır (Nasıroğlu, 2010).

640'lı yıllarda İyaz bin Ganem komutasındaki İslam fetih orduları Mardin, Tur Abdin ve Dara bölgelerini fethetti (El-Belazuri, 2002). X. Yüzyılda El-Cezire bölgesinin önemli şehirlerinden biri haline geldi. XII. Yüzyılda Diyar-ı Bekir'in sosyal, ekonomik ve siyasi merkezi oldu. Bu önemli şehir konumu XIV. Yüzyıla kadar da devam etti (Taşdemir, 2003). 885 yılında Mardin Kalesi Hamdan bin Hamdun tarafından zapt edildi ve kale Hamdaniler Beyliği'ne geçmiş oldu. Dönemin Abbasi Halifesi Mu'tazid-Billah şehri ve kaleyi Hamdanilerden almak için defalarca sefere çıktıysa da her defasında başarısız olarak geri döndü. Başarısızlıklarının ardından Türk savaşçılarla tekrar kaleye saldıran halife bu defa şehri ele geçirdi. Hamdanilerin zayıflamasıyla Mardin bölgesi XI. yüzyılın son çeyreğine kadar da Mervaniler ve Ukayliler arasında paylaşıla geldi. Ancak 1085'te Selçuklular da Mervanileri yıkınca Mardin bölgesinde ilk defa Türk etnisitesi de güçlü hissedilmeye başlanırdı oldu (Minorsky, 1991).

Mardin'i de içine alan bölge XII. Yüzyılda Selçukluların egemenliğine girdi, Melikşah'ın ölümünden kısa bir süre sonra da bölgede Artuk Bey'in oğullarından Necmettin İlgazi'nin kurduğu Artukoğulları Beyliği kuruldu. Oldukça geniş alana yayılan Artukoğulları bu bölgeye Mardin kolu demişlerdir (Artuk, 1944). Mardin bunların yanı sıra Hristiyanlık tarihi için de oldukça önemli bir yere sahiptir. Tur Abdin İseviler tarihinde oldukça kadim bir bölgedir. Sasani'nin VI. Yüzyılın sonlarında ve VII. yüzyılın başlarında hükümdarlığını yapmış II. Hüsrev; Yukarı Mezopotamya bölgesinde Musul ile Tekrit taraflarında yaşamalarına izin verdiği Bizanslı savaş esirleri kendi inançlarını tanıtarak daha önce Nesturi mezhebinden olan kimilerini kendi monofizit mezheplerine katmışlardır. Tur Abdin bölgesinde yayılan bu mezhep ile birlikte manastırlar inşa edilmiştir. Kartmin ile Deyrul Zefaran bu dönemden bize kalmış iki önemli manastırdır (Nasıroğlu, 2010).

Mardin Kalesi, oldukça yüksek bir yerde kurulmuş çıkılması zor, sarp bir kayalığın üzerindeki düzlük alanda kurulmuş bir yapı olduğu için bölgenin savaş stratejisi açısından her zaman oldukça önemli bir yere sahip olmuştur. Bu nedenle güç kazanmak stratejik noktalar kazanmak isteyen beyliklerin hedefinde olmuştur.

Artukoğulları döneminde de bu sebeple defalarca saldırıya maruz kalmıştır. Ancak kalenin bu özellikleri onu aynı zamanda fethedilmesi zor bir yapıya da dönüştürmüştür. Dolayısıyla çokça saldırı girişimi sonuçsuz kalmıştır. Bu saldırı girişimlerinde bulunan beyliklerden biri de Eyyubiler Beyliği olmuştur. 1183 yılında yaptıkları ilk saldırı girişimi başarısız olmuş ve geri çekilmişlerdi (Abu'l-Farac, 1999). İki yıl sonra ise kaleyi kuşatarak içindekileri teslim olmaya zorlamış ve bunu başarmıştı (Demir M. , 2010).

İlhanlı Beyliği döneminde ise Hülagu oğlu Yaşmut, Mardin Kalesi'ni sekiz ay boyunca kuşatma altına aldı. Başarılı olamayan Yaşmut'tan sonra da kale Karakoyunlu Bayram hoca tarafından kuşatmaya alındı. Artukoğulları'nın hükümdarı Melik, kuşatmayı yarmaya çalıştı ancak yapamadı bunun üzerine Celayirli Sultan Üveys Artukoğulları'na destek verip kaleyi kuşatmadan kurtarmıştır (Nasıroğlu, 2010). Bunların dışında Mardin bölgesi Timur'un da saldırılarına maruz kalmıştır. İlk olarak 1394 yılının başlarında saldırıp şehri de şehrin içinde ki Cami-i Kebir'i de tahrip etti. İkinci saldırı ise 1401 yılında gerçekleşti. Kaleye girmeyi başaramayan Timur bölgeyi yeniden talan ettikten sonra geri çekildi (Şami, 1987).

Akkoyunlular Artukoğulları'nın Melikleri için her zaman tehlike teşkil ettiler. Bu sebeple Karakoyunlu Beyliği ile diplomatik ilişkiler geliştirdiler. Akkoyunlular'ın saldırılarında ve saldırı girişimlerinde Karakoyunlular ile Artukoğulları birlikte hareket ederek her defasında bu girişimleri bertaraf ettiler. Bu saldırılardan birinde Karakoyunluların hükümdarı Artuklu Beyliği hükümdarını kızıyla evlendirerek Musul'a gönderdi. Mardin'e de kendi beylerinden birini tayin etti. Çok zaman geçmeden Artuklu Meliki Musul'da yaşamını yitirince Artuklu Beyliği de tarihe karıştı (Nasıroğlu, 2010).

Karakoyunlu Beyliği'nin egemenliğine giren Mardin Bölgesi artık Karakoyunlu'dan atanan valilerce yönetilmeye başlandı. XV. yüzyılda oldukça hızlanan Akkoyunlu – Karakoyunlu çatışması da Mardin bölgesini etkiliyordu. 1432 yılında ise bu çatışmalarda Mardin'in hâkimiyeti Karakoyunlulardan Akkoyunlulara geçti (Yınanç, 1944). Bu tarihten XVI. yüzyıla kadar Akkoyunluların egemenliğinde kalan Mardin hala savaşlara sebep oluyordu. Karakoyunlular tekrar Mardin'e saldırıp ele geçirmeye çalışmışlarsa da başarısız olmuşlardı. Bu sebeple şehri yağmalamış

kuşatmışlarsa da kaleyi düşürememişlerdir (Tihrani, 1962). Mardin XV. yüzyılın sonlarında Safevilerin etkisi altında kaldı. 1507 yılına gelindiğinde ise kansız bir şekilde Safevilerin egemenliğine girdi (Bitlisi, 1971). 1514 yılının ağustos ayında yapılan Çaldıran savaşı ile bölge tam olarak Osmanlı egemenliğine girdi Safevilerin elinde yalnızca kale kaldı. Zaman çatışmalara ve kuşatmalara meydan verdiyse de 1517 yılına gelindiğinde bu topraklar artık Osmanlı'nın elindeydi ve uzunca bir süre burada Osmanlı hâkimiyeti sürdü (Nasıroğlu, 2010).

1832 yılında Milli aşireti Osmanlı'ya karşı isyan etti ve şehri bir süreliğine de olsa aşiret ele geçirdi. Osmanlı birlikleri ancak şehri kuşatarak tekrar egemenliğini sağlayabildi. Ancak Osmanlı'nın yoğun kuşatmasına rağmen kale isyan eden aşiretin elindeydi. 1840 yılında bile kale hala bölgenin yerel aşiretinin elinde bulunuyordu ve o dönemde bölgeye Osmanlı'nın atadığı vali de isyan eden yerel Milli aşireti tarafından öldürüldü. Aradan çok zaman geçmeden 1847'de salgın hastalık bölgeyi vurdu ve Koleradan toplu ölümler yaşandı. Aynı salgın 1865 yılında tekrar cereyan etti ve yine toplu ölümlere sebep oldu. Osmanlı hâkimiyetini kabul etmeyen bazı yerel güçler 1891'de şehre girdi. Yaşanan karışıklıkta 100 farklı dükkânın olduğu kapalı çarşı yandı. Bu isyan kısa sürede Osmanlı tarafından bastırıldı (Taşdemir, 2003).

Suriye ile Türkiye arasındaki Nusaybin sınır kapısı sebebi ile Mardin'in Nusaybin ilçesi; Suriye'de ortaya çıkan çatışmalar konusunda ve Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmenler konusunda önemli bir role sahip olmuştur. Suriye'de meydana gelen çatışmaları ve sonuçlarını ilk olarak tecrübe eden nüfus Nusaybin'de ikamet eden vatandaşlar olmuşlardır. Birçok Suriyeli göçmenin Türkiye'de ilk yerleştikleri bölge olması ve geçmişten günümüze Suriye ile coğrafi ve sosyal yoğun ilişkilere ev sahipliği etmesi bakımından Nusaybin ilçesi önemli bir bölgedir. Bu sebeple Türkiye'deki ve Mardin'deki yerel halkın Suriyeli göçmenlere yönelik bakış açısını daha iyi anlamlandırmak için özellikle Nusaybin ilçesinin sosyal, kültürel ve tarihsel yapısının incelenmesi gerekmektedir. Bu nedenle Mardin merkez kadar eski ve dolu dolu bir tarihe sahip olan Nusaybin ilçesini de ayrıca ele almak da fayda vardır. Kendi başına bir tarihe sahip olan Nusaybin'in adı ilk olarak yazılı kaynaklarda M.Ö. 900'lü yıllarda Asur tabletlerinde geçmektedir. Bu tabletlerde Nasibina olarak geçtiğinden 3 bin yıldır isminin pek de değişime uğramadığını görebiliyoruz. Farklı kaynaklarda

rastlayabileceğimiz isimler de çok farklı değil Nasibin, Nitibin gibi isimlerle karşımıza çıkıyor. Bu ismin Sami kökenli bir isim olduğu düşünülmektedir (Honigmann, 1991).

XVII. yüzyılda Nusaybin bölgesine gelen Seyyah J.B. Tavernier, eski adının Nizibis olduğunu yazmıştır. Kendisinin bölgeye gittiği tarihte ise Nesben olarak söylendiğini belirtmiştir (Tavernier, 1980). Tavernier'in seyyah kitabının yanı sıra kimi Süryani Tarihçiler, bölgenin isminin Tevrat'ta "Sohba" olarak kayda geçtiğini söylerler. Bazı kaynaklarda ise günümüzde Şanlıurfa sınırlarının içerisinde kalan Siverek'e bağlı Nisibin köyü ile Nusaybin'in birbirine karıştırıldığı görülür. Bu karışıklığın önüne geçmek için daha eski kaynaklarda Siverek'e bağlı Nisibin Köyü'nden bahsederken Nasibinü'r Rum demişlerdir (Nasıroğlu, 2010).

Nusaybin, M.Ö. 900'lü yıllardan evvel Aramilerin hâkimiyetindeydi. Aramiler M.Ö. 1100'lü yıllarda güçlerinin doruğuna çıkmış ve bölgede birçok Arami kent devleti kurmuşlardı. En bilinen güçlü Asur Krallarından olan II. Adad-Nirari M.Ö. 900'lü yılların sonu ile M.Ö. 800'lü yılların başlarında Nusaybin'i hâkimiyetine aldı (Aydın S. , 2019). Aramilerden öncesinde Nusaybin bölgesi hakkında yeterli bilgi yoktur. Ancak eski çağlardan bu yana bölgenin hangi devletlerin hâkimiyeti altında olduğunu şöyle sıralayabiliriz. Sümerlerden Akadalara, Eski Asurlardan Eski Babillere, Kassitlerden Hurrilere, Mittanilerden tekrar Asurlulara, Keldanilerden Medlere ve ordan da Saray darbesi ile Perslere geçmiştir. Bölgenin hâkimiyeti Perslerden sonra İskender'in imparatorluğuna, sonra onun mirasçısı Selevkos Krallığı'na geçti ve nihayetinde Doğu Roma yani Bizans İmparatorluğu'nun hâkimiyetine girdi (Beysanoğlu, 1987).

Oldukça renkli etnisite ve dinlere merkezlik eden Nusaybin topraklarının İslam ile tanışması ise Hz. Ömer döneminde olmuştur. Mardin, Nusaybin ve Diyarbakır toprakları 639 senesinde, İyad b. Ganem komutasındaki İslam ordularınca kuşatıldı (Efendi, 1999). Nusaybin'in de içinde bulunduğu bölge İslam ordularının egemenliğine girince Nusaybin El-Cezire vilayetinde Diyar-ı Rabia olarak isimlendirildi (Tuncel, 2003). Çeşitli dinlerin yanı sıra çeşitli mezheplere de ev sahipliği yapan Nusaybin'in adı Emevi Hanedanlığı döneminde de geçmektedir. Bu defa da Harici İsyanları'nın kayıtlarında Nusaybin'in de adı görülmektedir. 695 yılında Nusaybin bölgesine konumlanan Harici isyancılar Kufe'ye akınlar

düzenlemişlerdir. 744 senesine gelindiğinde 100.000 kişilik bir orduları olan Hariciler Musul'u da Nusaybin'i de, Emevileri yenerek aldılar (Fığlalı, 1997).

1108-1109 yıllarında Nusaybin'e hükmeden Artukoğluları Beyliği'ydi. Ancak Artukoğluları Nusaybin'e sürekli hükmedememiştir. Dönem dönem Nusaybin'in egemenliği komşu hükümdarların elinde olmuştur. Mesela 1121-1122 yılları arasında Selçuklu Sultanı uğruna bunca kan dökülmüş toprakları emir Porsuki'ye verdi. Bu durum çatışmaları kaçınılmaz kılıyordu. İmamettin Zengi'nin de hükmettiği topraklar da yani Nusaybin'de Artuklular para da bastırmıştı. Ancak Eyyubilere gelene kadar Nusaybin, Zengilerin elinde kaldı (Nasıroğlu, 2010). Zengilerden sonra Eyyübilere Nusaybin'i ele geçirdi. Daha sonra Halep karşılığında yapılan anlaşmayla Nusaybin'in de aralarında bulunduğu birkaç bölgeyi ikta olarak verdi (Şeşen, 1987).

Bunlardan sonra Moğol istilalarına maruz kalan Nusaybin 13. Yüzyıl sonlarında Hülagu egemenliğine girdi sonra da sırasıyla Akkoyunlular, Karakoyunlu Beyliği ile Safevilerin eline geçti. Çaldıran Savaşı (1514) ile de Osmanlı topraklarına dâhil oldu. Osmanlı'da bölgenin Beylerbeyliği içerisinde nahiye merkezi olan Nusaybin zamanla sancak merkezi de oldu. Bu dönem yapılan nüfus sayımlarında Müslüman ve Hristiyan ailelerin neredeyse yarı yarıya yaşadığı bir bölge olduğu görülmüştür. XVII. yüzyıla geldiğimizde Nusaybin hala Osmanlı toprakları içerisinde eyalet olarak Diyarbakır'a bağlı bir voyvodalıktı (Nasıroğlu, 2010).

Günümüze yaklaştığımızda yani Mütareke yıllarında İngilizler ve Fransızlar Nusaybin'i ele geçirdi. 1921 yılının Ekim ayında imzalanan Ankara anlaşması ile Türklere teslim edildi. Yerel bir güç olan aşiret reisi Ali Bati bu dönemde büyük bir isyan çıkardı. Üç ay süren isyan 1919 yılında bastırıldı (Tuncel, 2003). Mardin şehri ve Mardin'e bağlı Nusaybin ilçesinin tarihsel geçmişinden elde edilen bilgilere göre sık sık kuşatmalara ve saldırılara maruz kalarak hâkimiyetin sürekli olarak el değiştirdiği görülmektedir. Kürtlere, Asurilere, Keldanilere, Farslara, Ermenilere, Türklere, Rumlara ve aslında çok daha fazla halka ev sahipliği yapmıştır. Ortadoğu'nun birçok halkı bu bölgelerin yönetiminde bulunmuştur. Halkların yanı sıra birçok dinden de etkilendiklerini bizzat yaşadıklarını söylemek mümkündür. Örneğin Sümer, Asur Babil dönemlerinde yani eski çağda çok Tanrılı inançlara inanmışlardır, Medler döneminde Zerdüştlükle tanışmış, bu inançla yaşamışlardır. Yine

Maniheizm'in kurucusu Mani'nin ve Mazdekizm'in kurucusu Mazdak'ın bu bölgede etkili oldukları bilinmektedir. En erken Hristiyanlıkla tanışan halk olan Mardin, Nusaybin halklarından olan Süryanileri olduğu gibi İslam ile de Hz. Ömer zamanından beri tanışmışlardır. Ardından Harici mezhebine ev sahipliği de yapmıştır. Çok çeşitli etnisiteler, dinler ve mezheplerle dolu dolu bir tarihe sahip olan Mardin – Nusaybin bölgesi oldukça kozmopolit bir mekândır.

3.2. Mardin İlinin Genel Özellikleri: Coğrafya – Nüfus – Kültür

Mardin şehrinin matematiksel konumu $36^{\circ} 55'$ - $37^{\circ} 44'$ kuzey enlemleri ve $39^{\circ} 55'$ - $41^{\circ} 54'$ doğu boylamları arasındadır (Bayraktar, 2001). Şehir Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bulunur.

Harita 1.1: Mardin ili Siyasi Haritası

Kaynak: (Coğrafya Dünyası, 2007)

Şehrin güneyinde Suriye, kuzeyinde Batman ve Diyarbakır, kuzeydoğusunda Siirt, batısında Şanlıurfa, doğusunda Şırnak bulunmaktadır. Mardin; Nusaybin ilçesinde bulunan Suriye sınır kapısı ile bir sınır kenti olma özelliği taşır. Ekonomik açıdan yoğunluklu olarak tarım ekonomisi ile uğraşırlar. Daha sonra kamu hizmetleri, ticaret, ulaştırma, endüstri ve inşaat gibi sektörler gelmektedir (Aydın A. , 2008). Bölgede hâkim olan iklim karasaldır ancak Akdeniz iklimi de kimi etkilerde bulunmaktadır. Kışlar hem sert hem yağışlıyken yazları kurak ve sıcaktır. Yaz

aylarında çok nadiren yağış almaktadır. Hatta biraz çöl ikliminin etkisi altında kalmaktadır. Mardin şehrinin iklimini değerlendirirken dağ ve ova iklimi olarak ayırıp iki farklı değerlendirmede bulunulabilir. Ovalarda kışın yağmurlu ve ılıman hava etkili olurken yazları çok sıcak olur. Dağ kesimi için ise kış ayları sert geçerken yazlar daha serin geçmektedir (Çelik, 2011).

Şehrin yüzölçümü 8,891 km² olup rakımı 1083 metredir. Mardin'e bağlı on ilçe bulunmaktadır: Artuklu, Yeşilli, Kızıltepe, Mazıdağı, Midyat, Nusaybin, Ömerli, Savur, Derik ve Dargeçit (Atai, 2007). Mardin şehrinin %52,6'sını dağlar oluşturmaktadır. Yüksekliği fazla olmasa da oldukça geniş hacme sahip olan bu dağlar şehrin ortasından doğu ve batı yönlerine doğru uzamaktadır. Bu dağlar oluşum nitelikleri açısından Toros Dağları ile benzerlikler göstermektedir (Çelik, 2011). Mardin'de vadiler Dicle, Fırat nehirlerinin kalkerli arazileri aşındırmasıyla oluşmuştur ve şehrin geneli sıcak havaya ve engebeli arazilere sahip olduğu için bu vadiler şehir için oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Nusaybin, Mardin, Kızıltepe ve Urfa'ya bağlı Ceylanpınar ovaları bütünlüklü haldedirler (Çelik, 2011). Mardin şehrinde bulunan taşların jeomorfolojik incelemelerinde jeolojik zamanların hepsini içeren formasyonlar tespit edilmiştir. Şehrin büyük bir bölümü Orta Eosen oluşumlarını içerir. Yeryüzü şekilleri ise yine aynı Orta Eosen dönemi Toros kıvrımları olduğu zaman oluşmuştur. Özel olarak da Eosen arazisi ile nümülitik kalkerleri genişçe yer kaplar. 500 – 850 metreleri arasında kalınlıkları olan Eosen arazisi halk içerisinde Midyat Kalkerleri olarak bilinir (Biricik, 1974).

Mardin şehrinin önemli niteliklerinden bir tanesi şehrin bir bütünen tepede kurulmuş olmasıdır. Şehir merkezinde sarp yerlerde kayalıkların şekillendirilmesiyle yapılmış Mardin Kalesi vardır. Kalenin bulunduğu sarplığın yüksekliği 1000 metredir. Mardin kalesi koruma açısından çok iyi bir konuma sahipti ve Mardin halkı uzun zaman boyunca etrafı kale surlarıyla çevrili mahallelerde yaşamışlardır. Eskiden Mardin'in yerleşim yeri olan kalenin altı kapısı bulunmaktadır. Kalenin doğusunda Savur Kapısı, batısında Diyarbakır kapısı vardır. Güneyinde Yenikapı (Bab-1 Cedit), güneybatısında Bab-1 Zeytun bulunmakta. Kalenin Kuzeyinde Bab-1 gavn, kuzeybatısında Bab-1 Hamara vardır. Bugüne geldiğimizde ise ihtişamlı Mardin

Kalesi'nin kalıntıları sadece duvarlardır. Zaman geçtikçe yerleşim yeri kalenin dışına sarkmıştır. Böylece şehrin yerleşimi zaman içerisinde genişlemiştir (Demir M. , 2010).

Mardin şehrinde yoğunlukla Türk, Kürt ve Arap etnik kökenli vatandaşlar ikamet etmektedir. Kentin çeşitli bölgelerinde aşiret örgütlenmeleri mevcuttur. Aşiret örgütlenmeleri de kendi içinde daha küçük aşiretlere, sülalelere ayrılırken aşiretin de en küçük birimleri hanelerden oluşmaktadır. Bu aşiretler kendilerini daha çok ortak bir ataya dayandırır. Kan bağının önemli olduğu bir örgütlenme biçimidir. Yanı sıra atadan kalma toprakları bulunur ve ekonomik olarak da kendi kendini örgütleyen bir konumdadır.

Kendilerine özgü bir sosyolojileri olan bu yapılar, kendi politikalarını da oluştururlar. Mardin için konuşacak olursak Kika, Dekori, Milan gibi Kürt aşiretlerini görebiliriz (Yıldız & Edoğan, 2012). Mardin etnik çeşitlilik olarak zengin bir bölge olmasıyla tanınan bir şehirdir. Tarihten bu yana birçok etnisitenin geçtiği, kaldığı hatta yönettiği bir şehir olma özelliğine sahiptir. Geçmişten bu yana Mardin'de Türklerin, Kürtlerin, Arapların, Süryanilerin, Ermenilerin, Keldanilerin, Ezidilerin, Çeçen ve Çingenelerin yaşadıkları bilinmektedir (Sarı, 2010).

Mardin karakteristik ve tarihsel olarak çok kültürlü bir şehirdir. Mardin şehrinde farklı dillere, dinlere ve ırklara sahip kültürler günümüzde de kendini göstermektedir. Bölgelere göre bu kültürlerin yoğunlaştığı alanlar da farklılık arz etmektedir. Mardin merkezinde yoğunluklu etnisite Kürtler ve Araplar olurken Süryaniler de bölgenin yerel halklarından biri olarak yaşamaktadırlar. Süryaniler dinsel açıdan da kültürel açıdan da farklılıkları olan bir halktır. Mardin'de Türkçenin yanı sıra halk arasında; Kürtçe, Arapça, Süryanice dilleri konuşulmakta ve filolojik bir zenginlik oluşmaktadır. Uzun yıllar bu çok kültürlülüğü yaşayan şehir de halk arasında birbirine saygı ve hoşgörü gelişmiştir (Apak, 2014).

Mardin şehrinin kültürel yapısını ve de toplumsal yapısını büyük oranda etkilemiş olan tarihteki üç büyük göçten bahsedebiliriz. Bu göçlerden biri, XIX. yüzyılın sonuna XX. yüzyılın başlarına denk gelen göçtür. Bu göçte Ermeniler, Süryaniler, Keldaniler yani din olarak Hristiyanlığa mensup olan ve Mardin'in yerel halklarından olan bu üç halk büyük göçler vermiştir. İkinci büyük göç ise cumhuriyet

döneminde gerçekleşmiştir. Bu göç de Mardin merkezinden eşrafın ve seçkinlerin büyük bir çoğunluğunun gidişiyle olmuştur. Diğer önemli büyük göç ise köylerde yaşayan Kürtlerin merkezlere doğru yaptığı hareketlilik (Sarı, 2010).

Bölgede meydana gelen en son ve en büyük göç ise Suriye'deki savaş sonucunda Suriyeli göçmenlerin; Mardin'e ve Mardin aracılığı ile Türkiye'nin diğer kentlerine doğru gerçekleştirdikleri harekettir. Suriye'de gerçekleşen savaşla birlikte Suriye'den Türkiye'ye doğru büyük göç hareketleri başlamıştır. Bu göç hareketleri Mardin üzerinden de epey yoğunca yaşanmıştır. Çünkü Mardin'in Suriye ile sınır hattı üzerinde iki sınır kapısı vardır. Bu kapılardan bir tanesi Nusaybin ilçesindeki Girmeli Sınır kapısıdır. İkinci sınır kapısı ise Şenyurt ilçesinde bulunan Şenyurt Sınır Kapısı'dır. Bunun yanı sıra Urfa'nın merkezindeki ve ilçelerindeki sınır kapıları da Mardin şehrine yakın olduğu için ülkeye buralardan giriş yapanlar da Mardin şehrine yönelebilmektedir (Apak, 2014).

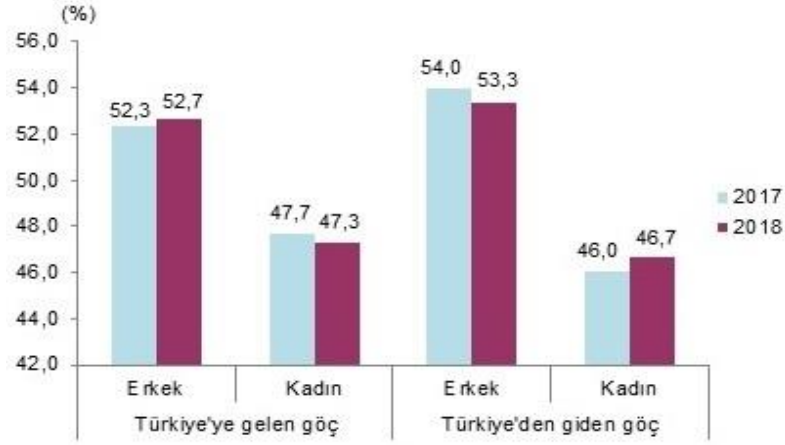
Mardin ili geçmişten günümüze birçok topluma ev sahipliği yapmış, çeşitli uygarlıkların sınırlarına dâhil olmuştur. Çeşitli kültürlerin yaratıcısı olmuş çeşitli kültürlerden etkilenmiştir. Dolayısıyla da Mardin'de bulunan meskenler her dönem ve medeniyetten izler bulundurur. Bizans'tan kalma manastırların ve kiliselerin yanı sıra Artuklulardan, Selçuklu Döneminden ve Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalan medreseler, camiiler, hanlar ve hamamlar günümüze kadar uzanmış yapılarıyla adeta tarih kokmaktadır. Günümüzde kentin yerleştiği yer bile diğer birçok yerleşim yerinden özgünlüğüyle ayrılmaktadır. Şehre karşıdan bakıldığında Mardin'deki evler üst üste yığılmış gibi görünmektedir. Şehri batı ve doğu olarak ikiye ayıran caddenin kuzey ve güneyi düzensiz ve dar sokaklardan oluşmaktadır. Yollar o kadar dardır ki bazı yerlerde sadece evler birbirinden ayrılmış gibidir. Bazı yollar ise çıkmaz sokaktır (Demir M. , 2010).

3.3. Türkiye ve Mardin'deki Suriyeli Göçmenler İle İlgili Güncel Bilgiler

İnternette yayınlanan TÜİK resmi web sitesinin verilerine göre sadece 2018 yılında yurtdışından Türkiye'ye yarım milyondan fazla insan göç etti. Göç edenlerin sayısı 2017'ye göre yaklaşık %24 artış gösterdi. 2018 verilerine göre göç eden erkeklerin oranı %52.7 iken göç eden kadınların oranı ise %47.3 oldu. Yine aynı yıl

Türkiye’den göç edenlerin sayısı yaklaşık 324 bin oldu. Bunların 137 bin kadarı Türkiye vatandaşıydı 188 bin kadarı ise yabancı uyruklu (TUİK, 2018).

Tablo-1: 2018 yılı Türkiye’ye Göç İstatistikleri

Kaynak: (TUİK, 2018).

Göç eden nüfusun cinsiyet dağılımı incelendiğinde erkeklerin kadınlara oranla belirgin bir farkla daha fazla göç ettiğini gözlemleyebilmekteyiz. Bu belirgin farkın temel sebeplerinden birinin savaşın yoğunluklu olduğu bölgelerden yapılan göçlerde erkek nüfusun askeri zorunluluklardan kaçması büyük bir etken olarak kendini göstermektedir. Bunun yanı sıra kadınların toprağa bağlılık duygularının daha güçlü olduğu çıkarsaması da yapılabilmektedir. TÜİK'in 2018 verilerinden elde edilen bilgilere göre gelen nüfusun kalıcılığını anlamak amacıyla Türkiye'ye gelen ve Türkiye'den giden nüfusun istatistiği değerlendirilmiştir.

Tablo-2: Vatandaşlık Ülkesine Göre Türkiye'ye Gelen Ve Türkiye'den Giden Göçün En Fazla Olduğu İlk 5 Ülke

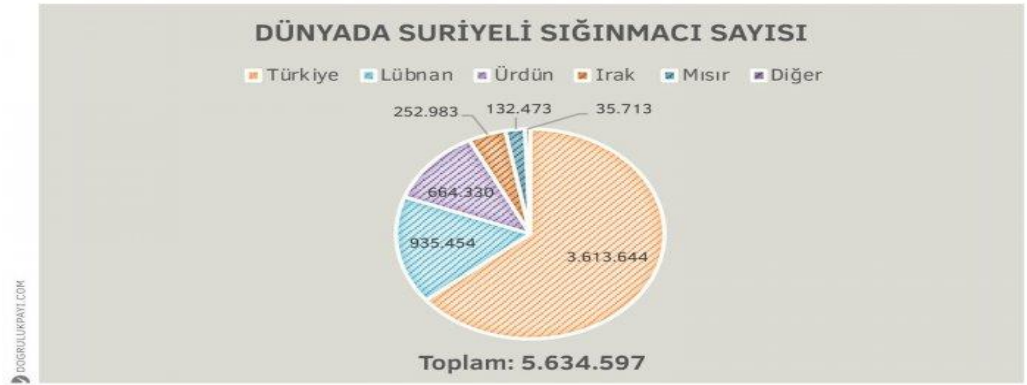
Vatandaşlık ülkesi	Türkiye'ye gelen göç (%)	Vatandaşlık ülkesi	Türkiye'den giden göç (%)
Irak	23,6	Irak	20,6
Afganistan	9,6	Azerbaycan	7,4
Suriye	8,4	Özbekistan	7,0
Türkmenistan	7,5	Türkmenistan	5,4
İran	6,8	İran	4,9

Kaynak: (TUİK, 2018).

2018 yılı verilerine göre Türkiye'ye en fazla Irak'tan göç gerçekleşti. Afganistan, Suriye, Türkmenistan ve İran sırasıyla en çok göç aldığı ülkeler oldu.

Gelen göçmenlerin uyrukları dikkate alınarak oluşturulan bu grafikte Suriye'nin üçüncü sırayı alması 2018 yılına gelinceye kadar Suriye'den gelen göç dalgalarının oranlarının hafiflemesiyle bağlantısı güçlüdür. Türkiye'den göç eden nüfusun uyrukları incelendiğinde ise yine ilk sırayı Irak vatandaşları almaktadır. Irak vatandaşlarını sırasıyla Azerbaycan, Özbekistan, Türkmenistan ve İran vatandaşları aldı. Bu istatistikleri incelediğimizde özellikle Irak, Türkmenistan ve İran'dan aldığı göç oranına yakın olarak neredeyse bir o kadar da göç verdiğini görmekteyiz. Bu durumdan da anlaşıldığı üzere Irak, İran ve Türkmenistan vatandaşları Türkiye'ye göç etmek amacıyla gelmekten ziyade bir güzergâh olarak kullanma amacındadırlar. Yüksek oranda göç aldığı Suriye ve Afganistan uyruklu göçmenler için ise aynı durum söz konusu değildir. Aldığı göçü vermediği için Türkiye'de yoğunluklu olarak Suriyeli ve Afgan mülteci nüfusu artmaktadır.

Tablo-3: Dünya'da Suriyeli Sığınmacı Sayısı

Kaynak: (Göç İdaresi, 2019).

Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü'nün resmi internet sitesinden alınan güncel bilgiler doğrultusunda tüm dünyada 5 milyon 635 bin Suriyeli göçmen kaydı bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı tarafından duyurulan verilere göre ise bahsi geçen 5 milyon 635 bin Suriyeli göçmenin 3 milyon 614 bin kadarı Türkiye'de kayıtlı bulunuyor. Yukarıdaki grafikte verildiği gibi bu sayıyla dünyada en fazla Suriyeli göçmenin bulunduğu ülke Türkiye'dir. 935 bin 454 sayısıyla

Türkiye’den sonra en çok Suriyeli göçmene ev sahipliği yapan ikinci ülke Lübnan’dır. Lübnan’ı 664 bin 330 kişi ile Ürdün takip etmektedir. Dördüncü sırada olan Irak ise yaklaşık 353 bin Suriyeli göçmen barındırmaktadır. En çok Suriyeli göçmenin bulunduğu beşinci ülke ise 132 bin 473 sayısı ile Mısır’dır (Göç İdaresi, 2019).

Tablo-4: Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Şehirlere Göre Dağılımı

NO	Şehir	Suriyeli Sayısı	Türk Nüfusun % kaçını kadar Suriyeli var?
1	İstanbul	530.234	%3,5
2	Gaziantep	455.702	%21,8
3	Hatay	436.472	%26,3
4	Şanlıurfa	424.401	%20,1
5	Adana	253.969	%11,3
6	Mersin	232.582	%12,6
7	Bursa	181.037	%5,9
8	İzmir	149.039	%3,4
9	Konya	121.064	%5,4

10	Kilis	105.626	%74,6
11	Ankara	102.179	%1,8
12	Kahramanmaraş	94.490	%8,1
13	Mardin	89.913	%10,5
14	Kayseri	80.957	%5,7
15	Kocaeli	55.831	%2,8
16	Osmaniye	46.383	%8,4
17	Malatya	31.373	%3,9
18	Diyarbakır	23.969	%1,3
19	Adıyaman	22.562	%3,5
20	Sakarya	15.682	%1,5

Kaynak: (Göç İdaresi, 2019).

Mülteciler ve Sığınmacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği'ne ait resmi internet sitesinde yayınlanan yukarıdaki istatistik araştırması Türkiye şehirlerinde bulunan kayıtlı Suriyeli göçmen sayılarını ve şehir nüfusuna oranla yoğunluklarını belirtmektedir. Nicelik olarak en fazla yaşadıkları şehirlerden en az yaşadıkları şehirlere doğru bir sıralama ile ele alınan istatistik verilerini incelediğimizde Suriyeli

sığınmacıların en fazla bulunduğu şehir 530 bin 234 sığınmacı ile İstanbul olarak karşımıza çıkmaktadır. İstanbul'u takip eden en kalabalık Suriyeli göçmen nüfusuna ev sahipliği yapan ikinci şehir 455 bin 702 sığınmacı ile Gaziantep şehridir. Sayısal olarak tezimizin konusu olan şehrimiz Mardin 13. Sırada bulunmaktadır ve 89 bin 913 sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır.

Verilerde de görüldüğü üzere İstanbul en fazla Suriyeli göçmenlere ev sahipliği yapmaktadır. Ancak İstanbul nüfus olarak en kalabalık şehrimiz konumundadır. Bu sebeple Suriyeli göçmen nüfusunun İstanbul nüfusuna oranı %3.5 ile sınırlı kalmıştır. Kilis şehri 105 bin 626 sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. En fazla Suriyeli göçmenlerinin bulunduğu 10. Şehir konumundadır ancak Kilis düşük yoğunluklu bir nüfusa sahip olması nedeniyle Suriyeli göçmen nüfusunun Kilis nüfusuna oranı olarak ele alındığında en büyük orana sahip şehirdir. Bu oran %74.6'dır.

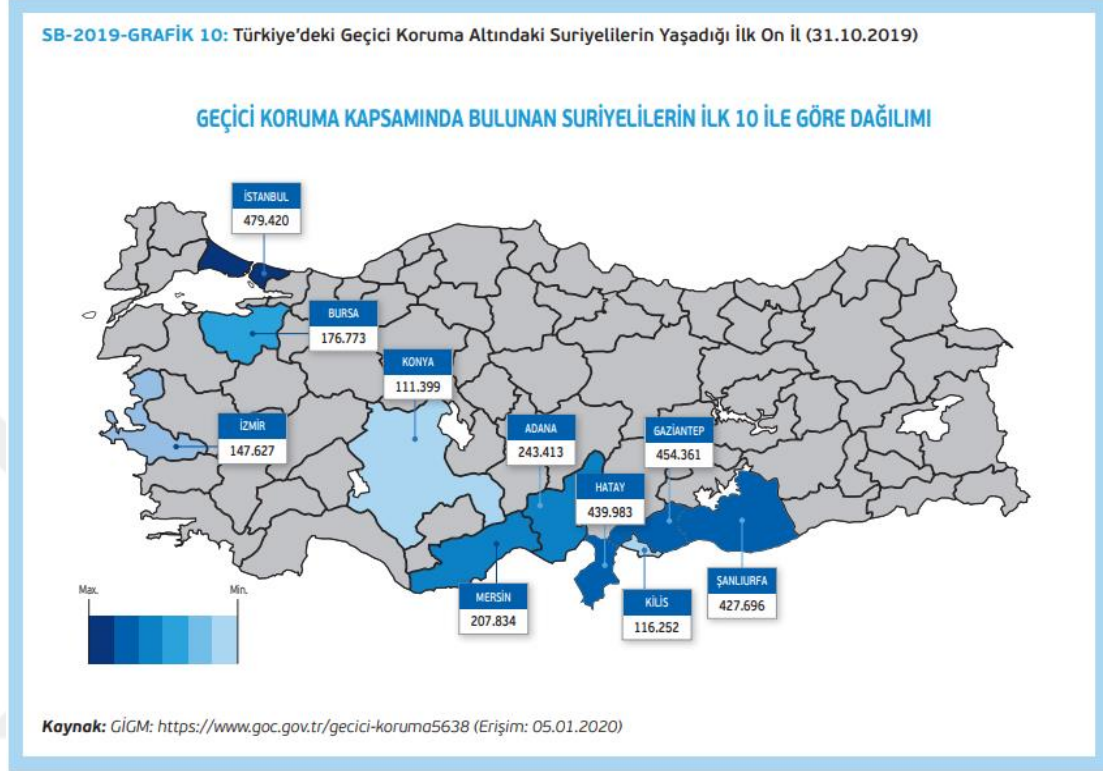
Mülteciler ve Sığınmacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği'nin açıkladığı rakamlara göre Kilis'te 142 bin 792 Türk vatandaşı bulunurken 105 bin 626 kayıtlı Suriyeli göçmen yaşamaktadır. Bahsi geçen rakamlar 31 Aralık 2020 tarihine kadar olan rakamlardır (Mülteciler Derneği, 2021). Suriye'de iç savaşın başlaması ve yükselmesiyle beraber göç hareketliliği de başlamıştır. Göç etmek isteyen insanlar göçün başladığı yıllardan bu yana Suriye ile sınır kentleri olan Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa, Hatay ve Mardin şehirlerinde Suriyeli göçmenler birikmiştir. Bu sınır kentlerinde yaşama tutunabilen sığınmacılar buralarda yaşamaya devam ederken tutunamayanlar tekrar göç yollarına düşüp daha büyük şehirlere gitmişlerdir (Apak, 2014).

Araştırmaya konu olan Mardin şehri de Suriye'ye sınır şehirlerden biri olarak bu durumla karşılaşmıştır. Mardin yerli nüfusunun %12'si kadar Suriyeli göçmen Mardin'de yaşamaktadır. Mardin'de mülteci barınma kampları da bulunmaktadır. Ancak bu barınma kamplarının haricinde ilçelerde ve mahallelerde yaklaşık 93 bin mülteci yaşamaktadır. Diğer sınır şehirleriyle karşılaştırdığımızda Suriyeli göçmenlerin en az olduğu şehir Mardin'dir. Birçok Suriyeli göçmenlerin göç güzergâhında bulunan şehre gelen sığınmacılardan birçoğu Mardin'de kalıp yaşamamış bir yol olarak devam edip iş imkânlarının daha çok olduğu başka şehirlere ya da Avrupa ülkelerine gitmiştir. Bir kısmı da ülkelerine geri dönmüştür. Bunun yanı

sıra Mardin’de kalıp yaşayan Suriyeli göçmen sayısı ise hiç de azımsanacak bir sayıda değildir. Daha önce hep göç veren bir şehir olan Mardin, Suriye iç savaşından sonra göç alan bir şehir olmuştur (Apak, 2014).

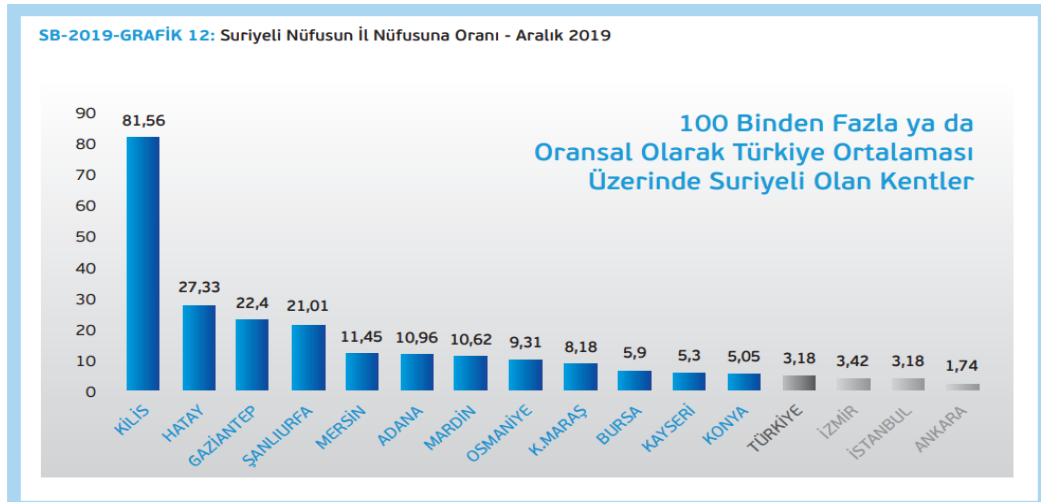
Suriyeli göçmenlerin Mardin’de yaşamayıp daha farklı yerlere göç etmesinin en büyük sebebi ekonomiktir. Mardin’deki iş olanaklarının azlığı, istihdamın zayıflığı Suriyeli mültecilerin Mardin’i tercih etmemesinin en temel sebebidir. Bir diğer sebep ise Mardin ile Suriye sınır kapısının kapalı olmasındandır. Suriyeli sığınmacılar bir şekilde Suriye ile temaslarını da korumak istedikleri için sınır kapısının açık olduğu şehirlerde yaşamayı daha fazla tercih ediyorlar (Apak, 2014). Suriyeli sığınmacıların Türkiye’deki hukuki statülerinin ne olduğu konusunda gelecek olursak öncelikli inceleme metni 1951 yılında ortaya çıkan Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi’dir, çünkü Türkiye’de bu sözleşmenin taraf ülkelerinden biridir. Türkiye Cumhuriyeti bu sözleşmeye taraftır ancak bu sözleşmeye coğrafi sınırlama getirilmiştir. Bahsi geçen coğrafi şerh uyarınca Türkiye Cumhuriyeti mülteci statüsünü yalnızca Avrupa’dan gelenlere vermektedir. Avrupa ülkeleri haricinden gelen sığınmacılar ise mülteci statüsünde değildirler ve bu sebeple sığınma talep ederek Türkiye’ye gelen göçmenlere sadece “geçici sığınma” imkânı sunulmaktadır. Ancak resmi olarak mülteci statüsü verilmesi de uygulamada mültecilerin kullanabildiği birçok hak Suriyeli göçmenlere verilmiştir. Suriyeli göçmenler geçici koruma altına alınmaktadırlar (Göç İdaresi, 2019).

Tablo-5: Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Göçmenlerin Yaşadığı İlk On İl.

Kaynak: (Erdoğan, Suriyeliler Barometresi 2019, Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi, 2020).

Tablo-6: Suriyeli Nüfusun İl Nüfusuna Oranı

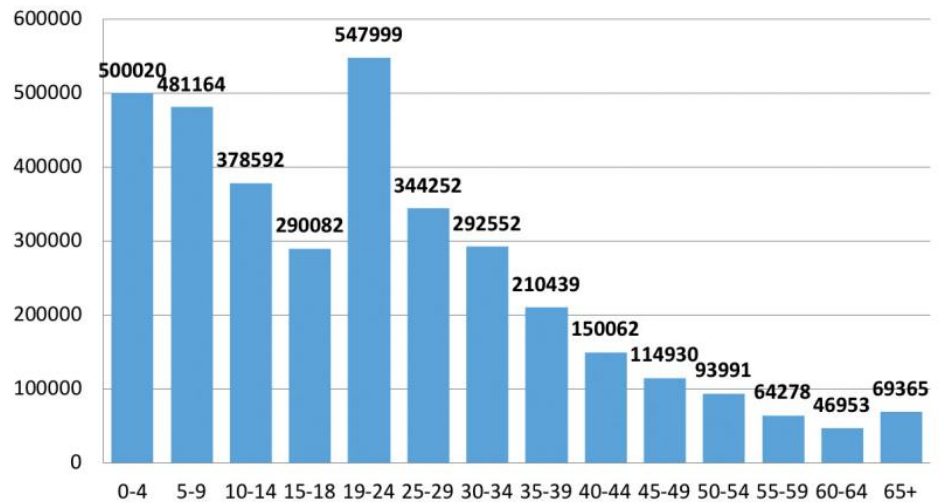

Kaynak: (Erdoğan, Suriyeliler Barometresi 2019, Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi, 2020).

Mardin Şehri kendi yerel nüfusuna oranla en çok Suriyeli göçmeni barındıran şehirlerden biri olma özelliğini taşımaktadır. Bu durum sosyolojik açıdan da demografik açıdan da birçok yeni duruma gebe kalmasını da kendisiyle birlikte getirmektedir. Bunların yanı sıra Mardin şehri istihdam sağlamak konusunda oldukça yetersizdir. Kültürel ve tarihi doku açıdan oldukça zengin bir şehir olmasıyla birlikte günümüzde birçok büyük şehrin sunduğu imkânları da sunamamaktadır. Buna rağmen bu kadar yoğun göç almasının temel sebeplerinden biri sınır kenti olmasıdır. Bu durum uzun göç yoluna çıkmak istemeyen göçmenlerin talebini karşılamaktadır ancak bu durumu sadece bununla açıklamak yetersiz kalacaktır.

Tarihsel ve demografik olarak baktığımızda Mardin ile sınır komşusu olan Suriye Kamışlı bölgesi aslında aynı kültürü paylaşan ve aynı dili konuşan insanlardan oluşmaktadır. Aynı halk oldukları da söylenilebilir. Kamışlı bölgesi yoğunluklu Kürt halkından oluşurken, Kamışlı'ya sınır olan Kızıltepe ilçesinin de neredeyse tamamı Kürt nüfustan oluşmaktadır. Daha da ötesi birçoğu zaten akrabalarıdır. Suriyeli göçmenler açısından Mardin şehrinin bu özelliğini göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Tablo-7: Suriyeli Sığınmacıların Yaş Dağılımı

Kaynak: (Göç İdaresi, 2018).

Bu grafikte 0-18 yaş arası göç oranlarının giderek azaldığı gözlemlenmekteyken 19-24 yaş aralığında birden tavan yaptığı görülmektedir. Sonrasında yine aynı şekilde azalarak devam etmektedir. 19-24 yaş aralığında olan Suriyeli göçmenlerin göç oranlarının bu kadar fazla olmasının en temel sebebi hâlihazırda da devam eden savaştır. Bu yaş aralığı potansiyel savaşçı yaş aralığını temsil etmektedir. Grafiği bir bütün olarak ele alacak olursak, 30 yaşının altında olan Suriyeli göçmenlerin oranı neredeyse %71'dir. Türkiye'de 3.5 milyondan fazla nüfusa sahip olan Suriyeli göçmenlerden 50 yaşını aşkın olan kişilerin oranı ise %7.7 civarındadır (Palacıoğlu, 2018). Genç nüfus olarak geçici korunma altında olan Suriyeli göçmenlerin nüfus üzerinde ciddi düzeyde değişikliğe sebep olduğu açıktır yine daha fazla değişikliklere sebep olacaklardır. Bu değişikliklerin Mardin ili düzeyinde yarattığı etki ve Suriyeli göçmenlerin daha önce böylesine toplu göçe alışık olmayan yerli halkın göçmelerle ilgili algısının geçen zaman ve yaşanan koşullar çerçevesinde ele alınması bir zorunluluktur.

4. TÜRKİYE'DEKİ YEREL HALK VE SURIYELİ GÖÇMENLER ÜZERİNE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Ülkemize gelen Suriyeli göçmenlere yönelik; hitap etme bakımından, göçmen, sığınmacı, mülteci, ilticacı gibi adlandırmada kavram kargaşası yaşanmaktadır ve literatürde bu konuya açıklık getiren tatmin edici çalışmalar yapılmamıştır.

Göç: Siyasal, toplumsal ya da ekonomik nedenlerle bireylerin veya toplulukların oturdukları yerleşim yerini bırakarak başka bir yerleşim yerine ya da başka bir ülkeye gitme eylemi (TDK, 2019).

Göçmen: Kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden kimse, aile veya topluluk (TDK, 2019).

Tanımdan da görüleceği gibi göçmen; göç eden kimse demektir ve göçün her türünü yani ekonomik refah, eğitim vb. durumlar için bireysel veya kitlesel olarak yapılan ihtiyari göçler, doğal afetler, savaş, asimilasyon, baskı, şiddet gibi itici faktörler tarafından buldukları ülkeyi terketmeye zorlanma veya direkt terk ettirmeye dayanan zorunlu göçlerin hepsini kapsayan genel bir tanımdır. Dolayısıyla Türkiye'ye gelen Suriyeliler için göçmen tabirini kullanabiliriz.

Sığınmacı: Başka bir ülkeye veya yere sığınmış olan kişi, mülteci (TDK, 2019).

Mülteci: Bir yere kaçan, iltica eden (Kâmûs-ı Türkî). İltica: Sığınma (Kâmûs-ı Türkî).

Mülteci ve iltica tanımları etimolojik olarak Arapça kökenlidir. Görüldüğü üzere sığınmacı ile mülteci eş anlamlı kelimelerdir ve birbirinin yerine kullanılmasında anlam değişikliği olmamaktadır. Ancak Türkiye'nin göç politikalarına göre değerlendirecek olursak ülkeye gelen Suriyeliler "Suriyeli misafirler" ya da "Suriyeli geçici korunmacılar" olarak tanımlanmaktadır. Bu araştırma içerisinde Suriye'den Türkiye'ye gelen kimseler için "Suriyeli Göçmenler" ifadesi kullanılmaktadır (Çalışkan, 2019).

Türkiye jeopolitik konumu sebebi ile tarih boyunca göç ve göçmen kavramlarına aşina olmuştur. Son 20 yıllık süreçte Türkiye, Suriye'den gelen yoğun ve ani bir göç

dalgasına maruz kalmıştır. Bu denli yoğun bir göçün ülke ve vatandaşları üzerinde sosyolojik, ekonomik, toplumsal vb. alanlarda kalıcı ve büyük etkileri olması kaçınılmazdır. Göç kavramının temel dinamiği ele alındığında göç eden ve göç alan toplulukların kalıcı değişimlere uğramasını ve bu değişimlerin ülkedeki düzen üzerinde uzun süreli etkiler bırakacağını söylemek mümkündür. Göç sonucunda adaptasyon sağlanması ve sosyal kabulün gerçekleşmesi için hem göç eden, hem göç alan toplulukların incelenmesi gerekmektedir. Bu iki grubun birbirlerine yönelik tutumları, bakış açıları ve algılarının incelenmesi ve bu algıları meydana getiren faktörlerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu araştırma Mardin örneği üzerinden yerel halkın Suriyeli göçmenlere yönelik algısını tespit etmek amacı ile gerçekleşmiştir. Net bir göçmen algısı tespit edebilmek için bu alanda Türkiye’de daha önce yapılmış olan araştırmaları incelemek önem arz etmektedir. Bu araştırmaları 2 başlık altında toplamak ve özetlemek mümkündür.

4.1. Suriyeli Göçmenlerin Türkiye’deki Yerel Halka Dair Görüşleri

Türkiye'deki Suriyelilere dair yapılan çalışmalardan elde edilen bulgular; Suriyeli göçmenlerin çeşitli uyum sorunları yaşamalarına rağmen, çoğunlukla Türkiye’de yaşamaktan memnun olduklarını göstermektedir. Çalışmalar; Suriye'deki baskı ve saldırılardan sonra Suriyelilerin Türkiye'de kendilerini güvende hissettiklerini göstermektedir. Türkiye’de misafir olarak hoş karşılandıklarını belirten Suriyeli göçmenler, sağlıklı iletişim kurabilmek için dil, kültür, gelenek görenek vb. alanlarda Türk toplumuna uyum sağlamaya çalıştıklarını belirttiler. Öte yandan, kendilerini huzursuz, umutsuz hisseden Suriyeli göçmenler de mevcuttur. Gelenek ve göreneklerini sonraki nesillere aktaramadıkları için, düzen kurma ve topluma kabul edilme konusunda zorluklar yaşadıkları için memnun olmayan Suriyeli göçmenlerden söz etmek mümkün. Ayrıca ülkelerinde nitelikli çalışanlar ve üreticiler olarak tanımlanan Suriyeli göçmenlerin, Türkiye’de ucuz iş gücü olarak görülmeleri ve emek sömürüsüne maruz kalmaları rahatsızlık duyulan bir diğer konudur. Araştırmalara göre Suriyeli göçmenlerin en çok sorun yaşadıkları konu ekonomidir. Özellikle barınma, yüksek kira artışı, ekonomik sorunlar, işsizlik, ucuz iş gücü ve zorlu hayat şartları Suriyeli göçmenlerin en büyük sorunları arasındadır. Türkiye’nin Suriyeli göçmen politikasından memnun olduklarını belirten Suriyeliler; devlet kurumlarından ücretsiz

faydalanmakla birlikte Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile bu konuda problemler yaşadıklarını ve uygulamadan verim alamadıklarını belirtmişlerdir (Erdoğan, Syrians in Turkey: Social Acceptance and Integration Research, 2014).

Birçok Suriyeli göçmenin kalıcı olarak Türkiye’de yaşamaktan memnun oldukları, Suriye’ye geri dönmek isteyen göçmenlerin ise savaşın tamamen sona erip Suriye’deki yaşam koşullarının standart bir seviyeye çıkacağına dair umutlarının çok az olduğu çalışmalar neticesinde anlaşılmıştır. Türkiye’deki günlük hayata entegre olmaya çalışan göçmenlerin çocuklarını Türkçe öğrenmeye teşvik etmeleri, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı almaya çalışmaları ve kamp dışında bir yaşam alanı oluşturma çabaları, göçmenlerin adaptasyon sağlama yönünde adımlar attıklarını göstermektedir. Bunun yanı sıra; şehirlerde yaşayan Suriyelilerin çoğunlukla Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları bölgelere yerleşmeleri sosyal uyum konusunda yeteri kadar çalışma gerçekleşmediğini göstermektedir. Suriyeli göçmenlerin yerleşim için göçmen bölgelerini, sınır kentlerini veya ortak etnisiteye sahip oldukları bölgeleri tercih etmeleri sosyal adaptasyonun hızlanmasını sağlamakla birlikte gruplaşmaların meydana gelmesine sebep olmaktadır. Gruplaşmanın, ötekileştirmeye ve gruplar arası önyargılara sebep olması beklenmektedir. Bu gruplaşmanın uzun vadede toplum içerisinde çatışmalara sebep olması öngörülmektedir.

4.2. Türkiye’deki Yerel Halkın Suriyeli Göçmenlere Yönelik Görüşleri

Türkiye'deki Suriyeliler meselesi günlük hayatın ve siyasetin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Toplumsal kabul düzeyinde belirgin olan olumlu tabloya rağmen, sosyal kabul konusunda sorunların ve endişelerin mevcut olduğu gözlemlenmiştir. Suriyelilerin ülkelerine dönmelerini talep eden gösteriler ve Suriye halkına doğrudan saldırılar gibi olaylar bu sorunun kanıtıdır. Bu çatışmaların ardında yatan önemli bir neden, işletme veya istihdamda haksız rekabet meselesi, ekonomik problemler ve gelenek çatışmalarıdır. Süreç iyi yönetilmediği sürece, yabancı düşmanlığı ve ötekileştirme; toplumundaki bazı gruplar arasında hızla yayılma eğilimindedir.

Transatlantic Trends anket verilerine göre Türkiye'deki yerel halkın Suriyeli göçmenlere yönelik bakış açısını ve tutumlarını etkileyen 3 temel endişeden söz etmek mümkündür:

- Ekonomik Endişeler
- Güvenlik Endişeleri
- Entegrasyon ve Suriyeli Göçmenlerin Kalıcılığına Yönelik Endişeler

Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin sınır bölgesindeki 9 şehir üzerinde yapmış olduğu araştırmaya göre yerel halkın %60.2'si, yardıma ihtiyacı olan bu kadar çok Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı varken, Suriyelere yapılan maddi yardımları tasvip etmemektedir. Suriyeli göçmelere yardım edilmesinin insani bir sorumluluk olduğunu düşünmenin yanı sıra, bu durumu maddi ve manevi bir yük olarak gördüğü çalışma sonucunda belirlenmiştir. Ayrıca ülkede artan enflasyonun gerekçesi olarak Suriyeli göçmenlerin görülmesi, ekonomik endişelerin arttığını göstermektedir. Çalışmaya göre Suriyeli göçmenlerin varlığını ekonomik bir fırsat olarak değerlendiren sektör emlak sektörü ve işverenler olmuştur. Ancak bu grubun dışında yerel halkın çoğu işsizlik artışı ve yüksek kiraların sebebi olarak gördükleri Suriyeli göçmenlere karşı hoşnutsuzluklarını belirtmiş ve bu yöndeki devletin yardım politikasını eleştirmiştir (Erdoğan, Syrians in Turkey: Social Acceptance and Integration Research, 2014).

Türk toplumundaki Suriyeli mültecilere karşı yüksek toleransa rağmen, uzmanlar Suriyeli mülteciler ile yerel halk arasındaki potansiyel çatışmanın altını çiziyor. Yerel halkın Suriyeli göçmenlerden kaynaklı güvenlik endişelerinin olduğu ve bu sebeple Suriyeli göçmenlere yönelik daha yargılayıcı bir tutum sergiledikleri belirtilmiştir. Örneğin Suriyeli mülteciler söz konusu olduğunda yerel halkın suç olaylarına karşı genellikle katı ve hoşgörüsüz olduğu görülmektedir. Türk halkının neredeyse üçte ikisi (%62,3) mültecilerin barış ve güvenliği tehdit eden, Türk toplumunun etik ve ahlaki değerlerini yıkan şiddet eylemlerine, hırsızlığa, kaçakçılığa ve fuhuşa karıştığına inanmaktadır. Onun argümanı sınır şehirlerindeki insanların %70'i tarafından desteklenmektedir. İnsanların yarısından biraz fazlası (% 52,3)

Suriyeli bir komşu istememekte ve gerekçe olarak güvenlik endişesini dile getirmektedir.

Yerel halkın bir diğer endişesi ise Suriyeli Göçmenlerin Türk toplumuna entegrasyonu ve Türkiye’de kalıcılıkları konusundaki belirsizliktir. Araştırmaya göre; insanların yarısından fazlası (% 57,8) savaş sürerken mültecileri geri göndermeyi onaylamazken, Türkiye'deki kalıcılıkları söz konusu olduğunda oldukça olumsuz tutum sergilemektedirler. Çoğu insan (% 76,5) Suriyelilerin kalıcı olarak kalmaları halinde büyük sorunlara neden olacağını düşünmektedir. Hacettepe Üniversitesi'nin araştırmasına göre her beş kişiden biri Suriyeli göçmenlerin Türk toplumuna entegre olabileceğini düşünmektedir. Türk halkının bir yandan bu insani sıkıntıya karşı tutumlarını şekillendiren dini inançlar ve ahlaki değerler, diğer yandan ekonomik zorluklar ve hayatın keskin gerçekleri arasında, zor bir ikilem içinde olduğu söylenebilir (Demir O. Ö., 2015).

Türkiye’deki yerel halkın Suriyeli Göçmenlere yönelik bakış açılarını, tutumlarını ve algılarını inceleyen diğer bazı çalışmalar şunlardır (Çalışkan, 2019):

Erdoğan, M M. (2015). Türkiye’ deki Suriyeliler- Toplumsal Kabul ve Uyum. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. Türkiye’ de 18 ilde gerçekleştirilen Suriyeli göçmenlerin toplumsal Kabul ve uyumuna dair yapılan alan araştırmalarından oluşan bir kitap. Erdoğan, Suriyeliler’ in artık geçici, misafir olmadığını, önümüzdeki uzun yıllar süreci yerli halkın toplumsal kabul sınırlarını oldukça zorlayacağını dolayısıyla kapsamlı ve dinamik bir göç yönetimi uygulanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Çakıcı, A. & Yılmaz, Ş. & Çakıcı, A C., (2018). Türk Esnafın Suriyeli Mülteci Esnaf Hakkındaki Tutumu. Mersin’ de Bir Araştırma. 4. Uluslararası Çalışma Kongresi Sunusu: Açık uçlu sorularla Mersin ilinde Suriyeli mülteci esnafın yoğun olduğu bölgelerde, 213 kişi ile görüşme yapılarak içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Türk esnafın, kayıt dışılık, vergi vermeme, gibi mülteci esnafa sağlanan imtiyazların haksız rekabet oluşturduğu ve kendilerini dezavantajlı konuma düşürdüğünü belirten esnafın; Suriyeli mülteci esnaftan rahatsızlıkları, olumsuz tutum geliştirdikleri ortaya çıkmıştır.

Döner, H.(2016). Suriyeli Göçmenlerle Yaşanan Sorunlar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Hatay İli Örneği adlı yüksek lisans tezi çalışmasında sosyolojik kuramlar çerçevesinde; Hatay ilinde 57 kişilik göçmenlerden ve yerli

halktan oluşan örneklem gruplarına görüşme tekniği uygulanarak, göçmenleri ve yerli halkı karşı karşıya getiren ve “atışma” yaratan faktörleri ele almıştır. Etkileşimci bir yaklaşımla iki tarafında memnuniyeti dikkate alınarak sorunların ve çatışmanın nasıl çözülebileceği konusu incelenmiştir.

Brooking Enstitüsü. & Usak, (2013). Suriyeli Mülteciler Krizi ve Türkiye Sonu Gelmeyen Misafirlik. (Hazırlayanlar: O B. Dinçer ve Ark.): Hazırlanan raporda, Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları sorunlar ele alınarak, bu sorunların yerli halk ile bir çatışma zemini oluşturabileceği belirtilmiştir.

5. MARDİN'DEKİ YEREL HALKIN SURİYELİ GÖÇMENLERE YÖNELİK ALGISI

Çalışmanın bu bölümünde Mardin'deki yerel halkın karşı karşıya kaldığı göç olgusundan nasıl etkilendikleri ve gelen göçmenlere yönelik algının seyri yapılan görüşmeler sonucunda analiz edilmiştir. Yapılan analizler aile ve sosyal hayat, ekonomi, kültürel uyum, güvenlik faktörü, eğitim, şehirleşme, sosyal ve kültürel kabuller başlıkları altında ayrıntılı bir şekilde irdelenmiştir.

5.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Mardin'deki yerel halkın Suriyeli göçmenlere yönelik algısını belirlemek amacı ile gerçekleştirilen bu çalışma ile göç kavramı ile birlikte göç eden ve göç alan toplumların bakış açılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Algı kavramı, toplumsal göç algısının oluşumunu etkileyen faktörlerin incelenmesi, göç eden ve göç alan toplumlar arasında sosyal uyum sağlama çalışmalarını belirlemek adına önem taşımaktadır. Bu çalışma ile göç hareketi sonucunda oluşan olası problemlerin belirlenmesi, buna yönelik tedbirlerin alınması ve sorunların olası çözümlerinin oluşturulmasına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

5.2. Araştırmanın Yöntemi

Mardin'deki yerel halkın Suriyeli göçmenlere yönelik algısı konusunda bilgi edinmek amacıyla yapılan bu araştırma nitel yaklaşımla gerçekleştirilen açıklayıcı bir çalışmadır. Araştırmada fenomenolojik model kullanıldı. Veri toplama aracı olarak ise yarı yapılandırılmış yüz yüze görüşme tercih edilmiştir. Mardinli ve Mardin'de yaşamakta olan 30 kişi ile görüşme gerçekleştirildi. Görüşmeye katılan kişilerin yaşları 18 ila 60 yaş aralığında bulunmaktadır. Yaş çeşitliliği sağlayarak farklı yaş gruplarındaki katılımcıların algısını belirlemek amaçlanmıştır. Görüşmeye 17 kadın ve 13 erkek katıldı. Suriyeli göçmenlerin Mardin şehrinde ikamet etmelerinin kadınlar ve erkekler üzerinde farklı bir etki oluşturduğu tahmin edilerek hem kadın hem de erkek vatandaşlar ile görüşme yapıldı. Toplumun birçok farklı kesiminden görüşler almak amacıyla farklı meslek gruplarından kişiler ile görüşülüp, katılımcıların meslekleriyle ilgili; öğrenci, kamu sektörü çalışanı, özel sektör çalışanı, esnaf, ev

hanımı ve serbest meslek erbabı olarak kategorize edilmiştir. Ayrıca katılımcıların eğitim seviyelerinde farklılık bulundurarak eğitimin, göç algısı üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Covid-19 salgını tedbirleri çerçevesinde görüşmeler Zoom programı üzerinden görüntülü konuşma ile ve telefon görüşmeleri ile gerçekleştirildi. Görüşmeler; 2020 yılı Temmuz - Kasım ayları arasında yapıldı. Ortalama 1-1.5 saat sürmüştür.

Katılımcılara temel kişisel bilgiler haricinde; göç olgusuna bakış açıları, illerindeki Suriyeli göçmenler ile etkileşimleri ve Suriyeli göçmenlere yönelik algılarını belirlemeye yönelik 15 temel soru sorulmuştur. Katılımcıların eklemek istedikleri bilgiler de görüşme notlarına ayrıca eklenmiştir.

5.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmada Mardinli ve Mardin’de yaşayan yerel halktan katılımcılar ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, Covid-19 salgınının yoğun olarak yayıldığı ve büyük risk taşıdığı zamana denk geldiği için yüz yüze değil elektronik ortamda gerçekleşmiştir. Bu durum katılımcılara ulaşımı güçleştirmiş ve görüşmelerin kimi zaman teknik aksaklıklar ile sekteye uğramasına sebep olmuştur. Ancak bu sorunlar başarı ile giderilmiştir. Yerel halktan, farklı kesimlerden katılımcılar ile görüşme yapılmıştır. Eğitim düzeyi, meslek, yaş, cinsiyet vb. konularda çeşitlilik aranmış ve bu özelliklere sahip gönüllü katılımcı bulmaya çalışılmıştır. Görüşmek istemeyen, uzaktan görüşme yapmak istemeyen veya görüşmelerin kayıt altına alınmasını istemeyen katılımcılar olmuş bu sebeple katılımcı bulmakta zorluklar yaşanmıştır. Sonuç itibari ile toplamda 30 katılımcı ile görüşmeler başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

5.4. Araştırma Soruları

Mardin’deki yerel halkın Suriyeli göçmenlere yönelik algısını belirlemek amacı ile gerçekleştirilen bu araştırmanın ana sorusu ve alt soruları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Araştırma Sorusu-1: Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının Suriye’den gelen göçmenlere yönelik algısı nedir ve bu algıyı şekillendiren temel öğeler nelerdir?

Araştırma Sorusu- 1.1: Yerel halk ile Suriyeli göçmenler arasında sosyal ve toplumsal uyum gerçekleşmiş midir ve düzeyi nedir?

Araştırma Sorusu- 1.2: Yerel halkın Suriyeli Göçmenlere yönelik bakış açısını etkileyen temel faktörler nelerdir?

Araştırma Sorusu- 1.3: Yerel halkın Suriyeli göçmenlere yönelik pozitif ve ya negatif düşünceleri nelerdir?

5.5. Mardin’deki Yerel Halk İle Suriyeli Göçmenler Hakkında Yapılan Görüşmelerin Analizi

Mardin’deki yerel halkın Suriyeli göçmenler hakkındaki algılarının ölçümü için yapılan görüşme neticesinde elde edilen veriler aile ve sosyal hayat, ekonomi, kültürel uyum, güvenlik faktörü, eğitim, şehirleşme, sosyal ve kültürel kabuller şeklinde alt başlıklara ayrılarak ayrıntılı bir şekilde çalışmanın bu bölümünde analiz edilmiştir.

5.5.1. Aile ve sosyal hayata dair analizler

Katılımcıların çoğu; “Suriyeli göçmenler ile etkileşim kuruyor musunuz?” sorusuna olumlu yanıt verdiler. Çoğunlukla işyerlerinde veya market vb. toplu yerlerde Suriyeli bireyler ile etkileşim kurduklarını belirttiler. Mardin ilinde birçok Suriyeli göçmen ile karşılaştıklarını, ortak mahallelerde yaşadıklarını, tesisat, elektrik, taşıma vb. işler için Suriyeli göçmenlerle çalıştıklarını ifade ettiler. Ancak katılımcıların 22’si iş dışında sosyal olarak Suriyeli göçmenler ile çok az veya sıfır iletişim kurduklarını belirttiler. Katılımcılardan sadece 8 kişi, Suriyeli göçmenlerle iş dışında, arkadaşlık, akrabalık ve ya komşuluk ismi altında sosyal olarak etkileşim kurduklarını ifade ettiler. Görüşmede kadın katılımcıların, Suriyeli göçmenlerle erkek katılımcılara göre daha fazla iletişim kurdukları gözlemlendi. Bunun çoğunlukla komşuluk ilişkilerinden kaynaklandığı ifade edildi.

Ayrıca Mardin’de Suriye’den gelen kişilerin çoğunlukla birkaç mahalleye yerleşme eğiliminde oldukları ve yerel halkın bu bölgeleri “Suriye Mahalleleri” olarak tanımladıkları ifade edildi. Suriyeli göçmenlerin genellikle Suriyeli göçmenler ile iletişime geçtikleri ve çoğunlukla sadece iş, sağlık ve ya ihtiyaçlarını gidermek

amacıyla yerel halk ile iletişime geçtikleri ifade edildi. Şehir içerisinde etnik ayrışmanın fiziksel bir boyut kazandığı belirtildi.

Suriyeli göçmenlerin Mardin’de yaşamaya başlamasının şehirde değişiklikler yaratıp yaratmadığı sorulduğunda bütün katılımcılar olumlu yönde fikir belirttiler. Katılımcılar şehirdeki değişikliklerin çeşitli alanlarda kendini gösterdiğini ifade ettiler. Katılımcılar, Suriyeli göçmenlerin şehre yerleşerek nüfusun artmasına sebep olduklarını ve bu durumun Mardin’in etnik, kültürel ve ekonomik anlamda yapısının değiştiğini belirttiler. Nüfus artışını katılımcıların hepsi olumsuz bir değişiklik olarak görmekteler. Sokakların daha kalabalık olması, kamu kurumlarında nüfus artışından kaynaklı problemler ortaya çıkmasından şikâyetçi oldular. Katılımcıların 11 tanesi Suriyeli göçmenlerin kültürel anlamda Mardin’in var olan kültür öğelerini fazla değiştirmediklerini, coğrafi ve tarihsel sebeplerden kaynaklı olarak Suriyeli göçmenler ve Mardinliler arasında kültürel benzerlikler olduğunu ve bu sayede her iki milletten insanların kültür çatışmasını minimum düzeyde yaşadıklarını ifade ettiler.

Ancak katılımcıların 19’u yakın gibi görünmesine rağmen, her iki ülkenin kültürünün çok farklı olduğunu ve bu sebeple hem kültürel çatışma hem de kültürel benzeşme olduğunu ifade ettiler. Birkaç katılımcı bu duruma örnek olarak; Suriyeli göçmenlerin Mardin’e gelmesi ile beraber yerli halkın nargile tüketme oranının arttığını gözlemlediklerini söylediler. Ayrıca kadınların makyaj ve giyim alışkanlıklarının Suriyeli kadınların alışkanlıklarına benzemeye başladığını ifade ettiler. Ancak çoğu katılımcı Suriyeli göçmenlerin kültürel anlamda göç ettikleri ülkeye adapte olmaya çalışmadıklarını var olan yaşam tarzlarını burada sürdürerek Mardin’deki kültürel yapıyı negatif yönde etkilediklerini ifade ettiler.

Kültürel anlamda Mardin’deki vatandaşların, Türkiye’nin diğer şehirlerindeki vatandaşlara göre Suriyeli göçmenlere daha yakın olduklarını ifade eden birçok katılımcı, bunun nedeninin din birliği, Osmanlı İmparatorluğu’na dayanan ortak tarihsel geçmiş veya dil benzerliği (Kürtçe ve Arapça konuşanlar için) olduğunu belirttiler. Ayrıca coğrafi olarak Mardin’in sınır kenti olması bu kültürel yakınlığı pekiştirmiş oldu. Birçok benzerlik olmasına rağmen, Mardinli Türkiye Cumhuriyeti

vatandaşları; farklı ülke, farklı millet olarak gördükleri Suriyeli göçmenlerin aslında kültürel olarak fazla benzerlik göstermediklerini belirttiler.

Katılımcılar özellikle Suriyeli göçmenler aile yapılarının, giyim tarzlarının, toplumsal gelenek ve göreneklerinin çok farklı olduğunu ifade ettiler. Bazı katılımcılar; ortak coğrafyayı paylaşmalarına rağmen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının daha Batılı ve Avrupalı dünya görüşüne sahip olduklarını, demokratik ve eşitlikçi bir toplumsal yapıda olduklarını; Suriye vatandaşlarının ise Ortadoğu'da daha belirgin olan ataerkil ve gelenekçi bir yapıya sahip olduklarını belirtti. Özellikle Suriyeli göçmenlerin aile yapılarının, kadınlara davranış biçimlerinin ve çocuk yetiştirme yöntemlerinin çok farklı olduğu ve yerel halk tarafından eleştirildiği ifade edildi. Katılımcıların hepsi Suriyeli göçmenlerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına oranla çok daha fazla çocuk sahibi olduklarını ancak çok az Suriyeli ailenin çocuklarına gerekli ilgi ve eğitimi verdiklerini belirttiler. Bu durumun yerel halkın Suriyeli göçmenler ile ilgili algısını olumsuz anlamda yönlendirdiği görülmektedir. Eğitim sektöründe olan bir katılımcı; Suriyeli veliler ile öğrencileri hakkında iletişim kuramadığını bu sebeple öğrencilerin eğitim ve öğretimden yeteri kadar faydalanamadıklarını söyledi. Ayrıca bazı velilerin, öğrencilerinin Suriyeli öğrenciler ile aynı sınıfta olmasından rahatsızlık duyduklarını belirtti. Öğretmen olan katılımcı, bu durumun çocukları ve velileri çatışma ortamına yönlendirdiğini ifade etti.

Ev hanımı olan K5 Suriyeli göçmenlerin ev hayatlarının ve mahalle kültürlerinin çok farklı olduğunu ifade etti.

K5: *“Suriyeli kadınlar çok fazla çocuk yapıyorlar. Ama çocuklarıyla ve evleri ile çok ilgilenmiyorlar. Daha çok kendi giyimlerine ve dış görünüşlerine önem veriyorlar. Çoğu devletin yardım parası ile makyaj malzemesi alıyor.*

Kadın katılımcıların çoğu Suriye'den gelen genç kadınların Mardin'deki aile yapısını tehdit ettiğini ve bu durumdan endişe duyduklarını belirttiler. Suriye'de savaştan kaçan bekâr veya eşini kaybetmiş olan kadınların Türkiye'ye geldikten sonra ekonomik ve sosyal alanlarda zorluklar yaşadığı bilinmektedir. Bu yoksulluk durumu bazı kadınların seks işçiliği yapmalarına, kendisinden yaşça çok büyük kişiler ile evlenmelerine veya evli kişilerle “ikinci eş” adı altında birlikte olmalarına sebep oldu.

Mardin’de özellikle geçmişten gelen ve illegal olmasına rağmen uygulanmakta olan “ikinci eş alma” durumu, Suriyeli göçmenlerin göç etmesi ile artış göstermiştir. Mardinli kadınların çoğu, Suriyeli kadınların bu durumundan rahatsızlık duymaktadır. Bu sebeple aile yapılarının bozulabileceğini ifade ettiler.

K10: “Suriyeliler ile yakın mahallede oturmak istemiyorum. Kadınlar süslenerek eşlerimizi etkilemeye çalışıyorlar. Tanıdığım X isimli kadının kocası onu bırakıp 20 yaşında Suriyeli bir kadınla evlendi. Bu durumun başıma gelmesinden endişe ediyorum.” ifadelerini kullandı. Bu gibi düşüncelerin yerel halk ile Suriyelilerin toplumsal anlamda uyum sağlamalarını güçleştirdiği gözlemlendi.

Katılımcılara “Suriyeli göçmenlerin şehrinizde yaşamalarından memnun musunuz?” sorusu sorulduğunda; 18 katılımcı memnun olmadıklarını dile getirirken, 6 katılımcı memnun olduklarını belirttiler. 6 katılımcı bu konuda nötr ve ya kararsız olduklarını ifade ettiler. Soruya olumlu yönde cevap veren katılımcıların hepsi; var olan durumun aslında memnuniyet verici olmadığını ancak zorunluluk sebebiyle ülkeye gelen insanların hoş karşılanması gerektiğini belirttiler.

Bir çok katılımcı, Suriyeli göçmenler ile empati kurduklarını ve savaş gibi zor bir süreçten geçen insanlara yardım edilmesi gerektiğini ifade ettiler. Katılımcılar konu ile ilgili fikir belirtirken sıklıkla “komşuluk”, “din kardeşliği”, “empati” ve “insanlık görevi” gibi sözcükler kullandılar. Bu ifadeler; Mardin’deki yerel halkın, Suriyeli bireyler ile empati kurmaya çalıştıklarını, düşünce ve duyguda bir yakınlık oluşturduklarını gösteriyor olabilir. Katılımcıların hepsi var olan göç durumunun zaruretten kaynaklandığını kabul etmekte ve savaştan kaynaklanan zorunlu sürecin sona ermesini temenni etmektedir.

Suriyeli göçmenlerin Mardin’de yaşamaları konusunda memnuniyet bakımından fikir belirtmeyen katılımcıların, Suriyeli göçmenler ile birebir etkileşimlerinin olmadığı ya da çok az olduğu gözlemlenmektedir. Memnuniyet konusunda kararsız olduklarını beyan edenler; vicdan, empati ve çıkar çatışması sözcüklerini sıklıkla kullandılar. Çoğunlukla Suriyeli göçmenlerin Mardin’de yaşamalarından dolayı olarak etkilendiklerini, bu durumdan mutlu olmasalar da zorunlu gerçekleşen bu sürecin kendilerini fazla etkilemediğini ifade ettiler.

“Suriyeli göçmenlerin Mardin’de yaşamalarından memnun musunuz?” sorusuna olumsuz yanıt veren kişilerin çoğunlukla benzer gerekçeler ile açıklama yaptıkları gözlemlenmiştir. Bazı katılımcılar, Suriyeli göçmenlerin şehirlerinde yaşamalarının kamu sektörlerinin çalışma düzenini negatif anlamda değiştirdiğini ve resmi kurumlarda işlerin aksadığını belirtti. Her kurumda Arapça ve ya Kürtçe bilen tercümanlar olmadığı için zorluk yaşadıklarını söyleyen bazı kamu çalışanları, bu sebeple işlerini tamamlamakta sorunlar yaşadıklarını belirttiler. Ayrıca sağlık sektöründe çalışan katılımcılar; Suriyeli göçmenlerin Mardin’e gelişi ile uzun süredir toplumda görülmeyen hastalıkların görüldüğünü, bu durumun sebebinin eksik aşılardan olan Suriyeli kimseler olduklarını belirttiler. 112 acil servisinde çalışan K6, Suriyeli göçmenlerin Mardin’de olmasının sağlık sektöründeki etkilerini şu sözler ile ifade etti:

K6: “ Suriyeliler geldikten sonra suçiçeği ve çeşitli enfeksiyonlu hasta sayısında artış oldu. Ülkemizde çocukluktan beri aşı takibi yapılıyor. Ancak yeni gelen kimselerin sağlık kayıtları yok ve bu toplumsal sağlığı etkiliyor. Ayrıca Suriyeliler sağlık kaynaklarını yerel halktan çok daha fazla tüketiyorlar. Birçok gereksiz 112 aramaları, ambulans talepleri Suriyelilerin olduğu mahallelerden geliyor. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına oranla daha fazla gebelik durumu oluşuyor bu da Türkiye’deki aile planlamasının bozulmasına sebep oluyor. Hijyen konusunda da eksiklikler olduğu için özellikle çocuklarda hastalık oranları giderek yükseliyor.”

Diğer sağlık çalışanı katılımcılar da buna benzer ifadeler ile Suriyeli göçmenlerin Mardin’de yaşamalarının sağlık sektörü için olumsuz etkilere sebep olduğunu belirttiler.

5.5.2. Ekonomiye dair analizler

Suriyeli göçmenlerin Türkiye’ye göç etmesi konusunda memnuniyetsizliklerini dile getiren katılımcıların hepsi, bu durumun getirdiği ekonomik dezavantajlardan söz ettiler. Katılımcıların hepsi Suriyeli göçmenlerin Türkiye’ye gelmesi ile ulusal ve yerel ekonominin zarar gördüğünü, enflasyon artışının sebeplerinden birinin bu zorunlu göç hali olduğunu ve ülke kaynaklarının Suriyeli göçmenler için harcandığını ifade ettiler. Katılımcıların çoğunluğu Suriyeli göçmenlere gereğinden fazla ekonomik yardım yapıldığını ve bu yardımın suiistimal edildiğini belirttiler. Bazı Suriyeli

göçmenlerin bu yardımlara ihtiyaç duyduğunu ancak bir kısmının yerel halktan daha iyi bir maddi konumdayken devletin sağlamış olduğu ekonomik desteği kötüye kullandıklarını ifade ettiler. Esnaflık ile uğraşan K28 şu sözler ile tecrübelerini ve fikrini beyan etti:

K28: “Suriyeliler dükkânıma çok sık geliyorlar. Temel ihtiyaç ürünlerinden çok, genellikle makyaj malzemesi v ya lüks sayılabilecek ürünler satın alıyorlar. Mardinlilerin harcamadıkları kadar para harcıyorlar. Bence çoğunun ekonomik yardıma ihtiyaçları yok.”

Ekonomik sebepler ile Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de olmasından memnun olmadığını belirten katılımcılar, özellikle işsizlik oranının artmasına vurgu yaptılar. TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) tarafından açıklanan verilere göre; Türkiye’de 2014 yılından itibaren işsizlik oranı giderek yükselmiştir. Mardin de bu işsizlik sorunundan etkilenen şehirler arasında yer almaktadır. Katılımcıların hepsi ülke genelindeki işsizlik oranı artışı ile Suriyeli göçmenlerin Türkiye’ye göç etmesinin bağlantılı olduğunu düşünmekte ve göçmenlerin, işsizliğin en büyük nedenlerinden biri olduğunu belirtmektedir. Suriyeli göçmenlerin çoğunlukla vasıfsız işçi olmaları ve maddi gerekliliklerinden dolayı bulabildikleri bütün işlerde, standardın çok altında ücretler karşılığında çalışmaları hem Türkiye cumhuriyeti vatandaşlarının iş bulmalarını güçleştirmekte hem de iş-emek sömürsüne yol açmaktadır. Resmi kurumlar bu konuda önlem alsa dahi birçok Suriyeli göçmen çeşitli iş kollarında sigortasız çalıştırılıyor. İşverenlerin birçoğu sigortalı ve asgari ücret vererek çalıştıracığı Türkiye cumhuriyeti vatandaşı yerine, sigortasız ve asgari ücretin yarı fiyatına çalışabilecek Suriyeli işçileri tercih ediyorlar. Bu durum, işsizlik konusunda şikâyetçi olan bazı katılımcıların Suriyeli göçmenlere karşı olumsuz bir algı geliştirmesine sebep oluyor.

Katılımcıların birçoğu, şehirdeki artan konut fiyatlarının büyük ölçüde Suriyeli göçmenlerin Mardin’e yerleşmesi ile ilişkilendirdiler. Katılımcılar Suriyeli göçmenlerin çoğunlukla kalabalık ailelerden oluştuklarını ve birkaç ailenin bir apartman dairesini paylaşabildiklerini bu sebeple de yüksek kiralara kabul etmek zorunda kaldıklarını ifade ettiler. Bu sebeple kira oranlarında artış meydana geldiğini

ve ev bulmakta sorun yaşandığını ifade eden katılımcılar Suriyeli göçmenlerin de bu konuda mağdur edildiklerini ancak istemsiz bir şekilde olumsuz bir etki yarattıklarını belirttiler. Yapılan görüşmeler sonucunda, katılımcıların Suriyeli göçmenlere yönelik algısını belirlemede en önemli faktörün ekonomi olduğu gözlemlenmiştir. Covid-19 salgını sebebiyle dünya genelinde ekonomik bir daralma gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra Türkiye’de birçok kesim artan enflasyon, işsizlik ve vergi yükünden yakınmaktadır. Suriyeli göçmenler ülkeye gelmeden önce de ülkede birçok ekonomik problemler olduğunu söyleyen katılımcılar, göçmenlerin ülke ekonomisine ayrıca zarar verdiğini belirttiler. Katılımcıların %100’ü, Suriye’de ortaya çıkan savaşın ve bunun sonucunda Türkiye’ye gelen göçmenlerin, ülke ekonomisini olumsuz yönde etkilediklerini belirttiler. Bunun en büyük gerekçesinin artan nüfus olduğunu belirten katılımcılar, özellikle ödenen vergilerin Suriyeli göçmenlerin ihtiyaçları için harcamasından memnuniyetsizlik duyduklarını ifade ettiler. Türkiye’de 2021 verilerine göre 3 milyon 701 bin 584 Suriyeli göçmen ikamet etmektedir. Bu sayının %47,4’ünü 18 yaş altı çocuklar oluşturuyor (Mülteciler Derneği, 2021). Toplamda bu sayının %70,8’i kadın ve çocuklardan oluşmaktadır. Rakamlar incelendiğinde, üretim sağlayarak ülke ekonomisine katkı sağlayacak Suriyeli göçmen oranının oldukça düşük olduğunu görebiliriz. Ülkede ikamet etmekte olan Suriyeli göçmenlerin çoğu, devlet yardımı ile geçimini sağlamakta olup bu yardım Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliğinin katkısı ile gerçekleşmektedir. Yapılan görüşmelerde katılımcıların hiç biri ülke dışından Suriyeli göçmenler için sağlanan kaynaklardan bahsetmemiştir. Katılımcılar yapılan yardımların hepsinin devlet hazinesinden yani vergiler ile sağlandığını ifade etmişlerdir.

Bu durumun yerel halkın Suriyeli göçmenlere yönelik algısını olumsuz yönde etkilediğini ve Suriyeli göçmenlere karşı hoşnutsuz bir tavır takınmalarına sebep olduğunu söyleyebiliriz. Katılımcıların bir kısmı bu durumu tanımlarken Suriyeli göçmenler için “beleşçi”, “yük”, “muhtaç”, “fazlalık” vb. sözcükler kullanarak memnuniyetsizliklerini belirttiler. Katılımcıların genel olarak şikâyet ettikleri durum; Suriyeli göçmenlerin çalışmadıkları halde ülke kaynaklarından ücretsiz faydalanmaları ve çeşitli yardımlar alarak devlet ekonomisine zarar vermeleri oldu. K21 düşüncelerini şu sözlerle ifade etti:

K21: “ Suriyelilerin burada olmasından çok rahatsızım ve Türk vatandaşlarına büyük haksızlık yapıldığını düşünüyorum. Ben ve benim gibi milyonlarca vatandaş asgari ücretle çalışıp kıt kanaat geçiniyor yine de vergilerimizi veriyoruz. Peki, vergilerimiz nereye gidiyor? Suriyelilere. Hepsinin eli ayağı tutuyor, hepsi genç, sağlıklı. Ama çalışmayıp parklarda, kafelerde nargile içip devletin parasını yiyorlar. Savaştan kaçmışlar diye acıyıp kapılarımızı açtık ama hepimiz bıktık. Zor kazandığımız parayla Suriyelileri beslemek istemiyoruz.”

Suriyeli göçmenlere yapılan ekonomik yardımın gerekli olduğunu kabul eden katılımcılar olsa da hepsi yardımların ülke ekonomisine zarar verdiğinde hemfikirler. Bu düşünce yerli halkın, Suriyeli göçmenlere yönelik negatif düşünceler geliştirmesine ve iki millet arasında gerginliklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ayrıca katılımcılar Suriyeli göçmenlerin gelmesi ile artan emlak fiyatları arasında paralellik olduğunu ifade ederek Suriyeli göçmenlerin Türkiye ekonomisine bir kaç ayrı yönden zarar verdiklerini belirtmişlerdir. Yapılan araştırmalara göre Türkiye’de çalışma izni verilen Suriyeli sayısı 31 bin 185’dir (Mülteciler Derneği, 2021). Ancak birçok Suriyeli göçmen sigortasız işlerde çalışmaktadır. Ucuz iş gücü sağlayan Suriyeli işçilerin haksızlığa uğrarken, kötü şartlarda çalışmayı kabul ederek emek sömürsünün normalleşmesine sebep olduğunu belirten katılımcılar, artan işsizliğin önemli bir nedeninin göçmenler olduğunu ifade ettiler. İnşaat sektöründe çalışan K30 şu sözler ile var olan durumu açıkladı:

K30: “ Ben 15 yıldır müteahhidim ve şu an çalışanlarımın yarısından fazlası Suriyeli. Normal bir işçinin yevmiyesi 120 TL ama Suriyeli işçiler 80 TL’ye aynı işi yapıyorlar. Ben de isterim kendi vatandaşım çalışsın, para kazansın. Ama sonuçta ben de iş yapıyorum ve evi ne kadar ucuza yaparsam o kadar kar ediyorum.”

Görüldüğü üzere işverenler ucuz iş gücünden memnun olsa da uzun vadede Türkiye’de işsizliğin artması ve ekonomik sorunlara yol açtığı için Suriyeli çalışanların da hoş karşılanmadığını söylemek mümkün. Ayrıca katılımcıların bir kısmı, Suriye’ye coğrafi yakınlığı ve artan Suriyeli göçmen nüfusu sebebi ile ülkenin genel imajının zedelendiği ve güvenlik kaygılarından dolayı ülkeye gelen turist sayısının önemli ölçüde azaldığını ifade ettiler. Bu durumun ülkeye gelen dövizin azalmasına, yerel küçük esnafın kârının azalmasına ve sonuç olarak Türkiye ekonomisinin zayıflamasına neden olduğunu belirttiler. Özellikle turizm

faaliyetlerinin yaygın olduğu Mardin’de esnafların ve zanaatkârların bu durumdan büyük ölçüde etkilendiklerini ifade eden katılımcılar, Mardin’de ve Türkiye’de 2011 yılından yani Suriye’de savaş başladığından beri ekonominin giderek kötüye gittiğini ve bunun en büyük sebebinin Suriyeli göçmenler olduğunu belirttiler.

Türkiye’deki ekonomik daralmanın en büyük nedeninin Suriyeli göçmenler olduğunu düşünen katılımcılar, göçmenlere uygulanan devlet politikaları konusunda da fikirlerini dile getirdiler. Katılımcıların %50’ye yakını devlet politikalarını başarılı buluyorken geri kalanı başarısız bir politika yürütüldüğünü ve bunun Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için olumsuz sonuçlar oluşturduğunu belirttiler. Katılımcıların, özellikle Suriyeli göçmenlere yapılan ekonomik yardımlar konusunda farklı fikirlere sahip oldukları gözlemlendi.

Görüşmeye katılan katılımcıların 21’i Suriyeli göçmenlere verilen desteklerin yeterli olduğunu belirtti. Hastane, okul, üniversite gibi birçok kurumda Suriyeli göçmenlere kolaylıklar sağlandığını, göçmenlerin birçok hizmetten ücretsiz yararlandığını ve devletin Suriyeli göçmenlere her ay ekonomik yardımda bulunduğunu belirttiler. Ekonomik olarak fazla güçlü olmayan bir ülke olarak, Türkiye’nin ekonomik kaynaklarından büyük bir bölümü Suriyeli göçmenlere destek olmak için harcadığını belirten katılımcılar, yanlış buldukları düzenlemeler olsa da mültecilere yardım yapılmasının insanlık vazifesi olduğunu düşündüklerini ifade ettiler. Katılımcıların 7’si, medyada görünenin ve söylentilerin aksine Suriyelilere yapılan yardımların yeterli olmadığını bu nedenle birçok Suriyeli göçmenin dilenci, ucuz işçi, seks işçisi veya çocuk işçi olarak çalışmak durumunda kaldığını ifade etti. K29 görüşlerini şu sözler ile ifade etti:

K29: “Suriyeli göçmenlere çok yardım yapıldığı sanılıyor ama öyle değil. Devletimiz elinden geldiği kadar para, gıda, giyecek vs. yardımı yapıyor. Ama biz de zengin bir ülke değiliz ve tüm Suriyelilere yardım yapılamıyor. O yüzden farklı yollara başvurmak zorunda kalıyorlar. Gidebilenler Avrupa’ya gidiyor. Türkiye’de kalanlar, mecburen farklı işlerde çalışıyorlar. Hamallık, inşaat işçiliği, taşımacılık gibi ağır işlerde çalışıyorlar. Bazı kadınlar seks işçisi olarak çalışmak zorunda kalıyor veya çocukları ile dilencilik yapıyorlar. Ya da ekonomik sebeplerle Türkiye vatandaşları ile istemsiz evlilikler yapıyorlar. Devletten yeteri kadar destek alsalardı bu yolları denemezlerdi. Gene de devlet elinden geleni yapıyor.”

Katılımcıların 2'si devletin Suriyeli göçmenler ile ilgili politikaları konusunda bilgi sahibi olmadıklarını belirtirken geri kalan katılımcıların duyumlardan yola çıkarak kesin görüşlere sahip oldukları gözlemlenmiştir. Suriyeli göçmenlere verilen devlet desteğinin yeterliliğinin yanı sıra gerekliliği ve sonuçları konusunda fikirleri sorulduğunda katılımcıların bir kısmı, devletin yardım etmesi gerektiğini belirtirken geri kalanları devletin gereğinden fazla yardımda bulunarak kendi ülkesinin vatandaşlarını mağdur ettiğini düşündüklerini belirttiler. Bu konuda görüş bildirmek istemeyen 2 katılımcı oldu. Geri kalan katılımcıların 11'i devletin Suriyeli göçmenlere destek vermesinin bir komşuluk, din kardeşliği ve insanlık vazifesi olduğunu ifade ettiler. Devletin tüm imkânları ile savaştan çıkmış ve zor durumda olan insanlara yardım etmesi gerektiğini düşünen katılımcılar, özellikle eğitimde ve iş bulma konusunda daha fazla çalışma yapılması gerektiğini ifade ettiler.

Geri kalan katılımcıların 4'ü, devletin Suriyeli göçmenlere yardım etmesinin doğru ve insancıl bir karar olduğunu ancak Türk vatandaşlarının hassasiyetlerinin göz ardı edildiğini ve bu durumun gerginliklere yol açtığını ifade ettiler. Geri kalan 13 katılımcı, devletin Suriyeli göçmenlere fazla yardım ettiğini ve bundan memnun olmadıklarını dile getirdiler. Katılımcılar, Suriyeli göçmenlere ücretsiz olarak sunulan birçok imkânın Türk vatandaşlara sunulmadığını ve bunun politik sebepler ile yapılan çifte standart olduğunu ifade ettiler. K1 görüşlerini şu sözler ile ifade etti:

K1: *“Devletin Suriyelilere yönelik politikasını doğru bulmuyorum. Savaştan kaçan insanlara yardım edilmeli ancak devlet kendi vatandaşından daha fazla Suriyelilere olanak tanıyor. Örneğin hastanelerde biz muayene ücreti öderken onlar ücretsiz tedavi oluyorlar. Üniversitelere sınavsız giriyorlar, yurtlara biz ücret verirken onlar ücretsiz kalıyorlar. Kamu kurumlarında Suriyeli göçmenlere özel kadrolar açılıyor. İhtiyacı olmasa bile Suriyeli göçmenlere her ay yardımlar yapılıyor. Bizim vatandaşımızın da yardıma ihtiyacı var. Milyonlarca Türk vatandaşı karın tokluğuna çalışırken etrafta gezip tozan Suriyelilere vergilerimizden para verilmesini istemiyorum.”*

Özet olarak katılımcıların hepsinin, Suriyeli göçmenlerin ülke ve şehir ekonomisine olumsuz etki ettiklerini düşündüklerini söyleyebiliriz. Bazı katılımcılar bu durumu yardımlaşma sebebiyle mecburi ve haklı bir ekonomik gider olarak

tanımlar iken, diğer katılımcılar Suriyeli göçmenlere gereğinden fazla ve uzun süreli yardım edildiğini ve devletin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının ekonomik statüsü ile daha fazla ilgilenmesi gerektiğini ifade ettiler. Memnuniyetsizliklerini ifade eden katılımcıların çoğu Suriyeli göçmenleri “yabancı”, “uzun süreli misafir”, “bizden farklı” gibi çeşitli sıfatlar ile tanımladılar. Bu ifadelerden yola çıkarak Mardin ili özelinde Türkiye cumhuriyeti vatandaşları ile Suriyeli göçmenler arasında adaptasyon ve uyum sürecinin yeterli düzeyde sağlanmadığını gözlenmektedir.

5.5.3. Kültürel uyuma dair analizler

Daha önce belirtildiği üzere katılımcıların 6’sı Suriyeli göçmenler ile ortak bir şehirde yaşamaktan memnun olduklarını, 18’i memnun olmadıklarını ve 6’sı bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdi. Bu verilere rağmen Suriyeli göçmenlerin kampta yaşamaları konusunda fikirleri alındığında katılımcıların 22’ si olumsuz cevap vermişlerdir. Katılımcıların 22’si kamp koşullarının insani standartlarda olmadıklarını bu sebeple hiç kimsenin kampta yaşamasını tercih etmeyeceklerini ifade ettiler. Daha önce mülteci kamplarını çeşitli nedenler ile ziyaret eden K3 şu ifadeleri kullandı:

K3: *“Suriyelilerin kesinlikle şehirde yaşamasını tercih ederim. Şehir hayatı zor olsa da hiç kimsenin kamplarda kalmasını istemem. Orada çocuklara düzgün eğitim verilemiyor. Kadınlar ve çocukların güvenliği yeteri kadar sağlanamıyor. Birçok aile ortak çadırları kullanmak zorunda kalıyor. Bu zorluklar yüzünden şehirlere geliyorlar.”*

Geri kalan katılımcıların 5’i kamplardaki hayat standartlarının yükseltilmesi gerektiğini ve bu şartla Suriyeli göçmenlerin mülteci kamplarında kalmalarını tercih ettiklerini belirttiler. Katılımcıların 3’ü, göçmenlerin kamplarda yaşaması gerektiğini, bu şekilde ülkelerine dönmeye daha istekli olacaklarını aksi takdirde Suriyeli göçmenlerin şehirlere kalıcı olarak yerleşeceklerinden endişe ettiklerini ifade ettiler.

“Suriye’de yaşanan savaş ve olumsuz şartlar ortadan kalkarsa Suriyeli göçmenlerin ülkelerine döneceklerini düşünüyor musunuz?” sorusu sorulduğunda, katılımcıların sadece 1 tanesi evet yanıtını verdi. Geri kalan 29 katılımcı, “hiç biri ülkesine dönmez” veya “çoğunluğu ülkesine dönmez” şeklinde cevaplar verdiler. Katılımcılar cevap verirken Suriyeli göçmenlerin Mardin’de yaşamayı tercih

etmelerinin olası gerekçelerinden de söz ettiler. Katılımcıların çoğu Türkiye'nin genel anlamda göçmenleri çok iyi ağırladığını, Suriye'deki savaş öncesi ve savaş sonrası durumdan çok daha iyi imkânlar sunduğunu bu sebeple de Türkiye'de yaşamının daha cazip geldiğini ifade ettiler. Ayrıca katılımcılardan bir kaçı Suriyeli göçmenlerin memleket, vatan, ülke kavramlarını içselleştirmediklerini, bu sebeple vatan özlemi yaşamayacaklarını ifade ettiler. K23 konu hakkında şu ifadeleri kullandı:

K23: “ Onlar bizim gibi değiller, vatan, kök, aidiyet kavramları gelişmemiş. Karnı nerede tok ise iş, aş, konfor var ise orası vatanıdır. Değerlerine sahip çıkmıyorlar. Benim ülkem bu halde olsaydı ölürdüm de vatanımı terk etmezdim.”

Kullanılan bu tür ifadelerden anlaşılıyor ki Mardin'deki yerel halkın bir kısmı Suriyeli göçmenleri ülkelerini savunmadıkları gerekçesi ile yargılıyor ve olumsuz bir bakış açısı ile değerlendiriyorlar.

Katılımcıların bir kısmı, Suriyeli göçmenlerin ülkelerine geri dönmelerinin bir diğer nedeninin burada aile oluşturmaları ve sosyal anlamda Türkiye'ye adapte olmaları olduğunu belirttiler. Türkiye vatandaşları ile Suriyeli göçmenler arasında evlilik yolu ile ilişkiler kurulduğunu ve gitmeleri durumunda aile kurumunun bundan etkilenebileceğini belittiler. Ayrıca çoğu Suriyeli çocukların Türkçe öğrendiklerini, Türk gelenek göreneklerini benimsediklerini ifade ettiler. Suriye ile karşılaştırıldığında daha medeni ve laik bir hukuk sistemine sahip olduğu için Türkiye'nin daha cazip bir yerleşke olarak görüldüğünü ve bu sebepler ile Suriyeli göçmenlerin Türkiye'de yaşamaya devam edeceklerini düşündüklerini belittiler.

Suriye'ye geri dönüş konusunda katılımcıların çoğunluğu olumsuz yönde tahminde bulunurken hepsi Suriyeli göçmenlerin en kısa zamanda ülkelerine geri dönmelerini istediklerini ifade ettiler. Bu konuda devletin yaptırım uygulaması gerektiğini belirten katılımcılar, sık sık “bu misafirlik fazla uzadı”, “biz göndermezsek asla gitmezler”, “ülkede Türk'ten çok Suriyeli göçmen var” gibi ifadeler kullandılar. Bu ifadeler, Türkiye vatandaşlarının Suriyeli göçmenlere yönelik algısının çoğunlukla ilk günden bugüne kadar aynı kaldığını ve zorunlu misafir olarak görmeye devam ettiklerini ve muhtemelen devam edeceklerini göstermektedir.

Suriyeli göçmenlerin Türkiye’deki misafirliklerinin kalıcı olacağını tahmin ettiklerini söyledikten sonra katılımcılara Suriyeli göçmenlere Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı verilmesi konusundaki fikirleri soruldu. Katılımcıların 28’i bu konuya olumsuz baktıklarını, hiçbir koşul altında Suriyeli göçmenlere vatandaşlık verilmesini istemediklerini ifade ettiler. Geri kalan iki katılımcıdan biri, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı birisi ile evlilik yoluyla bağ kurulduysa, aile bütünlüğünü korumak adına vatandaşlık verilebileceğini ifade etti. Olumlu cevap veren diğer katılımcı da vatandaşlık hakkının çeşitli testlerden geçmeyi başaran ve gerekli koşulları sağlayan kişilere verilmesi gerektiğini ifade etti.

Geride kalan 28 katılımcı hiçbir şekilde Suriyeli göçmenlere vatandaşlık hakkı verilmesinin doğru olmadığını ifade etti. Olumsuz fikir belirten katılımcılar gerekçelerini çeşitli şekilde ifade ettiler. Kimi katılımcılar, vatandaşlık hakkının seçme ve seçilme hakkı da sağlayacağını ve bu durumun Türkiye’nin politik yapısına zarar verebileceğini belirttiler. Kimi katılımcılar, vatandaşlık hakkı için ortak geçmiş, ortak kültür, ortak değerler olması gerektiğini ve bu kriterlerin Suriyeli göçmenler tarafından sağlanamayacağını ve devam eden bir uyum sorununa sebep olacağını ifade ettiler. Kimi katılımcılar vatandaşlık hakkı verilmesi durumunda Suriyeli göçmenlerin ülkelerine asla dönmeyecekleri ve Türkiye vatandaşları için daimi bir yük olarak kalacaklarını belirttiler. Kimi katılımcılar, Suriyeli göçmenlerin misafir olarak hoş karşılandıklarını ancak vatandaşlık hakkı gibi önemli bir hakkın birçok katılımcının ifadesine göre, “bu denli kolay” bir şekilde yabancılara verilmemesi gerektiğini ifade ettiler. Sonuç itibari ile katılımcıların baskın bir çoğunluğunun Suriyeli göçmenleri ortak ülke vatandaşı olarak görmek istemedikleri ve misafir statüsünde tutmayı tercih ettiklerini söyleyebiliriz.

Mardin, Türkiye’de Suriyeli göçmenlere ev sahipliği yapan birçok şehirden biri olmakla kalmayıp Türkiye genelinde en fazla Suriyeli göçmen bulduran 13. şehir statüsündedir. Diğer şehirlere oranla daha fazla göç almasının nedenleri ve bu nedenlerin Suriyeli göçmenlerin Mardin’deki yerel halk ile sosyokültürel bağlamda yakınlık kurmalarına yardımcı olup olmadığını katılımcılara sorduğumuzda birçoğu ortak gerekçeler ifade ettiler. Katılımcıların hepsi coğrafi olarak Mardin’in sınır kenti olmasının Suriyeli göçmenlerin Mardin’e gelme sebeplerinden biri olduğunu ifade etti.

Ayrıca coğrafi yakınlığın sağlamış olduğu ortak kültürel ve geleneksel öğelerin de bu tercihe etki ettiğini belirttiler. Bazı Suriyeli göçmenlerin Mardin'deki yerel halktan kimseler ile yakın veya uzak akrabalık ilişkileri olması Mardin'i sığınma ve yerleşme için cazip bir yer haline getirmiş olabilir. Çünkü katılımcıların 14'ünün uzak veya yakın Suriyeli akrabaları olduğu gözlemlenmiştir. Ancak katılımcıların çoğu akrabalık ilişkilerinin asgari düzeyde iletişim ile sürdürüldüğünü ifade etmiştir.

Suriyeli göçmenlerin, Mardin'i, Mardin' de yaşayanları, halkın dilini, dinini, kültürünü kendilerinininkine yakın hissettikleri için bu kenti tercih ettiklerini ifade eden katılımcıların çoğu bu konuda aynı fikirde olmadıklarını beyan ettiler. Katılımcılar, yüzeysel anlamda benzer sosyokültürel yapılara sahip gibi görünmesine rağmen, Mardin bağlamında Türkiye'nin sosyokültürel, tarihsel, hukuksal, ekonomik yapısının; eğitim şekli, yönetim biçimi, kurumsal işleyişinin; vizyon ve misyonunun Suriye'den çok farklı olduğunu ve bu sebeple kendilerinin Suriyeli göçmenlere yönelik algılarının uzun vadede değişmeyeceğini belirttiler.

Suriyeli akrabaları olsa dahi çoğu katılımcının Suriyeli göçmenlerle aile veya arkadaşlık bağları kurmak istemedikleri veya kurmak için adım atmadıkları söylenebilir. "Suriyeli göçmenlerden birisinin ailenize evlilik vb. yollar ile katılması veya ailenizden birileri ile arkadaşlık kurması konusunda ne düşünürsünüz?" şeklinde bir soru yöneltildiğinde, katılımcıların 21'i Suriyeli göçmenler ile aile bağı kurmaya olumsuz baktıklarını ifade ettiler. Geri kalan 9 katılımcı kökeni olan ülkenin aile bağı oluşturmada bir kriter veya engel olduğunu düşünmediklerini belirttiler. Bazı Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye ve Mardin'e çok iyi adapte olduklarını ve kurulabilecek bağların sorunsuz oluşturulabileceğini söylediler. Olumsuz yanıt veren katılımcılar çoğunlukla Suriyeli göçmenlerin geleceklerinin belirsizliğinden ve kültür çatışmasının aile içerisindeki düzene zarar verebileceğinden söz ettiler. Olumsuz yanıt veren katılımcıların en çok kullandıkları ifadeler: Suriyeli göçmenlerin "yabancı" oldukları ve %100 adaptasyon ve uyumun gerçekleştiremedikleri oldu.

Aile ilişkisi kurma bakımından çoğunlukla olumsuz cevap verilmesine rağmen katılımcıların 22'si Suriyeli göçmenler ile arkadaşlık kurmaya sıcak baktıklarını ifade ettiler. Ancak aktif olarak Suriyeli arkadaşı olan katılımcı sayısı 9 olduğu için bu

ifadelerin şimdilik teoride kaldığını söylemek mümkün. Ayrıca katılımcılar, çocukların yetişkinlere nazaran çok daha kolay şekilde arkadaşlık kurduklarını ve ilişkilerinde farklı ülkelerin vatandaşları olmalarının fazla gündeme gelmediğini belirttiler. Bunun nedeni çocukların henüz toplumsal ve kültürel normları benimsemeyerek, milliyet ve ırk kavramlarını göz ardı ederek iletişim kurabilme becerileri olabilir. Özellikle Türkiye’de dünyaya gelen çocukların, baskın olarak yerel halkın kültürünü ve yaşam tarzını benimsedikleri bu sebeple de uyum problemini minimum düzeyde yaşadıklarını belirtmek mümkündür. Katılımcıların hepsi çeşitli problemlere sebep olduğunu belirtmelerine rağmen Suriyeli göçmen ve Türkiye vatandaşı çocukların bir arada eğitim görmelerinden, arkadaşlık kurmalarından, sosyal ilişkiler kurmalarından rahatsızlık duymadıklarını ve bu duruma olumlu yaklaşıklarını belirttiler.

5.5.4. Güvenlik faktörüne dair analizler

Suriyeli göçmenlerin Mardin’e yerleşmeleri ile beraber yerel halktan katılımcıların çoğu günlük yaşantılarında değişiklikler olduğunu belirttiler. Bu genel anlamdaki değişiklikleri kategorilere ayırarak incelemek mümkündür. Öncelikle katılımcılara şehirlerinde güvenlik konusunda herhangi bir değişiklik olup olmadığı sorulduğunda katılımcıların 9’u herhangi bir değişiklik olmadığını, Suriyeli göçmenlerden kaynaklanan bir güvenlik endişeleri olmadığını, barışçıl bir toplum yapısında olduklarını ifade ettiler. K29 ilgili konuda şu ifadeleri kullandı:

K29: *“Suç her yerde var. Eskiden de hırsız, serserisi vardı. Mardin genellikle güvenli bir yer. Suriyelilerin de çoğu kadın ve çocuk. Savaştan kaçan insanlar. Türkiye vatandaşlarından farklı bir tehlike görmüyorum.”*

Geri kalan 21 katılımcı, Suriyeli göçmenlerin Mardin’de yaşamaya başlamalarının suç oranını arttırdığını ve bu sebeple güvenlik kaygıları olduğunu belirttiler. Bu konuda en fazla rahatsızlık duyulan konu, bazı Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de kayıtsız şekilde yaşamaları oldu. Her hangi bir suç işlendiğinde kaydı olmayan Suriyeli göçmenlerin kolayca kaçabilecekleri ve yargılanmayacaklarından endişe ettiklerini belirttiler. K10 endişesini şu sözcüklerle ifade etti:

K10: *“Yokluk insana her şeyi yaptırabilir. Suriyelilerde suça meyilli olma riski var. Birini öldürüp ülkesine kaçsa, polis onu nasıl yakalayacak? Üstelik çok kalabalıklar ve kendi aralarında çeteler kuruyorlar. Bu şehir güvenliği için büyük tehlike yaratıyor.”*

Katılımcılar özellikle kenar mahallerde çeteleşme olduğunu, “Suriye mahalleleri” olarak artık tanımlanan bölgelerde sık sık bıçaklı çatışmalar meydana geldiğini ve bu durumun kaygı verici olduğundan söz ettiler. Acil serviste çalışan katılımcılardan biri; Suriyeli göçmenlerin şehre kalabalık kitleler halinde gelmesinden sonra ağır yaralanma, kesici alet ile yaralanma, silah ile yaralanma vakalarının arttığını ve bu vakaların çoğunlukla “Suriye mahalleleri” olarak tanımlanan bölgelerden geldiğini belirtti. Katılımcıların çoğu Suriyeli göçmenlerin daha çok birbirleri ile çatıştıklarını ancak yerel halk için de tehlike arz ettiklerini ifade ettiler. Özellikle kadın katılımcılar, güvenliklerinden endişe duyduklarını ifade ettiler. K16 endişesini şu sözlerle belirtti:

K16: *“Haberlerde hep duyuyoruz. Hırsızlık yapanlar, kadınlara saldıranlar. Hatta Suriyeli biri baltayla bir polis memurunu rehin almış. Bazen yolda bana veya başka kızlara laf attıklarını duyuyorum. Kendi ülkemde güvensiz hissetmek istemiyorum.”* Katılımcıların bu konudaki düşüncelerinin şekillenmesinde medyanın da etkili olduğu gözlemlenmiştir. Suç artışının en büyük nedenlerinden birinin göçmenler olduğunu savunan katılımcılar, Suriyeli göçmenlerin yabancı olduklarını ve kendi vatandaşları kadar güven teşkil etmediklerini ifade ettiler.

Suriyeli göçmenlerin Mardin’de yaşamaya başlamaları ile sağlık sektöründe değişiklikler olup olmadığı sorulduğunda katılımcıların 15’i her hangi bir değişiklik olmadığını belirttiler. Türkiye’de sağlık sektörünün iyi işlediğini belirten bazı katılımcılar herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını belirttiler. Sorunlar ile karşılaştıklarını ifade eden katılımcılar da bunu uzun süredir devam eden bir sorun olduğunu ve Suriyeli göçmenler ile ilgisi olmadığını belirttiler. Suriyeli göçmenlerin gelişi ile hastanelerde artık Arapça ve Kürtçe bilen tercümanlar olduğunu belirten katılımcılar bu durumdan memnun olduklarını ve farklı etnik kökeni olan birçok Mardinli vatandaşın da faydalanabildiğini ifade ettiler. Sağlık sektöründe olumsuz

yönde değişiklikler olduğunu belirten katılımcıların en çok şikâyet ettikleri nokta, sağlık kurumlarının çok kalabalık olması ve gerekli hizmeti almak için çok beklemek zorunda kaldıkları oldu. Sağlık çalışanı olan katılımcılar da sağlık sektöründe negatif değişiklikler olduğunu belirttiler. İlgilendikleri hasta sayısının arttığını ve özellikle kadın ve çocuk hastalıkları ile ilgilenen birimlerin hastalara yetişemediklerini ifade ettiler. Ayrıca düzenli aşılama ile Türkiye’de artık görülmeyen hastalıkların, Suriyeli göçmenler ile Türkiye’de tekrardan ortaya çıktığını ve hijyen kurallarına daha az önem verdikleri için daha sık Suriyeli hastalar ile ilgilenmek zorunda kaldıklarını belirttiler. Katılımcıların bir kısmı, Türkiye vatandaşları muayene ücreti öderken Suriyeli göçmenlerin hiçbir ücret ödmeden sağlık kurumlarından hizmet almalarından rahatsızlık duyduklarından ve kendi ülkelerinde haksızlığa uğradıklarından söz ettiler. Bu tür durumların yerel halk ile Suriyeli göçmenler arasında var olan gerginliği arttırdığını ve yerel halkın bakış açısını olumsuz yönde etkilediğini söylemek mümkündür.

5.5.5. Eğitime dair analizler

Yapılan araştırmalara göre 2020 yılı itibari ile anaokulunda 35 bin 553, ilkokulda 338 bin 807, ortaokulda 222 bin 703 ve lisede 89 bin 518 Suriyeli öğrenci eğitim görmektedir (Mülteciler Derneği, 2021). Katılımcılara eğitim konusundaki düşünceleri sorulduğunda neredeyse bütün katılımcılar; Suriyeli çocuklar ile Türkiye vatandaşı çocukların aynı sınıflarda eğitim görmesinden memnun olduklarını, çocukların birbirlerine ve birbirlerinin kültürlerine kolayca adapte olduklarını ifade ettiler. Eğitim sektöründe olan katılımcılar; Suriyeli çocukların savaşa rağmen iyi bir eğitim geçmişi ile geldiklerini, çoğunlukla sınıfa kolay uyum sağladıklarını, dil öğrenimi konusunda zorlanamadıklarını belirttiler. Sınıfında Suriyeli öğrenciler olan K17 şu ifadeleri kullandı:

K17: *“Sınıfımdaki Suriyeli çocuklar şaşırtıcı derecede iyi Türkçe ve İngilizce konuşuyorlar. Derslerine çok sıkı çalışıyorlar. Öğretmenlerine karşı çok saygılılar. Genellikle çekingen ve sessizler, akranlarıyla ilişki kurmaya çekindiklerini gözlemliyorum. Okulumuzun rehberlik servisi bu konuda çalışmalar yapıyor.”*

Ancak çocuklarının Suriyeli öğrencilerle aynı sınıfta eğitim almalarından rahatsızlık duyduklarını belirten katılımcılar da oldular. Zaten kalabalık olan sınıfların daha da kalabalıklaştığını, Suriyeli öğrencilerin hijyen konusunda dikkatli olmadıkları için öğrencilerinin sağlığından endişe duyduklarını ve öğrencilerine kötü örnek olduklarını belirttiler. 5. Sınıfta eğitim gören öğrenci annesi K13 bu konudaki görüşlerini şu ifadeler ile belirtti:

K13: “Çocuklarımın Suriyeliler ile aynı sınıfta olmasını istemiyorum. Bu yaşlarda çocuklar çok çabuk etkileniyorlar; birbirlerinden kavgayı, küfür etmeyi öğreniyorlar. Bizim çocuklarla sürekli kavga ediyorlar. Velilerini okula çağırınca da gelmiyorlar. Sürekli çocuk yapıp sokağa bırakıyorlar. Sonra gelip bizim çocukların başına bela oluyorlar. Geçen yıl benim çocuklara bit bulaştı. Doğru dürüst ilgilenmiyor anne babaları, böyle hastalık bulaşiyor.”

Görüşmeler sonucunda çoğunlukla çocukların birbirleri ve okulları ile uyum sağladıkları gözlemlenmiştir. Ancak velilerin aynı ölçüde uyum sağlayamadıkları ve öğrencileri ile yeteri kadar ilgilenmediklerinden şikâyetçi olan bazı katılımcılar, çok çocuk sahibi oldukları için Suriyeli göçmenlerin, çocuklarının fiziksel ve ruhsal gelişimleri ile yeteri kadar ilgili olmadıklarını ifade ettiler. Suriyeli çocukların eğitimi için daha fazla maddi ve manevi kaynak sağlanması gerektiğini düşünen katılımcılar, bu konuda pozitif tutum sergilediklerini ancak devletin özellikle artan sınıf mevcutları için destek sağlaması gerektiğini ifade ettiler. Ancak katılımcıların çoğu üniversite eğitimi konusunda aynı pozitif tutuma sahip değil. Yapılan araştırmalara göre 2018-2020 yılları arasında devlet üniversitelerinde 73 bin 570 Suriyeli öğrenci eğitim görmektedir (Mülteciler Derneği, 2021). Türkiye’ye gelen göçmenlerin iyi eğitim almaları konusunda hemfikir olan katılımcıların 23’ü üniversiteye kabullerde Suriyeli göçmenlere yönelik pozitif ayrımcılık yapıldığını ve bundan rahatsızlık duyduklarını belirttiler.. Üniversite son sınıf öğrencisi olan K8 düşüncelerini şu şekilde ifade etti:

K8: “Ben üniversiteye girebilmek için yıllarca ders çalıştım, sınavlara girdim. Suriyeliler ise hiçbir sınava girmeden ya da basit dil sınavlarına girerek istedikleri üniversitenin istedikleri bölümüne girebiliyorlar. Haksızlık değil mi bu? Üstelik eğitimin kalitesini düşürüyorlar. Doğru dürüst eğitim almadan mezun oluyorlar. Ben

olsam Suriyeli bir doktora gitmem mesela. Ya da çocuğuma Suriyeli bir öğretmenin ders vermesini istemem. Milyonlarca öğrenci emek harcıyor yıllarca, üniversiteyi bitirmek için ter döküyor. Suriyeliler rahatça diploma alıyorlar. Bu hiç adil değil. Üstelik Suriye diplomaları hemen burada kabul görüyor ve işe başlıyorlar. Biz yurtdışına gitmeye kalkınca diplomamızı kabul ettirene kadar, vize alana kadar kırk takla atıyoruz. Türkiye, kendi insanına Suriyeliler kadar değer vermiyor.”

Katılımcıların çoğunluğu bu durumdan memnun olmadıklarını ifade ettiler. Katılımcıların bazıları; Suriyeli göçmenlere eğitim verilmesi gerektiğini ancak Türkiye’deki öğrenciler ile aynı sınava girmeleri gerektiğini belirtirken bazı katılımcılar Suriyeli göçmenlere ayrı okullarda eğitim verilmesi gerektiğini ifade ettiler. Katılımcıların en çok odaklandıkları konular; Suriyeli öğrencilerin üniversitelere kabulleri, mezuniyet sonrasında işe kabulleri ve Suriye’deki diplomaların Türkiye’deki geçerliliği oldu. Katılımcılar, özellikle Türkiye’de “diplomalı işsiz” sayısı bu denli fazla iken Türkiye vatandaşlarının kabul edilmesi gereken işlerde Suriyeli göçmenlerin çalışmalarından rahatsız olduklarını belirttiler. Özellikle devlet kurumlarına Suriyeli çalışan alımından şikâyetçi olduklarını ifade ettiler. Okul öncesi öğretmenliği bölümü mezunu olan K4 şikâyetini şu sözler ile belirtti:

K4: *“Türkiye cumhuriyeti vatandaşı olup, bir Türk üniversitesinden diplomamı almama rağmen KPSS’ ye girip, mülakata katılıp gene de atanamıyorum. Türkiye’de benim gibi atanamayan 700 bin öğretmen var. Ama Suriyeli öğretmenler işe alınıyor. Devlet okullarında ders veriyorlar. Bu kadar atanamamış öğretmen dururken Suriyeliler neden işe alınıyor? Bu büyük adaletsizlik.”*

Özet olarak Mardinlilerin, Suriyeli göçmenlerin şehre gelişi ile eğitim alanında gerçekleşen değişikliklerden kısmen memnun oldukları ancak halen bu durumu zorunluluk olarak kabul ettikleri ve Suriyeli göçmenlere yönelik gerçekleştirilen eğitim politikalarının, Türkiye cumhuriyeti vatandaşlarını mağdur ettiğini düşünen büyük bir kitlenin var olduğunu söyleyebiliriz.

5.5.6. Şehirleşmeye dair analizler

Mardin şehir olarak tarihi ve modern mimariyi bünyesinde birlikte barındıran, yüzyıllardır süren tarihi gelenek görenekleri yaşattığı gibi gelişmeye ve modernleşmeye açık bir şehir olarak nitelendirilebilir. Kozmopolit yapısı ile birçok farklı kültürü bünyesinde barındırmış, tarih boyunca yerleşmiş olan milletlerin sosyo-kültürel yapısı ile şekillenmiş ve şu anki kentsel dokusu meydana gelmiştir. 2011 yılından bu yana Suriye'den Türkiye'ye yapılan göçler neticesinde Mardin şehri de mimari, kentsel, sosyo-kültürel yönden değişiklikler yaşamıştır. Bu değişiklikleri gözlemleyip gözlemlemedikleri ve bu konudaki genel görüşleri sorulduğunda katılımcıların 11 tanesi şehirde büyük çaplı bir değişiklik gözlemlemediklerini belirttiler. Katılımcılar, Mardin' de daha öncesinde var olan Arap ve Kürt kültürünün, Suriye'den gelen Arap ve Kürt göçmenlerin kültürel ve sosyal yapısı ile benzer olduğunu ifade ettiler.

Katılımcılardan biri; sokakta kimin Suriyeli olduğunu anlamının zor olduğunu, artık Suriyeli göçmenlerin Mardinliler gibi giyinip, konuşup, Mardinliler gibi davrandıklarını gözlemlediğini belirtti. Bu sebeple Mardin'in kentsel anlamda gözle görülür bir değişiklik göstermediğini dile getirdiler. Geri kalan 19 katılımcı, Suriyeli göçmenlerin gelişi ile Mardin'in şehir yapısında gözle görülür değişimler olduğunu, kentin var olan dokusunun olumsuz şekilde değişiklik gösterdiğini belirttiler. Daha ucuz olduğu evler bulunduğu için yerli halkın, "Yukarı Mardin" ya da "Eski Mardin" olarak tanımladığı bölgeye yerleşen Suriyeli göçmenlerin popülasyonunun giderek artması ile bölgede bir çeşit etnik izolasyonun ortaya çıktığı görülmektedir. Öyle ki zamanla bu bölgeler, yerel halk tarafından "Suriyeli mahalleleri" olarak anılmaya başlanmıştır. Bu çeşit bir etnik izolasyon, yerli halk ile göçmenler arasındaki etkileşimi azaltmış ve göçmenlerin adaptasyon sürecini etkilemiştir. Bu bölgeler aynı zamanda Mardin'in tarihi ve turistik yerlerine yakın oldukları için birçok katılımcı, Mardin' in tarihi imajının zedelendiğinden şikâyetçi olmuşlardır. Var olan Süryani, Kürt, Arap ve Türk kültürel mirasının Suriyeli göçmenlerin yaşam tarzından farklı olduğunu ve Mardin'in yılların birikimi ile oluşmuş olan barışçıl ve antik dokusunun zarar gördüğünü belirttiler. Belirtilen bölgede esnaflık yapan K11 şu ifadeler ile düşüncesini açıkladı:

K11: “ Yukarı Mardin' de dükkânım var. Eskiden burası yazın turist dolardı. Artık çok az turist var. Suriye' ye yakın olduğu için güvenlik endişesi ile çok az turist geliyor. Gelenler de eski havasını yakalayamadıklarını söylüyorlar. Memlekette Mardinliden çok Suriyeli var. Sokaklar dilenci dolu. Her yerde Suriyelilerin dükkânları ve kaçak mallar satıyorlar. İşlerimizi çok etkiledi bu durum. Bir an önce ülkelerine dönmelerini istiyoruz.”

Maddi durumu yetersiz olan Suriyeli göçmenler belli bir bölgeye yerleşirken daha zengin olan tabakanın şehrin diğer bölgelerine dağıldığını gözlemlemek mümkün. Bu durumun emlak sektöründe bir yoğunluğa sebep olduğunu düşünen katılımcılar, ev fiyatlarının artmasının nedenlerinden biri olarak Suriyeli göçmenlerin bölgeye yerleşimlerini gösterdiler.

Katılımcılar ayrıca şehirde dilenci sayısının çok arttığını ve bu durumun şehrin imajını ve güvenliğini olumsuz yönde etkilediğini ifade ettiler. Katılımcılar, şehirdeki nargile kafe türü işletmelerin artmasının ve nargile vb. tütün ürünlerinin kullanımının artmasının gerekçesi olarak da Suriyeli göçmenleri gösterdiler. K12 şu sözler ile fikrini beyan etti:

K12: “Suriyelilerin en çok yaptıkları şey parklarda, kafelerde oturup nargile içmek. Her yer nargileci oldu. Artık hiç bir parka, ormanlık alana çocuklarımızla gidemez olduk. Her yerde 5-6 Suriyeli genç erkekler oturmuş, nargile içiyorlar. Çocuklara, gençlere kötü örnek oluyorlar. Üstelik genç kızlarımızı rahatsız ediyorlar. Benim ülkemde savaş varken, başka memlekette oturup böyle keyif yapmazdım. Vatan sevgisi eksik onlarda.”

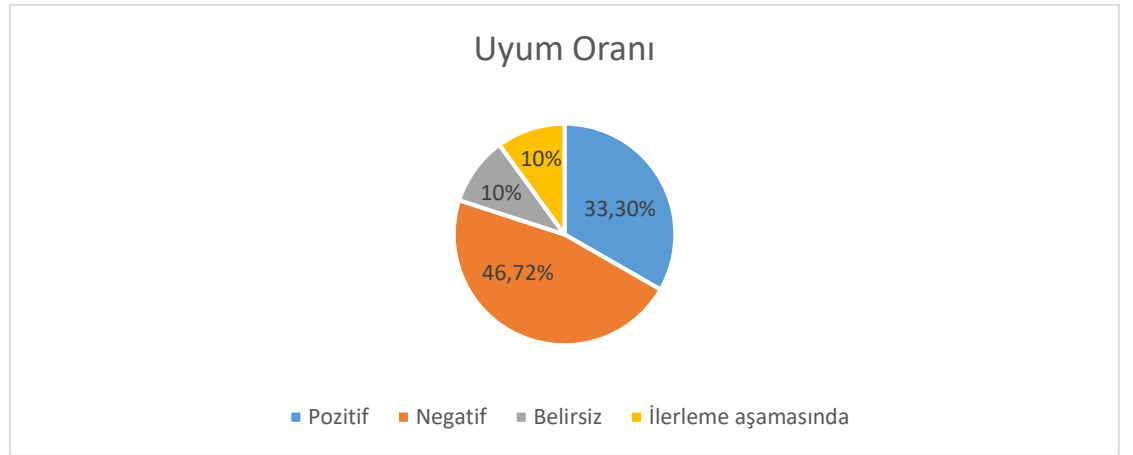
Katılımcılar ayrıca şehirdeki birçok tabelada Arapça yazılar olduğunu, sokakta en fazla konuşulan dilin Arapça olduğunu ve bu durumun Mardin' i bir Türk şehri değil Arap kenti gibi gösterdiğini belirttiler. Resmî kurumlarda Arapça bilen tercümanlar olmasını pozitif bir gelişme olarak değerlendirenler olduğu gibi bundan rahatsızlık duyduğunu belirtenler de oldu. Özellikle bazı Kürt katılımcılar, yerlisi oldukları şehirde yıllardır resmi kurumlarda Türkçe bilmedikleri için sıkıntı yaşarken Suriyeli göçmenlere bu konuda yardım edilmesini etnik ayrımcılık olarak değerlendirdiler. K7 düşüncelerini şu sözler ile belirtti:

K7: “Biz kaç kuşaktır buradayız. Yıllardır Kürt olduğumuz için ikinci sınıf vatandaş muamelesi gördük, birçok adaletsizliğe maruz kaldık, kendi memleketimizde kendi dilimizi konuşamadık. Ama şimdi görüyorum ki devlet Suriyeliler için özel tercümanlar tutuyor, onlara özel muamele yapılıyor. Onlar da mağdur, onlara elbette ki yardım edilsin. Ancak ben Kürtçe konuştuğum için dışlanırken Araplara neden özel muamele yapılıyor?”

Katılımcıların bu tür ifadeleri göçmenlere yönelik algıyı şekillendiren faktörlerden birinin etnik yapı olduğunu gösteriyor. Göç edilen toplumdaki azınlık grupların göç edenler ile empati kurması kolaylaşırken aralarında azınlık politikalarının sebep olduğu bir çıkar çatışması ve negatif bir bakış açısı ortaya çıkabilir.

5.5.7. Sosyal ve kültürel kabule dair analizler

Mardin’deki yerel halkın yaklaşık yarısının Suriyeli göçmenlere yönelik devlet politikasından memnun olduklarını geri kalan yarısının bu politikanın revize edilmesini istediklerini söyleyebiliriz. Yapılan bu çalışmanın ve görüşmelerin temel amacı; Mardin’deki yerel halkın, Suriyeli göçmenlere yönelik algısını belirleme ve iki topluluk arasında sosyal uyum olup olmadığını ve bu uyumun ne düzeyde olduğunu belirlemektir. Bu amaçla farklı etnik, ekonomik ve sosyo-kültürel yapıda olan 30 katılımcıya şu soru yöneltildi: “Mardin’deki yerel halk ile Suriyeli göçmenler arasında sosyal uyumun gerçekleştiğini düşünüyor musunuz?”

Şekil-2: Görüşme Sonucunu Katılımcılar ile Suriyeli Göçmenler Arasındaki Sosyal Uyum Oranları

Katılımcıların cevapları grafikte görüldüğü üzere çoğunlukla sosyal uyumun sağlanmadığını göstermektedir. Katılımcıların 3'ü konu hakkında fikir beyan etmezken, 3'ü sosyal uyumun zamanla sağlanabileceğini, bu yönde olumlu bir sürecin var olduğunu ancak çok yavaş ilerlediğini belirtti. 10 katılımcı 2011'den bu yana Mardin'e gelen Suriyeli göçmenlerin zamanla adapte olduklarını, kişinin Suriyeli ya da Türk olduğunun artık ayırt edilemediğini ifade ettiler. Özellikle Mardin'in coğrafi ve kültürel olarak Suriye'ye yakın olması, iki topluluğun Kürtçe ve Arapça gibi ortak dilleri paylaşması ve çoğunlukla aynı dini inanca sahip olmalarının bu uyum sürecine katkı sağladığı dile getirildi. Özellikle genç yaşta Türkiye'ye gelen göçmenlerin hızlıca Türkçe öğrenerek, Türk yaşam biçimini kolayca benimsedikleri ve yerel halk ile sosyal ilişkiler kurdukları belirtildi. %100 bir kaynaşma sağlanmamış olsa da Mardin halkı ile Suriyeli göçmenlerin etkileşimde bulunarak, kültürel paylaşımlar ile gelişmekte olan bir sosyal uyum oluşturduklarını dile getirdiler. K5 fikirlerini şu şekilde ifade etti:

K5: *“Bizimle onlar arasında bir şekilde uyum sağlandı. İki topluluk arasında evlilikler, arkadaşlıklar, aile bağları oluştu. Birbirimizden birçok şey öğrendik, her iki toplum da değişti. Artık sokakta gördüğümüz birinin Suriyeli olup olmadığını anlayamıyoruz. Farklılıklar olsa da birbirimize alıştık ve beraber yaşamayı öğrendik.”*

Katılımcıların yaklaşık yarısı, Suriyeli göçmenler ile yerel halk arasında uyum olmadığını ve bunun gerçekleşmesinin mümkün olmadığını ifade ettiler. Bu uyum eksikliğinin en temel sebebinin; Suriyeli göçmenlerin misafir olarak görülmesi ve geçici bir yaşam şeklinin benimsenmesi olduğunu ifade ettiler. Çeşitli benzerlikler olsa da Suriyeli göçmenlerin farklı bir etnik topluluk olduğunu ve bu sebeple örf adetlerinin, gelenek göreneklerinin, giyinişlerinin, aile yapılarının, yaşam tarzlarının Türk vatandaşlarından çok farklı olduğunu dile getirdiler. Ayrıca savaştan kaçtıkları için yeni yerleştikleri ülke vatandaşları ile aralarında büyük bir ekonomik farklılık olduğunu belirten katılımcılar, Suriyeli göçmenlerin kendi aralarında gruplaştıklarını ve yerel halk ile iletişim kurmaktan kaçındıklarını ifade ettiler. K20 görüşlerini şu sözler ile belirtti:

K20: *“Suriyeliler ve bizler arasında uyumdan söz edebilmek için öncelikle ‘biz ve onlar’ diye ayırım yapmayı bırakmamız gerekiyor. Ancak böyle bir durum söz*

konusu değil. Onlar bizden çok farklılar, kendi kültürleri ve yaşam biçimleri var ve bunu değiştirmeden Türkiye’de yaşatmak istiyorlar. Biz de onların ülkelerine geri gitmelerini istiyoruz. Bu yüzden herhangi bir bağ kurmaya ya da uyum sağlamaya çalışmıyoruz. Zorunlu bir misafirlik olarak görüyoruz. Aramızda dil, kültür ve ekonomik sınıf farklılığı var. Bu yıllar içerisinde daha da büyüyecek bir farklılık.”

Özet olarak katılımcıların çoğunlukla Suriyeli göçmenler ile sosyal bir uyum gerçekleştirmediklerini ve bu yerleşimin geçici olmasını ümit ederek Suriyeli göçmenlere karşı mesafelerini koruduklarını söylemek mümkündür. Son olarak katılımcılara Suriyeli sözcüğünün kendilerine çağrıştırdığı düşünceleri ifade etmeleri istendiğinde bazı kelimelerin özellikle çok sık kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu kelimeleri inceleyerek Mardin’deki yerel halkın Suriyeli göçmenlere yönelik algısını belirlemek mümkün olacaktır. Görüşmeler esnasında Suriyeli göçmenlerden bahsederken katılımcıların en sık kullandıkları olumlu ve olumsuz kelimeler tabloda belirtilmiştir:

Tablo-8: Mardinli Yerel Halkın Suriyeli Göçmenleri Tanımlamak İçin Kullandıkları Sözcükler.

Olumlu	Olumsuz
Misafir	Savaş
Komşu	Dilenci
İhtiyaç sahibi	Göçmen
Din kardeşi	Tehdit
Empati	Ucuz iş gücü
Yardım	Yurtsuz
	Görgüsüz
	Müsrif
	Çok çocuklu
	Yoksul
	Kalabalık
	Acıma
	Mülteci

	Kaçak
	Keyif düşkünü
	Kirli
	Mağdur
	Yabancı
	Sığınmacı
	Farklı

Tabloya bakarak katılımcıların Suriyeli göçmenler hakkındaki algılarının çoğunlukla negatif olduğunu ve Suriyeli göçmenleri yabancı olarak gördüklerini söylemek mümkündür. Katılımcılar sıklıkla bizler ve onlar şeklinde ayrıştırıcı kelimeler kullanmış, Suriyeli göçmenleri zorunlu misafirler olarak gördüklerini ancak bu misafirliğin gereğinden fazla uzadığını ifade etmişlerdir. Savaştan kaçmanın yurtseverlik ve vatanperverlik gibi ilkelere karşı olduğundan sıkça söz eden bazı katılımcıların özellikle yetişkin Suriyeli göçmenleri savaştan kaçmak ile suçladıkları ve bu sebeple onlara yönelik olumsuz bir algı geliştirdiklerini söylemek mümkündür. Ayrıca gündelik yaşantılarında karşılaştıkları Suriyeli göçmenler ile minimum düzeyde sözel etkileşim kurdukları ve bu sebeple gözlemlerinden yola çıkarak olumsuz yargılarda sıklıkla buldukları gözlemlenmiştir. Katılımcıların bir kısmı; park, kafeterya ve alışveriş merkezlerinde karşılaştıkları Suriyeli göçmenlerin yaşam biçimlerinin fazlasıyla rahat olduğunu, Suriyeli göçmenlerin göç ettikleri ülkeye katkıda bulunmak yerine sürekli bir lüks tüketim içerisinde olduklarını belirttiler. Ayrıca Suriyeli göçmenlerin göç ettikleri ülkenin dilini öğrenmek, toplum kurallarına uymak, Türk aile yapısını örnek almak gibi yöntemler ile uyum sağlamaya çalışmaları gerektiğini ancak bunu gerçekleştirmediklerini dile getirdiler.

Zor şartlar altında yaşamını sürdüren Suriyeli göçmenlerde doğum oranının yüksek olması, çocukların eğitim ve öğretimi konusunda gerekliliklerin yerine getirilmemesi aile planlaması ve çocuk yetiştirme konularında yerli halkın Suriyeli göçmenlere yönelik bakış açısını olumsuz anlamda etkilemektedir. Suriyeli ebeveynlerin, çocukları ve aileleri ile ilgilenmedikleri algısı aile ilişkilerine çok önem veren Mardin halkının olumsuz fikirlerini pekiştirmektedir. Ayrıca Suriyeli göçmenler

ülkeye gelişi ile paralellik gösteren ekonomik sıkıntılarının artışı, insanların göçmenleri sorunun kaynağı olarak tanımlamasına sebep olmakta ve sosyal kabullenışı zorlaştırmaktadır. Suriyeli göçmenlere yapılan yardımlar ve ayrıcalıkların medyada geniş yer tutması ve suç oranının göçmenler ile ilişkilendirilmesi de bu olumsuz algıyı pekiştirmektedir.

Bunun yanı sıra katılımcıların, Suriyeli göçmenlere karşı empati duydukları ve sık sık göçmenlerin savaş mağduru olduklarını dile getirdikleri gözlemlenmiştir. Özellikle kadın ve çocuk göçmenlerin yaşadıkları zorlukları anladıklarını ifade eden katılımcılar, Suriyeli göçmenler ile iletişim kurarken sıklıkla bu mağduriyeti hatırladıklarını dile getirmişlerdir. Göçmenleri tanımlarken; çoğunlukla “komşumuz”, “din kardeşlerimiz”, “sığınmacılar” gibi sözcükleri kullanan katılımcıların Suriyeli göçmenlere yönelik daha olumlu bir bakış açısına sahip oldukları gözlemlenmiştir.

Suriyeli göçmenlerin kalabalık nüfuslarından dolayı hayatlarını idame ettirmek için zor şartlar altında çalıştıklarını, yurtlarını kaybettikleri için bir arayış içinde olduklarını belirten katılımcılar, Suriyeli göçmenlere yardım etmenin insani bir sorumluluk olduğunu ifade ettiler. Empati kuran ve vicdan sahibi hiçbir kimsenin Suriye’de yaşananlara ve mültecilerin yaşadıkları zorluklara karşı kayıtsız kalamayacağını dile getiren katılımcılar, bu sebeplerle memnun olmasalar dahi ev sahipliği rolünü üstlenerek göçmenlere hoşgörü ile yaklaşılması gerektiğini ifade ettiler.

Suriyeli göçmenlere yönelik olumlu ve olumsuz bakış açısına sahip bütün katılımcıların ortak noktası, en kısa sürede güvenliğin sağlanarak göçmenlerin ülkelerine dönmelerine yönelik temennileri olmuştur. Göçmenlerin ülkedeki varlıklarının sorunlara yol açtığını belirten katılımcılar, zorunlu hal ortadan kalkar kalkmaz ülkelerine dönmeleri gerektiğini ifade ettiler. Bu sebepler ile vatandaşlık verilmesi ve kalıcı iş imkânlarının sunulması konusunda olumsuz düşündüklerini belirttiler. Katılımcılar çoğunlukla hoşgörülü ve yardımsever bir millet olarak gerekli yardımların yapıldığını ancak farklı bir milletten olan göçmenler ile tam bir sosyal uyumun gerçekleşmeyeceğini ifade ettiler.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye cumhuriyeti vatandaşlarının Suriyeli göçmenlere yönelik algısını Mardin örneği üzerinden belirlemek ve anlamak amacı ile gerçekleştirilen bu çalışmada Suriyeli göçmenler ile Mardin ilindeki halkın birbiri ile uyumu ve göçmenlere yönelik algısı ölçülmüştür. Yaklaşık on yıllık bir göç hareketi sonucunda Türkiye'ye göç eden ve büyük çoğunluğu kalıcı olarak yerleşen Suriyeli göçmenlerin yerleştikleri toplum üzerindeki etkileri, bu göç sonucunda meydana gelen ekonomik, kültürel ve sosyal değişimler ve bunların sonucunda ortaya çıkan göçmen algısı incelenmiştir. Bu amaçlar ile görüşme metodu kullanılarak, katılımcılara açık uçlu sorular sorulmuş ve genel bir göçmen algısı belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın sonuçlarının uyum politikalarına kaynak teşkil etmesi amaçlanmıştır.

Çalışma sonucunda yerel halkın Suriyeli göçmenler ile beraber yaşamaktan çoğunlukla rahatsızlık duydukları ve bu zorunlu misafirliğin en kısa sürede sonlanmasını temenni ettikleri anlaşılmaktadır. Katılımcıların cevapları doğrultusunda yerel halk ile Suriyeli göçmenlerin aynı şehirde olmalarına rağmen yeteri kadar etkileşimde bulunmadıklarını söylemek mümkündür. Suriyeli göçmenler ile aile veya arkadaşlık ilişkilerinin azami düzeyde olduğunu ve çoğunlukla sadece iş ilişkisi geliştirildiğini söylemek mümkündür. Bu şekilde minimum etkileşim olması, toplulukların gruplaşmasına ve grupların birbirine karşı önyargılı tutum sergilemesine yol açabilmektedir. Bu sebeple yerel halk ve Suriyeli göçmenlerin daha fazla etkileşim kurmasını sağlayacak kaynaştırma ve uyum politikalarının izlenmesi tavsiye edilmektedir.

Bu alandan daha önce yapılan araştırmalar ile karşılaştırıldığında, Mardin halkının Suriyeli göçmenleri kabulünün diğer şehirlere oranla daha kolay gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Mardin'in tarihi, coğrafi konumu, din çeşitliliği ve kozmopolit yapısı yerel halkın bu tür göç hareketlerine alışmasını ve daha hoşgörülü bir tutum sergilemesini sağlamıştır. Mardin'de Arapça, Kürtçe ve Türkçe'nin günlük yaşantıda kullanılması, Suriyeli göçmenlerin dil sorunu yaşamasının önüne geçerken dil farklılığından doğabilecek bazı anlaşmazlıkları da önlediğini söylemek mümkündür. Coğrafi yakınlık nedeni ile çoğu ailede uzak veya

yakın Suriyeli akrabaların varlığı da göçmenlere yönelik bakış açısını olumlu yönde etkilemiştir. Sosyal uyum sürecinde en fazla rol oynayan diğer bir faktör de ortak dini inançlardır. Katılımcıların çoğu Suriyeli göçmenleri ‘din kardeşleri’ olarak tanımlamış ve bu durum pozitif bir algının oluşmasını sağlamıştır.

Yaşanan travmatik olaylar sonucunda ülkelerinden kaçan bu insanlar ile empati kurmaya çalışsa da yerel halkın önceliği ‘biz’ olarak tanımladıkları kendi ülke vatandaşları olmuştur. Bu sebeple Suriyeli göçmenleri tanımlarken sıklıkla ‘onlar’, ‘mecburi misafirlik’ vb. kelimeler kullanıldığı gözlemlenmiştir. Görüşmeler sonucunda, yerel halkın Suriyeli göçmenleri çoğunlukla negatif anlamda ötekileştirdikleri ve buradaki yaşantılarına geçici gözle baktıkları görülmektedir. Suriyeli göçmenler, ekonomik ve toplumsal birçok alanda göç ettikleri bölgeleri etkilemiş ve değişikliklere yol açmıştır. Nüfus artışı, ekonomik daralma, sektörel rekabetin artması, devlet kurumlarının çalışma şekillerindeki değişiklikler, etnik ve demografik değişimler, güvenlik, aile ve toplum yapısı gibi konularda göç ettikleri topluma etki etmişlerdir. Büyük kapsamlı bu etkiler yerel halkın kaygı düzeyinin artmasına ve Suriyeli göçmenleri birer tehdit olarak görme eğilimi göstermelerine neden olmuştur.

Katılımcılardan alınan görüşlere göre Suriyeli göçmenlere yönelik olumsuz algının en büyük sebebi ekonomik endişelerdir. Var olan ekonomik sorunlar, toplumdaki gerginliğin artmasına ve bu sorunların sorumlusu olarak göçmenlerin kabul edilmesine yol açmıştır. Göçmenlere yapılan devlet yardımlarını destekleyenler olduğu kadar ekonomik gerilemeye sebep olduğunu düşünenler de mevcuttur. Bu yardımlar, verilen haklar ve göçmen politikalarının yerli halkın Suriyeli göçmenlere karşı memnuniyetsizliğinin artmasına yol açtığını söylemek mümkündür. Katılımcıların Suriyeli göçmenlere vatandaşlık hakkı tanınması konusunda net olumsuz tavır sergilemeleri bu memnuniyetsizliği açıkça göstermektedir. Bu sebeple özellikle Suriyeli göçmenlerin yoğunlukta olduğu şehirlerde ekonomik kalkınmaya önem verilmesi ve iş imkânlarının artırılması gerekmektedir. Sınır bölgesi kenti olması sebebi ile pek çok yasadışı göçmenin ilk yerleşim yeri olan Mardin’de yerel halkın güvenlik endişesi duyduğu ve Suriyeli göçmenleri olası suçlu olarak algıladıkları gözlemlenmiştir. Basın ve medya kuruluşlarının Suriyeli göçmenler hakkında ayrıştırmacı ve suçlayıcı bir dil kullandıkları bu durumun genel algıyı olumsuz

etkilediği belirlenmiştir. Bu endişenin giderilmesi için bölgedeki güvenlik tedbirlerinin arttırılması ve medya denetlemesi yapılması gerekmektedir.

Çalışma sonucunda Suriyeli göçmenlerin okul, hastane, üniversite gibi devlet kurumlarından yararlanmalarının, yerel halkın hizmet alma verimliliğini azalttığı ve memnuniyetsizliğe yol açtığı gözlemlenmiştir. Üniversitelere kabulde Suriyeli göçmenlere yapılan pozitif ayrımcılığın tepkilere yol açtığı görülmektedir. Bu sebeple üniversite kabul şartlarının yeniden değerlendirilmesi tavsiye edilmektedir. Sağlık kuruluşlarında ve okullarda artan iş yükünün azaltılmasına ve düşen hizmet kalitesinin arttırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Suriyeli göçmenlere yönelik olumsuz tutum oluşmasının bir diğer sebebi; toplumun var olan örf, adet ve aile yaşantısına aykırı durumlardır. Özellikle Suriyeli kadınların geçimlerini sağlamak için Türk toplum yapısına uymayan işlerde çalışmaları veya yasadışı evlilikler yapmaları, artan çocuk işçi ve dilencilik nedeniyle yerel halkın Suriyeli göçmenleri toplum ahlakını bozan unsurlar olarak görmelerine sebep olmuştur. Türk aile yapısından farklı olan yapıları nedeni ile Suriyeli aileler ve çocuklar ile iletişim kurmak güçleşmiş ve toplumsal mesafe giderek artmıştır. En kısa süre içerisinde Suriyeli göçmenler ile bağdaştırılan yasadışı eylemlere müdahale edilmesi ve ailelerin ve çocukların gerekli eğitimleri alması sağlanmalıdır.

Çalışma sonucunda elde edilen bilgilere göre, Mardin'deki yerel halkın Suriyeli göçmenlerin şehirlerinde ikamet etmelerinden memnun olmadıkları, Suriyeli göçmenleri geçici ve zorunlu misafir olarak gördükleri, sosyal ve toplumsal bir uyum sağlamaya çalışmadıkları ve en kısa sürede bu birlikte yaşama mecburiyetinin ortadan kalkmasını temenni ettiklerini söylemek mümkündür. Suriyeli göçmenlerin ülkelerine geri dönmeyeceklerine dair güçlü fikirlere sahip olmalarına rağmen vatandaşlar, göçmenleri toplumun kalıcı bir parçası olarak kabul edip iletişim geliştirmeyi ret etmektedirler. Bunun gerekçesi olarak; farklı millet, kültür, örf, adet, dil, gelenek ve toplumsal yapıya sahip iki topluluğun ani ve yoğun olarak gelişen süreçten dolayı beraber yaşamaya zorlanmasını göstermek mümkündür. Bu çalışmanın sonucunda, Mardin'deki yerel halkın Suriyeli göçmenlere yönelik algısının çalışmada belirtilen etmenler dolayısı ile olumsuz olduğu gözlemlenmiştir. Bu algının değişmesi ve sosyal uyumun sağlanması için yerel halkı kapsayan eğitim ve sosyal uyum çalışmalarının hayata geçirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Abu'l-Farac, G. (1999). *Abu'l-Farac Tarih*. (Ö. R. Doğrul, Çev.) Ankara.
- Alarçin, K. (2019). Uluslararası Göç Hareketlerinde Türkiye'nin Konumu; Uluslararası Göç Ve İç Göçün Karşılılaşması, Kentsel Gerilim: Şanlıurfa Ve Gaziantep Örneği,. *T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Doktora Tezi*, s. 16. İstanbul.
- Andiç, H. (2018). Kamu Çalışanlarında Göçmen Algısı Toplumsal Kabul Ve Psikolojik Entegrasyon Üzerine Bir Araştırma. *T.C. Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi Ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*. Ardahan.
- Apak, H. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Uyumu Ve gelecek Beklentileri: Mardin Örneği. *Mardin Artuklu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*, s. 30. Mardin.
- Artuk, İ. (1944). *Mardin Artukoğulları Tarihi*. İstanbul.
- Aslan, F., Aslan, E., & Atik, A. (2015). *İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi, Cilt 5(Sayı 11)*.
- Atai, Ş. (2007, Eylül). Mardin'de Çok Dillilik Ve Ana Dili Arapça Olan Çok Dillilerde Kod Değiştirimleri,. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*, s. 18.
- Avcı, A. (2020). 9-14 Yaş Çocukların Resimsel Anlatımlarında Göç Ve Göçmenlik Algısı. *TC Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Resim İş Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*. Denizli: s.25.
- Aydın, A. (2008). İktisadi açıdan bölgesel dengesizlik: Mardin ili örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(24), s. 304-312.
- Aydın, S. (2019). *Mardin Aşiret-Cemaat-Devlet*. Tarih Vakfı Yayınları.

- Bakan, İ., & Kefe, İ. (2012). Kurumsal Açıdan Algı ve Algı Yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), s. 19-34,21.
- Bayraktar, F. (2001). *T.C Kalkınma Bankası Uygun Yatırım Alanları Araştırması*. Ankara: TKB Matbaası.
- Beysanoğlu, Ş. (1987). *Anıt ve Kitabeleriyle Diyarbakır Tarihi, 2 Cilt*. Ankara.
- Biricik, S. (1974). “Mardin ve Mücavir Mıntikasının Strüktür ve Jeomorfolojisi”. *Türk Coğrafya Dergisi*, s. 16-17.
- Bitlisi, Ş. (1971). *Şerefname*. (M. Bozarlan, Çev.) İstanbul.
- Coğrafya Dünyası*. (2007). Coğrafya Dünyası: <https://www.cografya.gen.tr/tr/mardin/> adresinden alındı
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi,. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(İLKE) Güz(17)*, s.77.
- Çakı, A. (2018). Geçmişten Bugüne Türkiye'nin Göç Politikası Ve Suriyeli Göçmenler Bağlamında Göç Yönetişimi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu yönetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*, 20. Karaman, Karaman.
- Çalışkan, S. (2019). Ev Sahibi Halkın Suriyeli Göçmenlere Yönelik Tutumu:İstanbul;Sultanbeyli-Kadıköy İlçeleri. *Ev Sahibi Halkın Suriyeli Göçmenlere Yönelik Tutumu:İstanbul;Sultanbeyli-Kadıköy İlçeleri*. İstanbul.
- Çapan, F., & Güvenç, B. (2017). *Kavimler Göçü Ve Batı Roma İmparatorluğu'nun Çöküşü*. Kış.
- Çelik, M. (2011). *Mardin İli Haritası. Mardin İli 2011 Yılı Çevre Durum Raporu*. Mardin: Mardin Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü.
- Çolak, B. (2019). Suriyeli Sığınmacıların Emek Piyasasına Dahil Oluşunun Türkiyeli Emekçilerin Göçmen Algısına Etkisi. *T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal*

*Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler
Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.*

Demir, M. (2010). Mardin Şehri. *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Coğrafya Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*, s. 33. İstanbul.

Demir, O. Ö. (2015). Migration Policies, Social Concerns, and Syrian Refugees in
Turkey. Ankara.

Efendi, A. (1999). Mardin tarihi. A. Efendi içinde, *Mardin Tarihi* (s. s. 18).
Başbakanlık Güneydoğu Anadolu Projesi.

Ekinci Süleyman, T. G. (2015). *Birey ve Toplum*. Bahar.

Eklemezler, S. (2018, haziran). Toplumsal Hafıza Ve Mekan: Bulgaristan Göçmeni
Kadınların Deneyimleri Ve Bursa Göç Tarihi Müzesi. *Eskişehir Anadolu
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans
Tezi*.

El-Belazuri. (2002). *Fütuhu'l Buldan*. (M. Fayda, Çev.) Ankara.

Erdoğan, M. (2014). Syrians in Turkey: Social Acceptance and Integration Research.
Ankara.

Erdoğan, M. (2020). M. Erdoğan içinde, *Suriyeliler Barometresi 2019, Suriyelilerle
Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi* (s. 27). Orion Kitabevi.

Esir, İ., & Fit, E.-K. (2016). *Tarih*. Ocak Yayıncılık.

Evans Graham, N. J. (2007). *The Penquin Dictionary Of International Relations*.
İstanbul: Gökkubbe yayınları.

Fırlı, E. (1997). *Hariciler*. İstanbul: DİA.

Göç İdaresi. (2018). <https://www.goc.gov.tr/> adresinden alındı

Göç İdaresi. (2019). <https://www.goc.gov.tr/> adresinden alındı

- Göler, S. (2009, Haziran). Biçim, Renk, Malzeme, Doku Ve Işığın Mekan Algısına Etkisi. *T.C. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İç Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*,. İstanbul.
- Göyünç, N. (1996). *XVI. Yüzyılda Mardin Sancağı*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Gustav, C. (2016). *Analitik Psikoloji Sözlüğü*, (1. basım b.). (N. Nirven, Çev.) Pinhan yayımları.
- Honigmann, E. (1991). Nasibin. *El*, s. 983-984.
- Kınacı, S. (2011). Türkiye’de Polis Algısı Ve Algılama Yönetimi: Bir Alan Araştırması. *T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Ana Bilim Dalı Halkla İlişkiler Bilim Dalı Doktora Tezi*. İstanbul.
- Küçükkömürler, S., & Sakallı Uğurlu, N. (2017). Gruplar Arası İlişkileri Düzenlemede Sosyal Temas Kuramları: Gruplar Arası Yayılmacı Ve Hayali Temas,. *Nesne Psikoloji Dergisi, cilt 5(sayı 17)*, s. 1-31, 11.
- Kütük, A. (2006). Basılmamış Yüksek lisans Tezi. *Ortada Çağda Nusaybin Bölgesinin Siyasi Sosyal İktisadi ve Kültürel Durumu*, s.38.
- Memiş Ekrem, B. C. (2014). *Eski Çağda Göçler*. BURSA: Ekin Basım Yayım Dağıtım.
- Memiş, E., & Bülbül, C. (2014). *Eski Çağda Göçler*. Bursa: Ekin Basım Yayım.
- Minorsky, V. (1991). *Mardin*. Brill.
- Muhtaroglu, E. (2019). 1950’li Yıllarda Göç Politikaları Ve Eski Yugoslavya Makedonya Cumhuriyeti’nden Türkiye’ye Serbest Göçler. *TC Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*. İzmir.
- Mülteciler Derneği*. (2021, Ağustos 24). www.multeciler.org.tr:https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/ adresinden alındı

- MÜLTECİLER DERNEĞİ*. (2021). <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> adresinden alındı
- Nasıroğlu, M. (2010). Batılı Seyyahların Gözüyle Mardin Ve Çevresi (Mardin, Nusaybin ve Hasankeyf). *Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*, s. 8. Şanlıurfa.
- Osmanoğlu, Ö. (2016). Türk Sinemeası'nda Dış Göç Olgusu: Sosyo - Kültürel Karşılaşmalar, Kimlik Çatışması Ve Yabancılaşma,. *Marmara İletişim Dergisi*(25), 77-98.
- Özcan, D. (2016). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. *İş Ve Hayat, cilt 2*(sayı 4), s. 183-215, 199.
- Özdemir, E. (2017, Mayıs). Suriyeli Mültecilerin Türkiyede'ki Algılar. *Savunma Bilimleri Dergisi, The Journal Of Defence Sciences, cilt 16*(sayı 1), 118-119.
- Özkan, R. (2019). Göç Olgusu Ve Toplumsal Yapıya Etkisi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi XLVII*., 127-145.
- Palacioğlu, T. (2018). T. Palacioğlu içinde, *Tezer Palacioğlu, Suriyeliler AB ve Türkiye Özelinde Mülteciler* (s. 23). İTO Bilgiyi Ticarileştirme ve Araştırma Vakfı İstanbul Düşünce Akademisi, Yayın No: 2018-5.
- Sarı, E. (2010). *Kültür, kimlik, politika: Mardin'de kültürlerarasılık*. İstanbul: İletişim yayımları.
- Sputniknews*. (2021, 08 10). www.tr.sputniknews.com:https://tr.sputniknews.com/20180131/suriyeliler-en-cok-nerelere-goctu-1032054552.html adresinden alındı
- Şami, N. (1987). *Zafername*. (N. Lugal, Çev.) Ankara: TTK.
- Şeşen, R. (1987). *Selahaddin Eyyubi ve Devlet*. İstanbul.
- Şimşek, R. (2017). Türkiye'de İç Göçlerin Göç Veren Bölgelere Etkisi Ve Tersine Göç İmkanları: Kastamonu Örneği. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Doktora Tezi*, s. 46-47. İstanbul.

- T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi.* (2020). <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler> adresinden alındı
- Taşdemir, M. (2003). Mardin. *DİA*, s. 45.
- Tavernier, J. (1980). *XVII. Asır Ortalarında Türkiye Üzerinden İran'a Seyahat.* (E. Gültekin, Çev.) İstanbul.
- TDK.* (2019). <https://sozluk.gov.tr/>. adresinden alındı
- Tihrani, E. (1962). *Kitab-ı Diyarbekriyye.* (N. lugal, & F. Sümer, Çev.) Ankara.
- TUIK.* (2018). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2018-30711> adresinden alındı
- Tuncel, M. (2003). Nusaybin. *DİA, cilt 33*, s. 269.
- Türk Dil Kurumu.* (2020, 12 18). tdk.gov.tr. adresinden alındı
- Yıldız, M., & Edoğan, R. (2012). *XVIII. Ve XIX. Yüzyıllarda Mardin Yöresinin Sosyal Ve Siyasal Coğrafyası Üzerine Değerlendirmeler, Uluslararası, Ömerli Ömeran Ve Çevresi Sempozyumu Bildirileri (13-15 Mayıs 2011 Mardin.* İstanbul: Kent Işıkları Yayınları.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri Nedenleri ve Etkileri. *Turkish Studies Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 1685-1704.
- Yınanç, M. H. (1944). *Selçuklular Devri Türkiye Tarihi.* İstanbul.

EKLER

Ek-1

Mardin'deki Yerel Halkın Suriyeli Göçmenler İle İlgili Algısını Ölçmeye Yönelik Sorular

1. Kendinizi kısaca tanıtır mısınız?
2. Suriyeli göçmenlerle günlük yaşamda birebir etkileşiminiz var mı?
3. Suriyeli göçmenlerin şehrinizde yaşamaya başlaması şehirde ne gibi değişiklikler yarattı?
4. Suriyeli göçmenler ile aynı şehirde yaşamaktan memnun musunuz?
5. Suriyeli göçmenlerin şehrinizde yaşaması toplumsal hayatınızı ne şekilde etkiledi?
6. Ailenizde Suriyeli göçmen kimse var mı?
7. Suriyeli göçmenlerden birinin ailenize dâhil olması ve ya ailenizden birileri ile arkadaşlık kurması hakkında ne düşünüyorsunuz?
8. Devletin Suriyeli göçmenler ile ilgili politikaları konusunda ne düşünüyorsunuz?
9. Savaş tamamen bitince Suriyeli göçmenlerin ülkelerine döneceklerini düşünüyor musunuz? Sizce dönmeliler mi?
10. Suriyeli göçmenler ile kültürel olarak ne düzeyde yakınlık kuruyorsunuz?
11. Suriyeli göçmenlerin T.C vatandaşı olması konusunda ne düşünüyorsunuz?
12. Güvenlik, sağlık, eğitim, ekonomi, şehir planlaması konularında Suriyeli göçmenlerle alakalı olumlu veya olumsuz değişiklikler olduğunu düşünüyor musunuz?
13. Sizce Suriyeli göçmenler ve T.C vatandaşları arasında sosyal uyum var mı?
14. Sizce diğer illere göre neden Mardin'de Suriyeli göçmen sayısı fazla?
15. Suriyeli göçmenlerden bahsedince aklınıza ilk gelen kelimeler nelerdir?
16. Bu konuda belirtmek istediğiniz herhangi bir görüş var mı?

Ek – 2**Görüşme Yapılan Katılımcılarla İlgili Bilgiler**

	Yaş	Cinsiyet	Meslek	Medeni Hali	Eğitim Düzeyi	Etnik Kökeni
Katılımcı 1	32	Erkek	Kamu personeli	Bekar	Yüksek Lisans	Kürt
Katılımcı 2	22	Kadın	Özel Sektör çalışanı	Bekar	Lisans	Arap
Katılımcı 3	27	Kadın	Kamu personeli	Bekar	Lisans	Arap
Katılımcı 4	22	Erkek	Özel sektör çalışanı	Bekar	Lisans	Kürt
Katılımcı 5	48	Kadın	Ev hanımı	Evli	Lise	Arap
Katılımcı 6	28	Kadın	Kamu personeli	Bekar	Lisans	Kürt
Katılımcı 7	30	Erkek	Kamu personeli	Bekar	Lisans	Kürt
Katılımcı 8	21	Kadın	Öğrenci	Bekar	Lise	Kürt
Katılımcı 9	27	Kadın	Kamu personeli	Evli	Lisans	Arap
Katılımcı 10	31	Kadın	Kamu personeli	Evli	Lisans	Kürt
Katılımcı 11	58	Erkek	Esnaf	Evli	İlköğretim	Kürt
Katılımcı 12	27	Erkek	Kamu personeli	Bekar	Lisans	Türk
Katılımcı 13	40	Kadın	Ev hanımı	Evli	İlköğretim	Kürt
Katılımcı 14	28	Erkek	Esnaf	Evli	Önlisans	Kürt
Katılımcı 15	37	Kadın	Ev hanımı	Evli	İlkokul	Arap
Katılımcı 16	20	Kadın	Öğrenci	Bekar	Lise	Arap
Katılımcı 17	26	Kadın	Kamu personeli	Bekar	Yüksek lisans	Arap
Katılımcı 18	52	Erkek	Özel sektör	Evli	Lise	Kürt
Katılımcı 19	39	Kadın	Kamu personeli	Evli	Üniversite	Türk

Katılımcı 20	27	Kadın	Özel sektör çalışanı	Bekar	Üniversite	Kürt
Katılımcı 21	19	Erkek	Öğrenci	Bekar	Lise	Türk
Katılımcı 22	26	Erkek	Serbest Meslek	Bekar	Üniversite	Kürt
Katılımcı 23	51	Erkek	Kamu personeli	Evli	Üniversite	Arap
Katılımcı 24	46	Kadın	Ev hanımı	Evli	İlköğretim	Kürt
Katılımcı 25	34	Kadın	Özel sektör çalışanı	Bekar	Üniversite	Türk
Katılımcı 26	28	Erkek	Kamu personeli	Bekar	Üniversite	Türk
Katılımcı 27	22	Kadın	Özel sektör çalışanı	Bekar	Lise	Kürt
Katılımcı 28	30	Erkek	Esnaf	Bekar	Lise	Arap
Katılımcı 29	28	Kadın	Kamu personeli	Evli	Üniversite	Kürt
Katılımcı 30	52	Erkek	Özel sektör	Evli	İlköğretim	Kürt